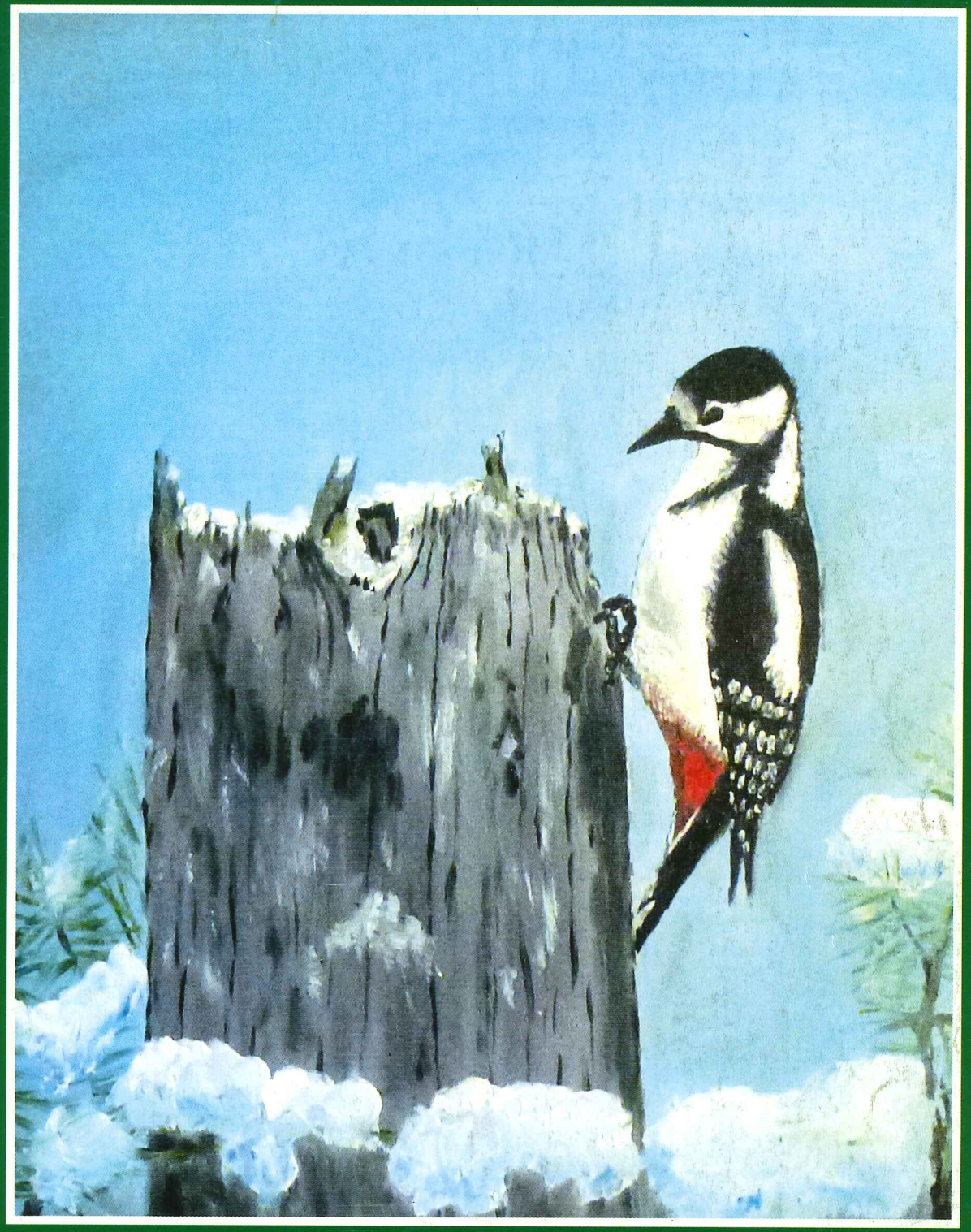

Tuusniemen Joulu 2012

Lukijalle 2
Valto Holopainen
Lahjat 3
Uwe Mäkinen
On hiljentymisen aika. 4
Onni Ryynänen
Joulutervehdys 5
Toni Auvinen
Luminen metsä 6
Tuulikki Metsola
Kalevalajuhla 7
Jouni Perälä
Joulutarina 9
Anna-Liisa Happonen
Kolarinsinistä ja muita vahvoja värejä 10
Raija Pohjolainen
Lautalan eläimellistä elämää 12
Lea Mustonen
Muistokuvia Lapin sodasta 14
Tenho Romppanen
Marttyrimummoja - onko heitä olemassa? 16
Terttu Lensu
Onko mummo vanha? 17
Terttu Lensu
Lammasfarmarina Pienessä Pahkasalossa 18
Valto Holopainen
Tuusniemen kotiseutuyhdistyksen kotiseutujuhla 20
Eero Rauhamäki
Juovesi 22
Sanni Koponen
Juojärvi-valssi 23
Annikki Poutiainen
Muistojeni Juojärvi 23
Erkki Römpötti
Kiertolaismummoja 24
Tuulikki Metsola
Yhteistä taivalta 55 vuotta 25
Anna-Liisa Happonen
Faktaa ja fiktiota 26
Eila Tirkkonen
Isonkiven Antti 29
Vilho Miettinen
Otukselta maailmalle 30
Aune Kulmala
Jekku Tirkkosen Annelille 32
Valto Holopainen
Jaakko muistelee 33
Valto Holopainen
Rääpysjärven talo Tuusniemen Laukansalossa 34
Anna-Liisa Happonen
Väinö 38
Valto Holopainen
Tulen ja veden väki vastakkain 39
Otto Räsänen
Muistelmia Juurikkamäestä 40
Otto Räsänen
Nälkäaikojen muistoja 42
Otto Räsänen
Lapsuusmuistoja Hiidenlahdesta 43
Seija Väre
Ukko-Niki ja muita Koposten suvun kertomuksia 44
Mirjam Hanttu
Koulumuistoja 47
Sisko Räsänen
Entisaikojen elämistä Juurikkamäessä 49
Otto Räsänen
Syylät 50
Liisa Lyytikäinen
Sotasairaalassa 7-vuotiaana 51
Reino Miskala
Oikeen immeisen rantakala Mikonniemessä v.1984 52
Unto Siili
Muistoissamme 53
Anna-Liisa Happonen
Kouluni 54
Ensimmäinen Tuusniemen lomaemäntä 56
Anna-Liisa Happonen
Sivusta seuranneen mietteitä 57
Matti Antero Poutiainen
Kesän tapahtumia 58
Puoleensa vetävä Baikaljärvi 61
Valto Holopainen
Viimeinen sana 62
Pekka Kärnä
Joulutervehdykset 63
Ilmoitukset 65

TUUSNIEMEN JOULU 2012

Päätoimittaja
Valokuvat (ellei toisin merkitty)
Valto Holopainen
PIIRROKSET
Tuovi Tiitinen ja Tuire Joutsen

KANSI
Maalaus, Elvi Koponen

LEHTITOIMIKUNTA
Kari Puustinen, puheenjohtaja
Raimo Hätinen, sihteeri
Anna-Liisa Happonen
Onni Ryynänen
Valto Holopainen

JOULUTERVEHDYKSET
Anna-Liisa Happonen

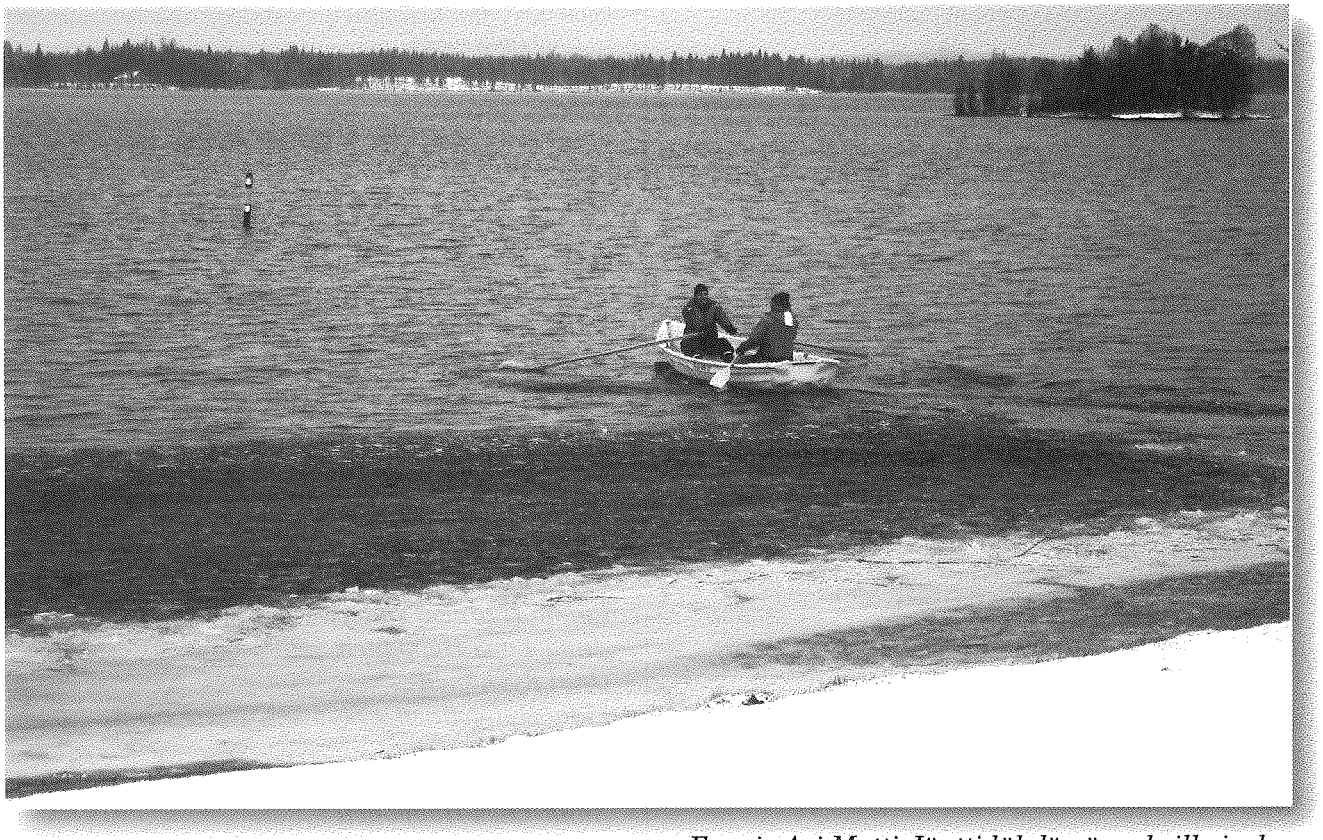
ILMOITUKSET JA MARKKINOINTI
Kari Puustinen, Raimo Hätinen
Pentti Auvinen, Reino Miskala
Jarkko Toivanen, Matti Kolari
Seppo Miettinen, Teuvo Voutilainen
Seppo Heiskanen

JULKAISIJAT
Tuusniemen Lions Club
Tuusniemen Kotiseutuyhdistys

PAINOPAIKKA
Kuopion Liikekirjapaino Oy

KIITOS
Tuusniemen Lions Club ja Kotiseutuyhdistys kiittävät tämän lehden tukijoita, ilmoittajia, kirjoittajia, kuvittajia ja kaikkia lehden tekoon osallistuneita ja ennen kaikkea Teitä lukijoita.
Ensimmäinen Tuusniemen Joulu julkaistiin vuonna 1989. Koko ajan Te olette olleet uskollisia lehtemme myötäeläjiä. Lehtemme painosmäärää ja sivuja on pystytty jopa nostamaan.
Lehden teosta mahdollisesti kertyneet varat tullaan käyttämään kotiseututyön ja nuorison hyvien harrastusten tukemiseen.
Lähettäessänne tämän lehden lahjaksi, voitte kirjoittaa tervehdyksen myös alla olevaan laatikkoon.

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA 2013

Eero ja Ari Matti Jäntti lähdössä verkoille jouluaattona 2011 klo 12. Verkoissa oli ainakin kilon painoinen lohi.

Lukijalle

Tämän Tuusniemen Joulun julkaiseminen aloitettiin vuonna 1989, eli kaksikymmentäkolme vuotta sitten. Muutaman välivuoden takia tämä lehti on kuitenkin kahdeskymmenes lehti.

Tämä lehti tehdään ikään kuin "talkoilla" sillä kirjoitusten, juttujen kirjoittajat ja ilmoittajat ovat useinkin tuusniemeläisiä, tai entisiä sellaisia, sidos paikkauntaan on aina olemassa.

Sisällön määrän takaamiseksi toimituksen on kuitenkin osallistuttava juttujen etsintään ja kirjoittamiseen pitkin vuotta.

Seuraavan lehden teko on aloitettava siis jo heti tämän jälkeen. Nytkin jää monia juttuaiheita seuraavaan lehteen. Tämä onkin hyvä ja välttämätöntä. Viime hetkessä tällaista sivumäärää ei voida enää koota, sen voitte hyvät lukijat myös tästä lehdestä todeta.

Joka vuosi tämän lehden tekemiseen osallistuneita poistuu tuon puoleiseen. Muistamme heitä kiitollisena tässäkin lehdessä.

Tämän vuotisen lehden tekoaikana, elämäämme on "ryydittänyt" kunnallisvaalit ja maamme hallituksen aikeet, jota kuntauudistukseksi sanotaan.

Tuusniemen Joulu on hyvin paikkakuntasidonnainen ja siten sitoutunut kuntaakin. Koko historiamme ajan kunta on voimakkaasti tukenut lehtemme julkaisemista, kirjoittajana, ilmoittajana ja irtonumeroiden ostajana. Tässäkin lehdessä on mm. uuden kunnanjohtajamme Toni Auvisen pääkirjoitussivu.

Sisällössä on tällä kertaa huomioitu erikoisesti Juojärvi-teema. Maakuntajärveksi valitussa järvessämme olisi aihetta vielä paljon enempiinkin kuviin ja kirjoituksiin.

Lehden toimitus toivottaa lukijoille, ystävillemme Hyvää Joulua ja Onnellista uutta Vuotta 2013.

Valto Holopainen

Lahjat

Lapsena tiesin joulun tulon siitä, että salin eteiseen alkoi ilmaantua paketteja. Niiden päälle oli levitetty huopa, mutta totta kai me lapset tiesimme, mitä sen alla oli. Joskus salaa hiivimme siskoni kanssa muutoin melko käyttämättömänä olevaan eteiseen ja hypistelimme pakettien sisältöä. Jotkut paketit oli helppo tunnistaa. Joku oli selvästi kirja, toisessa oli taas vaatetta, mutta joukossa oli aina myös paketteja, joista emme päässeet selvyyteen. Mitä suurempi paketti oli, sitä enemmän sitä halusimme.

Piilotetuissa paketeissa oli se huono puoli, ettei niihin oltu vielä laitettu saajan nimeä. Mistä siis olisin voinut tietää, mikä paketeista kuului minulle. Eikä selvän-tuntuinen paketti sisältänytkään sitä, mitä luulimme. Kirjakaan ei ollut aina vain kirja, vaan sen lehdiltä saattoi sittenkin löytää yllätyksen.

Ajat ovat muuttuneet. Nyt minä vuorostani ostan lahjoja lapsilleni ja yritän kätkeä niitä varmoihin piilopaikkoihin. Lapsilta on pääsy kielletty äidin ja isän makuuhuoneeseen joulunalusviikon ajan.

Kaikki me odotamme lahjoja – lapset ja aikuisetkin. Toisinaan tiedämme, mitä saamme tai emme saa. Oletko koskaan ajatellut, mitä toivoisit joululahjaksi, jos voisit toivoa ihan mitä tahansa.

Ehkä pakettien joukosta löytyisi jokin oikein toivottu esine, matka tai retki. Mutta toivelistalla saattaa olla muutakin. Mitä, jos voisi oikeasti toivoa sitä, mitä elämässään kaikkein eniten haluaa. Jossain toivepaketissa saattaisi olla ystäviä tai lasten vierailuja, lastenlapsia ja aikaa olla heidän kanssaan. Sinne saattaa olla kätkettynä toive terveydestä tai parantumisesta, juttuseurasta ja kuulumisesta mukaan joukkoon. Ja yhteen pehmeään ja lämpimään pakettiin on kätketty kaikkein suurin toive, jossa ei ole sanaa mutta. Sieltä löytyy rakkautta. Näitä pakettaja me voimme antaa toinen toisillemme – aivan ilmaiseksi.

Joulun alla moni työssäkäyvä toivoisi varmasti lepoa, aikaa hengähtää pitkän ja työntäyteisen syksyn jälkeen. Jonkun pakettiin olisi kätkettynä kosolti rauhaa, joulu ilman riitoja ja väärinkäsityksiä. Rakkauttakin siellä voisi olla tyhjäksi käyneen avioliiton ja särkyneiden toiveiden keskellä. Ja moni toivoisi joulupakettiin ihmisen, joka välittäisi, näkisi ja odottaisi.

Kaikkien pakettien keskellä on kuitenkin vielä yksi paketti – toisten kodeissa suuri ja helposti huomattava, toisilla taas pieni ja muiden pakettien varjoon jäävä. Ilman tuota pakettia, ei joulu sittenkään voi olla joulu. Tuo paketti ilmestyy huomaamatta sinnekin, jossa sitä ei ole huomattu toivoa ja sinne, missä sitä vähiten odotetaan. Sinne on kätketty joulun suurin aarre, syntymän ihme. Siinä Jumala tulee ihmiseksi, suostuu samaan kaipaukseen ja hätään kuin joulua odottava lapsi ja aikuinen.

Jeesus on läsnä jokaisessa joulussa. Hän syntyy keskelle talven pimeyttä, sielun suurinta hätää. Hän ei lähde pois, vaikka emme häntä muistaisi tai emme hänestä välittäisi. Hän on täällä. Hänessä Jumala tulee meidän maailmaamme. Hän on joulun suurin salaisuus, jota kannattaa etsiä piilotettujenkin lahjojen joukosta ja joka odottaa tulla avatuksi astuessamme joulun suureen juhlaan.

Hyvää joulua!

Uwe Mäkinen
Tuusniemen alueseurakunnan pappi

On hiljentymisen aika

Viettäessäni elämäni iltapuhdetta, tulee joulua odotellessa lapsuuden joulut yhä lähemmäksi.

Lepopäivien ja kirkollisten juhlapyhien vietossa on tapahtunut suuri muutos.

Tapakulttuurimme romahdus näkyy varsin laajalti elämämme monilla alueilla.

Minusta tuntuu, että lapsuuteni ajan jouluista ei ole jäljellä muuta, kuin joulukuusi ja kaupoissa myytävänä oleva rusinapakkaus, jotka ovat nytkin samanlaiset.

Pyhien arvojen rapautumiselle lie osuutensa silläkin, kun sodan jälkeen yhteiskuntaamme pyrittiin muuttamaan vieraan vallan taholta. Yhteiskunnan vaurastuminen ja silmitön kilpajuoksu elintason perässä, ovat sitoneet ihmisen aineellisiin arvoihin ja heikentäneet elämämme syvempien arvojen merkitystä elämässä. Meidän tulisi muistaa, että sodan aiheuttama hätä ja nälkä, jolloin haimme apua rukoillen, ovat ihan selkämme takana.

Perinteisesti joulunviettoomme kuuluu joulusauna. Siellä puhdistauduttiin arjen liasta.

Löylyllä uskottiin olevan yhteys tästä ajasta tuonpuoleiseen. Löyly puhdisti ihmisen myös sisäisesti. Harras joulun vietto voi alkaa puhtain mielin.

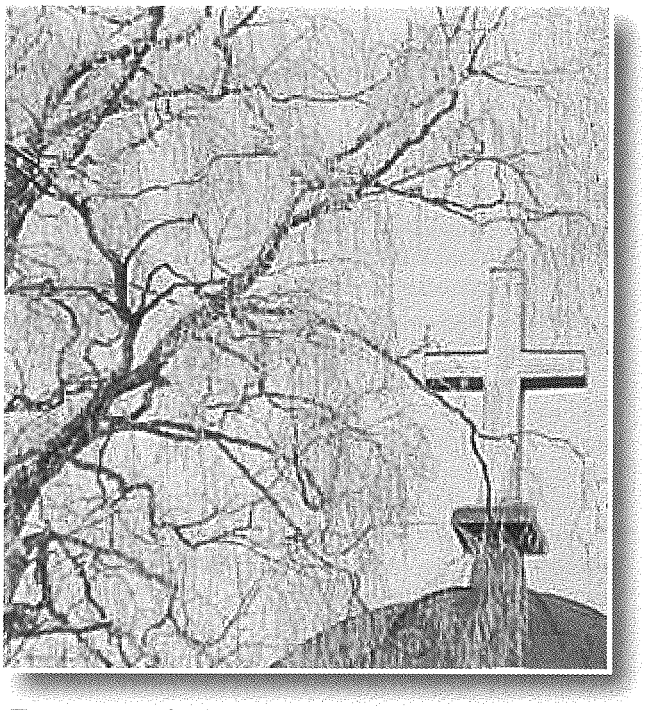
Voisimme kokea aidomman joulun, jos joulun vietossamme pyrkisimme tavallisuuteen ja riisuisimme kaiken turhan ja epäaidon.

Korutonta ja yksinkertaista se on ollut 2012 vuotta sitten, siellä Jeesuksen synnyinsijoilla, tallissa seimen äärellä.

Ajansaatossa on joulunviettoomme kasaantunut paljon tarpeetonta ja rasittavaa turhanpäiväisyyttä, joista tulisi päästä eroon.

Kotona tehdyt vaatimattomatkin joululahjat voivat olla lahjan saajalle arvokkaampia, kun kaupasta ostetut tehdasvalmisteiset, jopa vierasperäiset vempeleet. "Vilu on vaippa villainenkin, vaimon vierahan tekemä. Lämmin on paita liinainenkin, oman äidin ompelema". Veikko Huovinen: " Onnea on lämpimät villasukat kuivissa saappaissa".

Kiireetön henkisesti antoisa joulu voi tervehdyttää vointiamme. Voi antaa uutta voimaa ja elämäniloa. Lepoa arjen rasituksiin ja koko elämäämme.

Tuusniemen kirkon tapulin tornin "Huurteinen Risti".

Toivon kaikkien tämän lehden lukijoiden joulunviettoihin aitoa pyhää joulurauhaa.

Teksti ja kuva
Onni Ryynänen
Kirjoittaja on 93-vuotias
Tuusniemeläinen sotaveteraani

Joulutervehdys

Kaikki Suomen kunnat ovat eläneet viime vuodet jatkuvassa muutoksessa ja sama tahti näyttää jatkuvan ainakin vuoteen 2020 saakka. Muutokset ovat koskettaneet monilta osin myös Tuusniemen kuntaa. Monia peruspalveluja, kuten perusterveydenhuolto, kansalaisopisto ja kirjasto on siirretty tuotettavaksi yhteistyössä naapurikaupunki Kuopion kanssa. Lisäksi maaseutuhallinto ja ympäristöterveydenhuolto on siirretty Siilinjärven kunnan vastuulle. Elinkeinotoimesta vastaa pääosin Koillis-Savon kehitys Oy, julkisista hankinnoista IS-Hankinta Oy ja ICT-palveluista yhä kasvavissa määrin Istekki Oy. Maakunnallisista toimijoista mainittakoon mm. Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri ja Pohjois-Savon pelastuslaitos.

Näiden muutoksien myötä kunnassa tehtävää työtä ja päätöksentekoa on siirretty kunnan omasta ytimestä ylikunnallisesti toimiviin yhtiöihin, yhtymiin tai isäntäkuntiin. Näihin toimintaympäristön merkittäviin muutoksiin on meidän vastattava uudistamalla myös omaa henkilöstö- ja luottamushenkilöstö-organisaatiota. Tavoitteena on yksinkertaistaa ja selkeyttää niin arkista työntekoa, asioiden valmistelua kuin päätöksentekoakin. Hallinnon keventämisen myötä voimme kohdistaa käytettävissä olevia henkilöstö- ja talousresursseja yhä enemmän varsinaiseen ydintoimintaan ja palvelutuotantoon. Tulevaisuudessa joudumme myös tekemään yhä enemmän valintoja ja laittamaan asioita tärkeysjärjestykseen kuntalaisten tarpeiden mukaisesti.

Ylikunnallisen toiminnan lisääntyessä ja toimintaympäristön laajentuessa on kunnan johdon ja luottamushenkilöstön vaikutettava yhä enemmän myös oman kunnan ulkopuolella. Syksyn kunnallisvaaleissa valittiin kuntalaisten edustajia yhä haastavampiin tehtäviin, jotka vaativat yhä enemmän valmistautumista ja asioihin perehtymistä. Kunnan virkamiesjohdon tehtävä on valmistella asioita laadukkaasti ja tuoda luottamushenkilöstölle riittävästi tietoja varsinaista päätöksentekoa varten. Vastapainona virkamiesjohto tarvitsee työssään luottamushenkilöstöltä määrätietoisen ja linjakkaan poliittisen taustatuen. Näin toimivalla yhteistyöllä on hyvä aloittaa uusi nelivuotinen valtuustokausi.

Tammikuussa kokoontuva uusi valtuusto käy heti luottamushenkilöstökoulutuksen jälkeen valmistelemaan kunnan palvelustrategiaa vuosille 2013-2016. Tämä työ on tavoitteena saada valmiiksi huhtikuussa 2013, jolloin nähdään minkälaisessa toimintaympäristössä Tuusniemeläisten palveluja tuotetaan vuonna 2017. Tähän tarkasteluun liittyy myös kuntauudistukseen vastaaminen ja kuntaliitosselvitykseen valmistautuminen. Tuusniemellä asiat on jo pitkään hoidettu toiminnallisesti ja taloudellisesti hyvin, mutta väestörakenteen mukaiseen sosiaali- ja terveyspalvelujen kustannuksien kasvuun emme yksin pysty vastaamaan.

Kiitän kaikkia kuntalaisia, kunnan työntekijöitä, luottamushenkilöitä sekä yhteistyökumppaneita päättyvästä vuodesta 2012, ja toivotan mitä parhainta menestystä vuodelle 2013.

Toni Auvinen,
kunnanjohtaja
Tuusniemen kunta

Luminen metsä

On kauniita metsien puut,
kun ne lunta oksillaan kantaa,
kuin joukko valkoinen,
joka herralle kiitosta antaa.

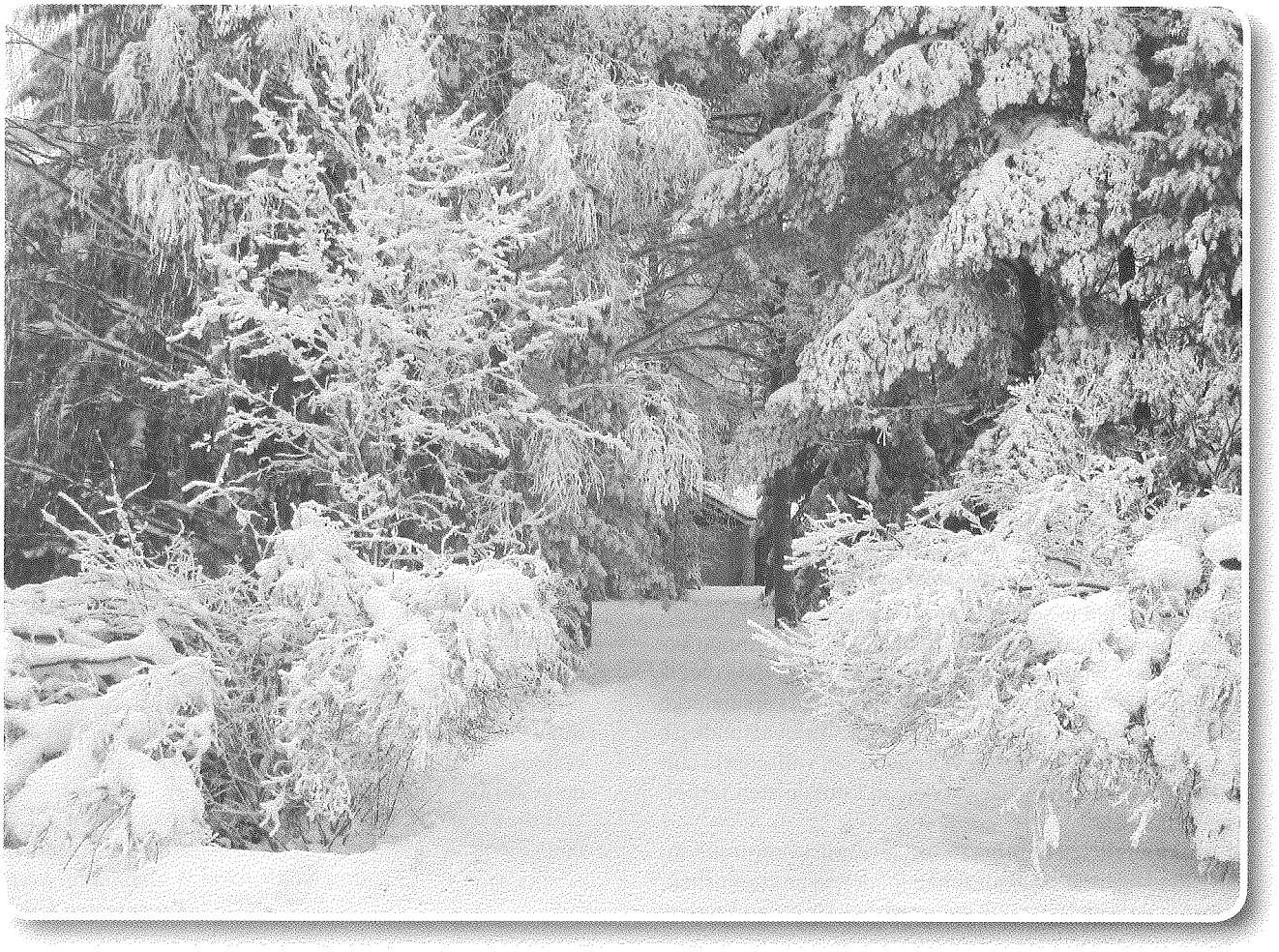
Niin kaunis on luminen maa,
sen hanget kun kimaltelee,
sen pinnalla pikkuiset kiteet
Herran tekoja ylistelee.

Niin kaunis on järven jää,
kun se kovaakin painoa kestää.
Hiihtoladut pinnalla sen
eksymästä ihmistä estää.

Niin kauniit on jumalan teot,
syksyn, talven, kevään ja kesän.
Kohta saapuvat jälleen linnut
rakentaakseen itselleen pesän

Suo Herra mun luonnossa nähdä
Sinun tekojes suuruuden
ja sinulle päivittäin antaa
ihan kaikesta kiitoksen.

Tuulikki Metsola
17.2.2012

Kalevala-juhla Suomalaisen kulttuurin päivänä Tuusniemellä 26.2.2012

Juhlapuhe kunnanjohtaja Jouni Perälä

Jouni Perälä esittämässä Pohjois-Savon Sotaveteraanipiirin tervehdystä Tuusniemen veteraanijärjestöjen perinnepäivässä 9.10.2012.

Itsenäisyytemme aikana Suomi ja eri alueet ovat kohdanneet nopean rakennemuutoksen. Väestö on kasvanut yli kahdella miljoonalla. Elinikä on yli 30 vuotta enemmän kuin viime vuosisadan alussa. Itsenäisyyden alussa väestö sai elantonsa maataloudesta ja asui maaseudulla. Tänään yli 80 % väestöstä asuu ja käy työssä taajamissa ja kaupunkiseudulla.

Väestön koulutustaso on noussut kuluneina vuosina huimasti. Niin ikään yhteiskunnan huolenpito kansalaisistaan on lisääntynyt. Kun sosiaali- ja terveydenhuollon menojen osuus valtion menoista oli 1900 luvun alussa vain pari prosenttia on se nykyisin yli neljännes valtion budjetista ja runsas 50 % kunta-alan kokonaismenoista.

Sadan vuoden aikana monien vaiheiden kautta Suomesta on kehittynyt yksi hyvinvointivaltion mallimaa. Kansalaisten elintaso on moninkertaistunut. Kaikille kansalaisille on turvattu yhteiskunnan toimesta keskeiset peruspalvelut. Kuntien rooli näiden palvelujen tuottamisessa on kansainvälisesti tarkasteltuna poikkeuksellisen voimakas. Suomi on poliittisesti ja yhteiskunnallisesti vakaa ja turvallinen maa.

Olemmeko kehityksemme huipulla? Uudelleenarvioinnin kohteiksi ovat joutumassa yhtä lailla vuosien myötä rakennettu hyvinvointiyhteiskunnan malli, usko jatkuvasta taloudellisesta kasvusta kuin ajatus, että koko työikäinen väestö voitaisiin kaikkina aikoina perinteisillä tavoilla työllistää.

Ihmisten eriarvoisuus nopeasti lisääntyy, perusturva järkkyy, tuloerot kasvavat, varallisuuserot kasvavat, merkittävä osa suomalaisista syrjäytyy, jopa 60.000 nuorta on syrjäytymisvaarassa, heidät on poimittava keinolla millä hyvänsä normaaliin yhteiskunnan toimintaan. Valtion paikallishallintoa on keskitetty, verotoimistot, työvoimatoimistot, poliisi, varuskunnat ja nyt leikkurissa ovat kunnat.

Keskittäminen on nähty ainoaksi tieksi turvata kansalaisille tulevaisuus - sitä sopii epäillä - mitä suuremmat yksiköt vaikkapa kuntien kyseessä ollen sitä suuremmat ovat asukaskohtaiset kustannukset. Väistämättä tästä seuraa, että suuria palvelualueita synnytettäessä palvelujen asukaskohtaiset kustannukset nousevat ja palvelujen saatavuus heikkenee ja etääntyy. Palvelujen huononemisen saavat ensin kokea ne alueet joissa väestö on ikääntynyttä ja pienituloista ja jossa julkiset palvelut ovat ainoa mahdollisuus.

100 pienintä kuntaa on Suomen asukasluvusta 3,7 % ja vastaavasti menot ovat 3,6 %. 18 suurinta kuntaa on Suomen asukasluvusta 46,7 % ja vastaavasti menot ovat 50,3 %. Kuntaliitoksien tulee perustua asiatietoon ja vapaaehtoisuuteen. Tuusniemen kunnan osalta valtuusto on linjannut strategiassaan tiiviin yhteistyön Kuopion kanssa ja kuntaliitosta Kuopioon vuoden 2017 alusta valtuusto arvioi vuonna 2013.

Millä eteenpäin. Snellman sen jo aikanaan totesi. Sivistyksessä on pienen kansakunnan ainoa turva. Kuntien ja maakuntien aseman vahvistamisella, eli kaiken kaikkiaan toimimalla niin että toiminnot ja päätökset tehdään mahdollisimman lähellä niitä ihmisiä joita asiat koskevat ja niin että työ tuodaan sinne missä ihmiset asuvat. Yrittäjyyden nousemisella uuteen kukoistukseen ja arvostukseen, yritykset ja yrittäjät luovat yhteiskunnan kivijalan.

Suomi on toteuttanut Snellmanin ohjetta "sivistyksessä on pienen kansakunnan ainoa turva. Suomi on panostanut sivistysvälineidensä kansallisen kielen ja kansallisen kulttuurin kehittämiseen ja panostus on tuottanut tuloksia. Kansan enemmistön äidinkieleen perustuva kieli oli tarpeen jotta kansaa voitiin sivistää. Siksi edistettiin suomenkielisen kirjallisuuden syntyä. Kirjallisuuden rinnalla ryhdyttiin edistämään muita taiteita, sillä niiden avulla 1800-luvun lopulla suomalainen identiteetti vahvistui ja suomalainen kansakunta tuli maailmalla tunnetuksi. Kansansivistysjärjestelmät ja kansakoululaitos kehitettiin jotta suomalaiset pystyisivät ottamaan vastaan sivistyneille kansalaisille kuuluvat tulevan valtiokansalaisen velvoitteet.

Taiteen, tieteen ja koulutuksen kehittäminen ja saavutetut tulokset ovat olleet viime vuosisadan suuri menes-

tystarina. Koulutusaste, panostus tieteeseen, kirjastolaitos, taiteen tukijärjestelmät, kansalaisten kulttuurinen aktiivisuus ja viime vuosikymmenen tietoyhteiskuntakehitys ovat olleet kansainvälisestikin tarkasteltuna huippua maailmalla.

Koulutuksen, tieteen ja taiteen, kulttuurin rahoittamista perustellaan usein sillä, että ne ovat yksi maan kilpailukykyä ylläpitävistä ja lisäävistä tekijöistä ja että ne siten ovat taloudellisen kasvun ja kehityksen katalysaattoreita ja yhä lisääntyvässä määrin myös voimatekijöitä. Kehityksen olisi luullut vievän pysyvästi kohti yhteisöllisyyttä ja yhteistä etua. Kehitys kuitenkin näyttää vievän päinvastaiseen suuntaan. Säälimätön kilpailu ja jakautuminen voittajiin ja putoajiin näyttää terävöityvän. Sivistysvoimien sijasta markkinavoimat ohjaavat kehitystä. Markkinavoimat ovat hyvä renki mutta isännäksi sitä ei saa päästää.

Poliittisilla päättäjillä ei ole riittävästi rohkeutta ohjata päätöksillään yhteisen edun suuntaan vaan talouden ja pääomien siirtelijät määräävät missä on työtä ja miten taloudellinen tulos ohjautuu. Sosiaalinen eriarvoisuus on Suomessakin voimakkaasti lisääntynyt, niin myös tuloerot ovat voimakkaasti kasvaneet.

Onko Suomella - onko Euroopalla viisautta selvitä nykyisestä vaikeasta tilanteesta.

Varoittavia esimerkkejä löytyy. Uruguay oli sata vuotta sitten yksi maailman vauraimpia maita, lähes hyvinvointivaltio. Sittemmin se ajautui vuosikymmeniksi vapaaseen pudotukseen sotilasdiktatuurin ja talouden romahduksen myötä. Lähempää löytyy Jugoslavia, joka oli 1980 luvulle asti sosialistimaiden kärkijoukkoa ja lännen suosikki tarjoten kansalaisilleen enemmän vapautta ja paremman elintason kuin varsinaisissa itäblokin maissa. Titon kuolema vuonna 1980 käynnisti Jugoslavian hajoamisprosessin, joka johti verisiin perimyssotiin ja taloudelliseen syvään taantumaan.

Katoavaista siis on kansakuntien menestys. Kansakuntien joukossa Suomen tarina on kahden vuosisadan menestystarina. Mutta sen jatkuminen ei ole itsestään selvyys.

Suomen nousu menestyvien kansakuntien joukkoon on ollut osittain sattuman oikkua, osittain tietoisten ja ainakin jälkikäteen viisaiksi osoittautuneiden ratkaisujen seurausta.

Sattumaa oli se, että maa siirtyi Ruotsin vallan alta Venäjän tsaarin alaiseksi, mikä yhtäältä säilytti läntisen oikeusperinteen ja toisaalta mahdollisti kansallisen heräämisen ja suomen kielen aseman vahvistumisen. Se oli sosiaalinen kysymys ja loi kasvualustaa kansanvallan kehittymiselle.

Sattumaa oli sekin, että vihreän kullan arvo nousi lukutaidon ja paperin kulutuksen kasvun myötä. Suomessa oli hajautunut maanomistus, minkä myötä maaseudulle tulleiden metsätulojen ansiosta Suomesta tuli pienomistukseen nojaava, laajemmin vauraampi yhteiskunta, mikä loi pohjaa kansanvallalle.

Tietoista oli itsenäisyystahdon ohella kansakoulujen rakentaminen, samoin laajan oppikouluverkoston ja myöhemmin maakuntayliopistojen pystyttäminen.

Kansanvallan vahvistamiseen osasimme käyttää tilaisuuden hyväksi 100 vuotta sitten.

Laillisuusperiaate on myös ollut itsenäisen Suomen synnyn ja menestyksen väkevä voima. Oikeusvaltio on ankkuroinut Suomen länsimaiseen sivilisaatioon. Siihen on myös nojannut se kansalaisten välinen luottamus ja karttunut sosiaalinen pääoma, mikä on tehnyt Suomesta luotettavan ja toimivan yhteiskunnan.

Kilpailukykymme on nojannut siihen, että koulutuksen avulla imuroimme pienen kansan lahjakkuusreservit laajasti käyttöön. Suomalainen peruskoulu on maailman kärkeä. Mutta huipulla pysyminen vaatii jatkuvaa uudistumista.

Suomalaisen kansanvallan ja poliittisen järjestelmän perusteet luotiin 100 vuotta sitten. Eduskuntauudistus osoittautui Suomen myöhemmän historian valossa käännekohdaksi, joka auttoi yhdistämään kansakuntaa verisen sisällissodan jälkeen ja torjumaan fasismin kiivaalla 1930-luvulla ja kommunismin yhtä kiivaalla 1940-luvulla.

Luottamus oikeudenmukaisuuteen on ollut Suomen menestyksen perusta. Oikeusvaltion puolustaminen ei siksi ole mitään idealistista haihattelua, vaan rankkaa realismia. Ilman luotettavasti toimivaa oikeusvaltiota ei myöskään ihmisten välinen luottamus ole mahdollista.

Kansalaisten luottamusta koetellaan mm. valtioenemmistöisten yhtiöiden ja eläkeyhtiöiden johdon palkkauksilla jossa optiot ovat sietämättömän suuria ja pahinta on se kun toimitusjohtaja tason henkilöt "sumplivat" vaikkapa asuntokaupoilla lisää etuja itselleen riskit välttäen. Tällainen palkkarenkien toiminta rapauttaa yhteiskunnan selkärankaa ja moraalia. On huomioitava että niin eläkeyhtiöitä kuin valtioenemmistöisiä yrityksiä kannatellaan verovaroilla. Tällaista kohtuutonta toimintaa yhteiskunnan ei tule sallia.

On aivan toinen asia kun yrittäjät investoivat, ottavat riskejä ja tekevät päätöksiä. He vastaavat niistä omalla lompsallaan. Yrittäminen ja siinä menestymisen mahdollisuus on sellainen katalysaattori joka luo yhteiskuntaan hyvinvointia.

Professori Heikki Ylikangas on verrannut nykyistä eriarvoistuvaa yhteiskuntaa 1600-luvun sääty-yhteiskuntaan, jota aateli dominoi. Hän myös vertaa suuren laman (1990-luvun) jälkeistä Suomea sotien jälkeiseen Suomeen. Solidaarisuus ja oikeustaju pettivät. Sotien uhrit olivat oikeutettuja korvauksiin, kaveria ei jätetty sodan jälkeenkään. Sen sijaan suuren laman jälkeen oikeusvaltio petti, kun laman uhrit jätettiin oman onnensa nojaan. Pankkilaitos pelastettiin, ei vähiten tuomioistuinten tulkinnoilla.

Filosofi Maija-Riitta Ollila on paneutunut samaan aiheeseen. Syksyllä 2011 Wall Streetilta alkaneet, pankkien ja pörssien ylivaltaa vastustavat protestit on tavallisen kansan epäluottamuslause poliittista järjestelmää kohtaan.

Kapina levisi Eurooppaan Yhdysvalloista, missä ylimpien yritysjohtajien palkat ovat muutamassa vuosikymmenessä karanneet tähtitieteellisen kauas keskivertojenkin tilipussista.

Yksissä tuumin kadulle lähteminen ja keskuspankin pihalle leiriytyminen ovat Ollilan mielestä eristäytymistä parempi tapa vaikuttaa maailmanmenoon. Koska amerikkalainen unelma ei toteudu enää missään päin maail-

maa, hän ennustaa kansainväliselle liikehdinnälle jatkoa.

Suomalaista keskiluokkaa sapettaa yrityspomojen mantra, jossa vientibisnes julistetaan kansantalouden kestäväksi perustaksi ja julkinen sektori turhaksi kulueräksi. Palkalla näytetään, mikä on kenenkin arvo. Kansainvälisen vientiyrityksen johtaja voi tienata päivässä saman kuin päiväkodin johtaja vuodessa.

Ollilan mielestä on päivän selvää, etteivät kovapalkkaisten yritysjohtajien alaiset tai julkisissa palveluissa puurtavat ammattilaiset loputtomiin siedä eliitin ylimielisyyttä.

Filosofi Maija-Riitta Ollila siteeraa Platonia, jonka mukaan yhteiskuntarauha edellyttää maltillisia tuloeroja. Rikkain saa olla enintään neljä kertaa varakkaampi kuin köyhin. Jo antiikin ajattelija ymmärsi, ettei rähinää voi välttää, mikäli kuilu repeää liian leveäksi.

Ollila uskoo, että kuluttajatkin alkavat aikanaan boikotoida sellaisia yrityksiä, joiden palkkiopolitiikkaa ei nähdä mielekkäänä.

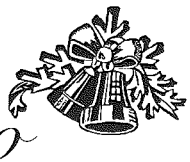
Filosofi Ollila korostaa, ettei hän tarkoita hyvinvointiyhteiskunnalla holhoamista, jossa joku tietää paremmin, mitä tarvitaan, tai kenelle ja miten jaetaan. Hänen mielestään hyvinvointivaltio toteutuu silloin, kun se tarjoaa jokaiselle jäsenelleen yhtäläiset mahdollisuudet osallistua.

Hyvinvointivaltion tehtävä on tasata sitä arpapeliä, jonka myötä osa syntyy kultalusikka suussa, osa toisen polven työttömiksi ja osa nukkumalähiön omistusrivariin.

Se läksy on opittava, ettei raaka eriarvoisuus ole kenenkään etu. Meidän kaikkien intressissä pitäisi olla jokaisen yhteiskunnan jäsenen mahdollisimman hyvä vointi. Tämä läksy on sisäistettävä koko maailmassa ja tämä läksy koskee myös Suomea. Muutoin ei Suomen kahden vuosisadan menestystarinan jatkuminen ole itsestään selvyys.

Joulutarina: Joulun punaraitainen matto

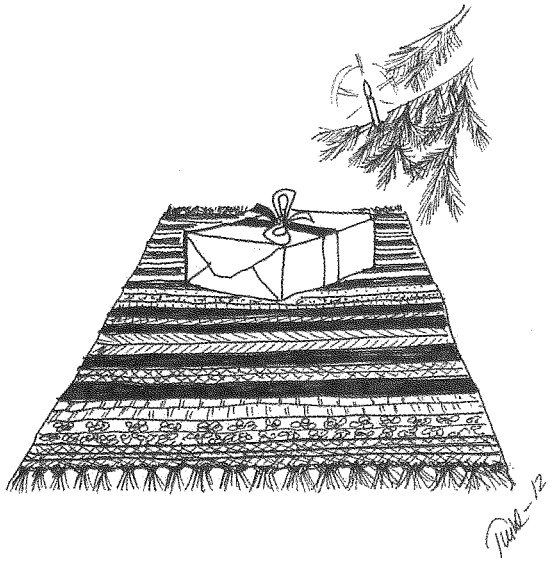
Elettiin 50-lukua. Mies, vaimo ja kaksi lasta pakkasi tavaransa Tuusniemellä ja lähti työn perään etelään. Kotka oli siihen aikaan savolaisten Pariisi ja Lahti mekka – sieltähän ne työpaikat löytyivät. Vaimo pääsi vaneritehtaalle töihin Lahteen. Miehelle ei ollut heti töitä. Hän jäi kotiin lasten kanssa hoitamaan kotia. Mies kertoi kutoneensa mattoja. Yksi matoista on kulkenut miehen mukana yli 50 vuotta. Tässä matossa on joulunpunaiset raidat ja siinä on paljon muistoja. Matossa on pala haalaria, joka hajosi kun poika opetteli ajamaan pyörällä ja kaatui. Kirjava kukkakohta on tytön pieneksi käyneestä mekosta. Siniristinen on miehen paitaa ja joulunpunainen vaimon esiliinaa. Jokainen kude ja raita kertovat oman tarinaansa eletystä elämästä.

Ensimmäisenä joulunaan matto pääsi kuusen alle jakamaan lasten jouluriemun. 50-luvulla oli puutetta vielä kaikesta ja monet ruokatavarat olivat vielä kortilla. Äidin palkka ei tahtonut riittää edes jokapäiväisten tarvikkeiden hankintaan. Mutta kuitenkin jouluruuat saatiin ja pukki toi pienet lahjat lapsille. Ilo loisti lasten silmistä, kun he lauloivat kiitoslaulun pukille.

Mies pääsi myöhemmin myös töihin. Lapset kasvoivat ja menivät kouluun. Taas tuli uusi vaihe. Perhe palasi Tuusniemelle juurilleen. Lapset varttuivat ja lensivät pesästä. Vaimokin erosi ja lähti omille teilleen. Mies muistelee elämäänsä. Matto on kulkenut miehen mukana yli 50 vuotta, ja jos se osaisi kertoa, sillä olisi tarina suomalaisesta miehestä, iloista ja suruista. Matto tuo mieleen ensimmäisen joulun vieraalla paikkakunnalla. Siinä muistossa on jotain hyvin herkkää, lämmintä ja parasta elämästä.

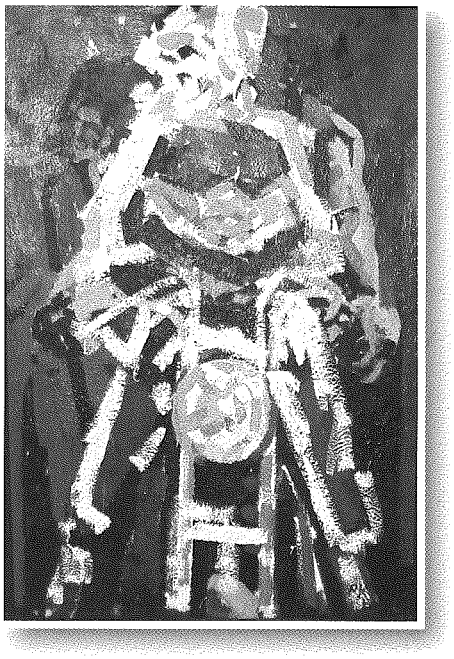
Taas on miehellä tulossa erilainen joulu, uusi elämänkumppani on sairastunut. Pääseekö hän jouluksi kotiin – sitäpä ei tiedä? Näinhän me kudomme itse kukin elämänmattoa erilaisin kutein. Tuokoon joulu ilon ja lämmön joka kotiin, myös tämän maton kutojalle ja kertojalle elämän suurissa muutoksissa. Tarinan kuullut kirjoittaja yhtyy hyvän joulun toivotuksiin.

Anna-Liisa Happonen

KOLARINSINISTÄ ja muita vahvoja värejä

Kuvataiteilija Risto Kolarin syntymästä kuusikymmentä vuotta

Ida ja Toivo Kolarille, jotka asuivat Kosulan kylässä Tuusniemellä, syntyi esikoispoika syyskuussa1952, syyskuun 23. päivänä. Toivo Kolari oli rakentamisen ammattilaisia. Ida oli jo ehtinyt käydä kaupungissa saamassa ompeluoppia. Idan sairaalloinen isä, suutari ammatiltaan, oli pyytänyt tytärtään palaamaan takaisin kotiseudulleen. Idasta, jonka äiti oli menehtynyt tytön ollessa vasta nelivuotias, tuli sen ajan paluumuuttaja. Elämänkumppani löytyi läheltä. Lapsia syntyi kaikkiaan viisi, neljä poikaa ja yksi tyttö. Esikoispojalle annettiin nimeksi Keijo Risto Paavali, Ristoksi häntä kutsuttiin.

Syksyn lapsesta kasvoi mies, jota syksyn pimeys ahdisti, mutta kevät palautti toivoa ja luottamusta elämään. Helmikuun huikaisevan kirkkaassa valossa värit ja varjot palasivat maisemaan, myöhemmin kankaalle taiteilijan näkemyksen mukaisina maalauksina.

Pienestä pitäen poika piirsi ja maalasi innokkaasti. Kerrotaan, että kun hän vieraili sukulaisten luona Levälahden Paimensaaressa, ilmaantui kalliolle erikoisia taideteoksia luonnonmateriaaleista. Kuvataiteellinen lahjakkuus oli synnynnäistä, mutta totta kai taipumuksia piti kehittää, koska taiteilijan ammatti tuntui ainoalta oikealta valinnalta.

Oriveden opiston kuvataidelinjalla hänen opettajanaan oli muun muassa kuvanveistäjä Kari Ovaska, joka havaitsi nuoren miehen poikkeuksellisen lahjakkuuden. Hän tuki ja innosti nuorta taiteilijaa, jonka itseluottamus saattoi helposti horjua.

Suomen Taideakatemian koulussa Helsingissä Risto Kolari opiskeli vuosina 1972–1976. Vähävaraisuus, suoranainen köyhyys, hankaloitti opiskelua ja elämää pääkaupukiseudulla. Opintojen jälkeen hän palasi kotikyläänsä Kosulaan, josta hän sai työskentelytilan lakkautetulta koululta. Vanha koulu oli jo silloin pahasti ränsistynyt, katto vuoti, vetoisuus ja kylmyys haittasivat, talvella siellä ei juuri pystynyt maalaamaan. Onneksi tilaa oli riittävästi suurikokoistenkin öljymaalausten tekoon ja säilyttämiseen. Risto Kolarin 1970-luvun maalausten aihepiirin kuului olennaisesti maaseudun töiden kuvaaminen. Hän tallensi teoksiinsa maaseudun arkipäivää, maa- ja metsätyötä ja sen tekijöitä metsureista rakennustyöläisiin. Ihmiset on kuvattu realistiseen tapaan, tunnistettavasti, mutta pelkistäen.

Risto Kolarista oli jo varhaisessa vaiheessa kehittynyt myös muotokuvamaalari, joka tavoitti mallin olennaiset piirteet, persoonallisuuden.

Nuori taiteilijasukupolvi rynnisti taidepiireihin 1980-luvulla

Kuopion taidemuseo avattiin entisessä KOP:n talossa vuonna 1980. Samaan aikaan taiteilijaseura Ars Liberan nuoret taiteilijat etsivät entisiä rohkeampia ilmaisumuotoja. Vahvoin värein, rajuin siveltimenvedoin, voimaa uhkuen syntyi suurikokoisia maalauksia. Tämän uusekspressionistisen taidesuuntauksen tulkeista alkoi muotoutua ns. Kuopion koulukunta, jonka jäsenenä tunnettiin myös Risto Kolari ja muutamia yläsavolaisia taiteilijoita. Tälle vuosikymmenelle ajoittuu Risto Kolarin luovin kausi.

Levein siveltimen vedoin siirtyivät kankaalle näkymät kotiseudun pelloista, metsistä ja niiden välistä pilkottavasta vedestä eri vuodenaikoina. Hallitsevin värisävy oli syvä sininen, syntyi käsite 'kolarinsininen', mutta myös vahva ruskea, punainen, keltainen ja vihreä valkoisen ja mustan rinnalla ilmaisivat taiteilijan tuntoja. Terävät ääriviivat katoavat. Mistä tahansa aiheesta, vaikkapa maitotonkista syntyy sommittelultaan ja rytmiltään onnistunut maalaus. Vuosikymmenen loppupuolella taiteilija lähestyy abstraktia ilmaisua, jolloin tunnistettavat aiheet vähitellen katoavat, värit lämpenevät ja kuultavat entistä enemmän.

Öljyvärimaalausten rinnalla syntyy paljon guasseja, akvarelleja, lyijykynä-, hiili- ja tussipiirroksia sekä puupiirroksia. Oekeihen immeisten sanakirjan Risto kuvitti vuonna 1982. Taiteilija ei aina halunnut nimetä töitään,

eikä aina signeeratakaan, ainakaan koko nimellään. Hän saattoi merkitä teoksen alakulmaan vain kirjaimet RK. Silti hänen teoksensa on helppo tunnistaa.

Teoksia näyttelyissä, kokoelmissa ja kotien seinillä

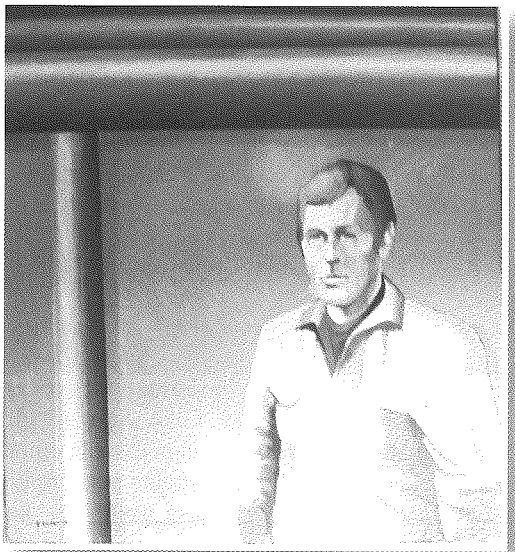
Risto Kolari oli tuottelias taiteilija. Muutaman yksityisnäyttelyn lisäksi hänen teoksiansa on ollut esillä lukuisissa yhteisnäyttelyissä, kuvanveistäjäystävänsä Kari Ovaskan kanssa hänellä oli monia yhteisnäyttelyitä eri puolella Suomea. Ulkomaisissa näyttelyissä hänen teoksiaan on nähty mm. Ruotsissa, Unkarissa, Saksassa ja Venäjällä. Kuluvan vuoden keväällä Risto Kolarin maalauksia oli esillä Helsingissä Amos Anderssonin taidemuseossa, jossa esiteltiin Suomen 1970-luvun taidetta.

Tuusniemen kunnan omistamia Risto Kolarin maalauksia voi nähdä mm. kunnantalossa, kirjastossa, kouluilla, terveyskeskuksessa ja palvelutalossa. Kuopion kaupunki, taidemuseo ja taidetoimikunta omistavat hänen teoksiaan, samoin Lapinlahden taidemuseo ja Heinäveden kunta. Kotien seinillä niitä voi nähdä eniten luonnollisesti Tuusniemellä ja Kuopiossa, osa töistä odottaa vielä kehystämistä.

Risto Kolarin elämä päättyi syyskuussa 1994. Parin päivän päästä hän olisi täyttänyt 42 vuotta. Seuraavana kesänä järjestettiin Tuusniemen Wanhassa Meijerissä Risto Kolarin muistonäyttely, jonka viimeisimmät teokset olivat sielukkaita maisematutkielmia ystävän kanssa tehdyltä Italian matkalta.

Raija Pohjolainen

Kuvien taulut ovat Tuusniemen kunnan omistuksessa.

Lautalan eläimellistä elämää

Tulin emännäksi Lautalaan keväällä 1991 vietettyämme Antin kansa häitämme helluntaina kovin vaihtelevassa säässä. Silloin Antilla oli kaksi koiraa, Tipsa ja poikansa Töppö, sekarotuisia vurveleita. Tipsa oli jo useita vuosia aikaisemmin halvaantunut. Antti oli kuntouttanut sinnikkäästi Tipsan liikkaavaksi kaverikseen. Se oli innolla mukana kesäisinä iltoina kiilakivistä kyhätyn grillin lähettyvillä, kun grillasimme rasvaa tirsuvaa siankylkeä iltapalaksi. Sai siinä koirakin osansa. Töppö mieluummin seikkaili pihapiirissä. Joulu oli kovin odotuksen aikaa, sillä Juho syntyi joululahjaksi. Koirat tottuivat nopeasti uuteen tulokkaaseen.

Seuraavana kesänä Antti sai ajatuksen hankkia kirjavia kanoja. Hän haki niitä muutamia Muuruvedeltä. Pitihän talossa olla myös kukko kanalaumaa paimentamassa. Ronkaisen Hilkka ilmoitti, että heiltä saisimme Adolf-herran. Oli kuulemma niin äksyluonteinen, ettei talon väki kerinnyt pakoon vaaleaveristä kukkoa. Niinpä Adolf muutti meille. Ja mikäpä oli olla isäntänä usealle kanalle. Se huolehtikin tehtävänsä niin hyvin, että pieniä tipuja alkoi ilmaantua emojensa peräkanassa piilopesistä. Kanat elivät onnellista elämää vapaasti tipsutellen pihapiirissä välillä ottaen mutakylpyjä lehtikuusen alla. Nurmi ja kastemadot maittoivat jyvien lisäksi. Munien keltuaiset olivat todella nimensä veroiset ja tietenkin maukkaita.

Kanat asustivat navetassa entisessä sikalassa. Siellä niillä oli orsia nukkumapuiksi ja kanakoppeja munimista varten. Orsilla emot kyyhöttivät istua poikaset siipiensä alla. Siinä käytiin kisaa, kuka sai olla lähinnä emoa. Pienimmät poikaset kurkkivat pesästään emonsa siipien suojasta. Niin tuli talvi ja Lautalan savupiipuista kohosi savuvanat kohti pakkastaivasta useita kertoja viikossa. Leivät paistuivat tuvan isossa leivinuunissa muiden ruokien lisäksi. Jouluksi veimme kanalaan pieniä mäntyjä joulutunnelmaa luomaan.

Kesän tullen ilmestyi pihapiiriimme kylän tyttöjen tuomana muutama hevonen ja vuohi, kantavana ollut Roosa-rouva. Hevoset häipyivät melko pian muualle, mutta Roosa jäi taloon. Se kiersi liekaansa ja samalla söi pihalta heinää. Joskus Roosa pääsi karkuun ja tietenkin ryntäsi kasvimaalle tai marjapensaita kurittamaan. Erityisesti se tykkäsi maitohorsmasta. Niitä Mikkosen Orvokki keräsi työnnellessään Juhoa rattailla tienraitilla. Yöksi Roosa puikahti mielellään navettaan omaan karsinaansa kanojen seuraan. Sieltä se anovasti katseli saadakseen jonkin makupalan. Talveksi teimme vesakoista kerppuja navetan vintille kuivumaan. Ne olivat talvella Roosan herkkua, kanatkin ottivat osansa. Syksyllä menin eräänä sunnuntaiaamuna navettaan. Roosan poikimisen aika oli tullut. Vain kilin pää näkyi. Menin aivan kipsiin. Antti oli lähtenyt metsälle Ylänteen Matin kanssa Loukeiselle. Läksin hakemaan Orvokkia apuun. Päiväilimme aikamme sitä, että synnytys ei mennyt oikein, koska sorkat eivät olleet näkyvillä. Läksimme etsimään Anttia ja hän onneksemme nousi Matin kanssa Homan tielle juuri, kun ajoimme sitä. Niin Antti ja Orvokki hoitivat synnytyksen ja tuloksena oli kuollut kili. Maitoa kuitenkin herui. Lypsin Roosaa aamuin illoin ja tein maidosta tuorejuustoa. Se oli maultaan vierasta vuohen juustoon tottumattomalle.

Niin meni taas talvi kana- ja tupapiikana ollessa. Seuraavana keväänä Antti ehdotti että, josko otettaisiin sianporsaita. Niin sovittiin ja Antti haki Happolasta Anna-Liisalta kaksi porsasta. Nekin mahtuivat sikalaan omaan lättiinsä kanojen ja vuohen kanssa. Nyt oli jo melkomoinen eläintarha. Lisää vielä tuli elämää taloon, kun Alli, Antin sisko, toi Vehmersalmelta kaksi hanhea, pariskunnan. Hanhetkin mahtuivat samaan sakkiin muiden eläinten kanssa. Ne vaelsivat vapaasti pihalla ja välillä maantiellä. Autoilijat saivat hiljennellä vauhtiaan, jotta pariskunta pääsi turvallisesti tien taakse ruoka-apajille. Hanhen munat olivat isoja jytkyjä. Kuorista tein pääsiäiskoristeita.

Sikapossut nautiskelivat ulkokarsinassa mullassa peuhaamisesta. Välillä ne köllähtivät aidan viereen rapsutettavaksi. Kuului vain hiljaista tyytyväistä röhkintää, kun Antti kyhnytti Juhon kanssa possuja kepillä. Kouluaikaan haimme ruoantähteet koululta possujen ruuaksi. Lisäksi keitimme perunoita, joiden joukkoon sotkimme jauhoja. Sitä possut söivät puukaukalosta kilpaa.

Kanat ja kukot jatkoivat lisääntymistään. Adolf-herra tuli päiviensä päähän, koska Juhoa ei voinut yksin päästää pihalle kukon seuraksi. Kukko suutuspäissään hyökkäili ihmisten kimppuun. Kerrankin se hyppäsi jalkaani ja iski kannuksensa polveni molemmin puolin sillä seuraamuksella, että veri virtasi pitkin kinttua. Kun Adolf poistui kanojen keskuudesta muut nuorikkokukot aloittivat tappelun isännän paikasta. Kisa oli kova. Yksi vei voiton ja muut alistuivat.

Syksyllä oli kukkopoikia niin paljon, että Tirkkosen Topi kävi niitä vähentämässä.

Niin saapui syksymyöhä ja possut olivat kasvaneet teuraskuntoisiksi. Ensin teurastettiin yksi sika. Antti ei uskaltanut katsoa kasvattinsa lopetusta, mutta puhdasta jälkeä syntyi, kun hän Rissasen Pentin kanssa kalttasi sikaa kuumalla vedellä. Toinen sika teurastettiin myöhemmin.

Talvi taas taittui ja päästiin kevääseen. Tipsan kunto oli heikentynyt niin, ettei se päässyt kunnolla ulkorappuja nousemaan ja muutenkin liikkuminen oli epävakaata. Lieneekö sillä ollut kipuja, kun se niin paljon haukkua louskutti. Kutsuin eläinlääkärin käymään piikkinsä kanssa ja niin Tipsa pääsi vaivoistaan.

Maija syntyi huhtikuussa. Oli mukava lähteä lapsen kanssa menemään kesää kohti.

Taas Antti ehdotti porsaiden ottamista. Niin hän haki toistamiseen Anna-Liisalta kaksi porsasta. Alkukesä oli

helteinen. Kanat ja kukot tepastelivat pihalla. Välillä kukot kisailivat kanoista. Kukot alkoivat kiekua viiden aikaan aamulla merkiksi, että oli ylösnousun aika. Talonväki jatkoi untaan, mutta kanat kipittivät pihalle syömistä etsimään. Hanhet kulkivat omia polkujaan ja Roosa einehti liekan suomissa puitteissa.

Kesäkuisena perjantaina helteen aikaan Antti lähti rankametsään kasaamaan puita pihaan kuljetusta varten. Siltä reissulta hän ei enää palannut kotiin. Poliisi toi tiedon Antin maallisen matkan päättymisestä. Isku oli kova. Sunnuntaina oli Maijan ristiäiset. Siskoni tuli jo edellisenä iltana tueksi ja turvaksi. Hänen miehensä tuli sunnuntaina lava-autolla. Ristiäisten jälkeen miesväki hilasi porsaat auton lavalle ja teki kehikon ympärille. Niin lähtivät possut uuteen kotiinsa Tervon Talluskylään.

Kesä meni uuteen tilanteeseen totutellessa ja lapsia ja taloa hoitaessa. Talveen varauduin mm. tekemällä isoja kerppukuormia Roosalle.

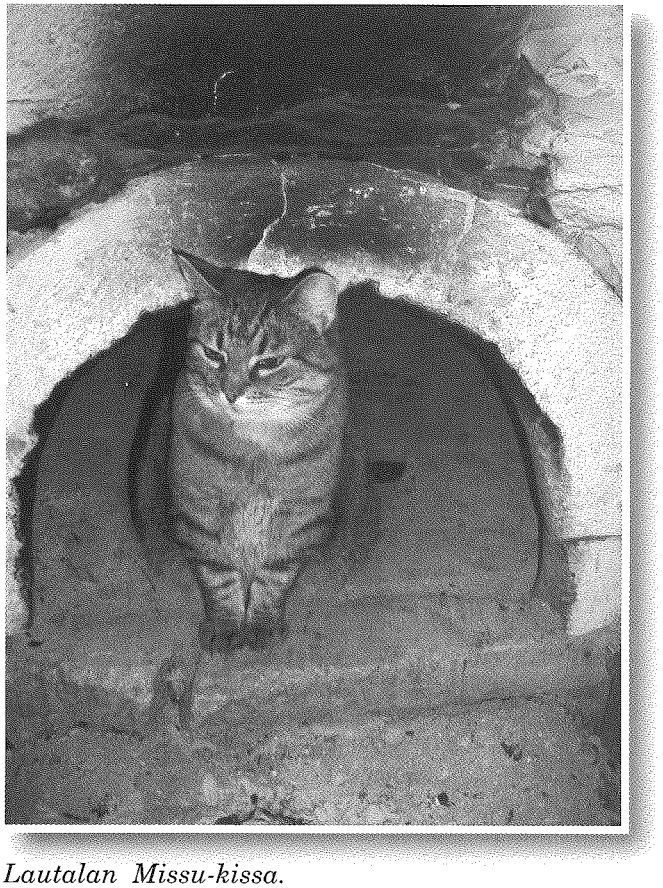
Syksypimeän aikaan hanhet tapansa mukaan vaelsivat illasta maantien taakse heinän syöntiin. Illalla navetassa käydessäni huomasin, että vain toinen niistä oli tullut takaisin. Aamulla läksin tien taakse etsimään toista hanhea. Se retkotti kuolleena kynnöspellolla. Maha oli revitty auki niin, että sieltä näkyi muna. Raahasin eukkohanhen pihaan navetan eteen. Ukkohanhi tuli paikalle, töykkäsi pari kertaa nokallaan eukkoaan. Kun ei tullut elonmerkkiä eukkoon, niin ukko venytti kaulansa pitkälle ja huusi pahalla äänellä. Minä itkin myötätunnosta. Niin oli meistä molemmista tullet leskiä. Ukkohanhen matkan teko päättyi itsenäisyyspäivän ruokapöytään. Halusin pitää muut eläimet talven yli, jottei olisi tullut liian iso muutos Juholle, kun jo isä oli lähtenyt.

Seuraavan kesän kanat ja kukot sekä Roosa elelivät elämäänsä entiseen malliin Lautalassa. Syksyllä vein kanat talvihoitoon Nissisen Helenalla ja Veikolle. Roosan vein Latvalan taloon. Seuraavana aamuna se juoksenteli Lautalan pihalla. Toisen vientikerran jälkeen Roosa pysyi uudessa paikassaan. Meille jäi vain Töppö-koira. Se sairastui syöpään ja piti päästää maallisesta vaelluksestaan. Happosen Vieno oli silloin hoitamassa lapsia ollessani töissä. Hän piti hautajaiset Töpölle lasten kanssa. Vielä seuraavana kesänä otimme kanat takaisin, mutta talven tullen veimme ne hoitoon Nissiseen. Annoin heille luvan menetellä niin kuin omiensa kanssa. Sen jälkeen huonosti munivat kanat eivät enää palanneet tepastelemaan entisille elomailleen.

Yhtenä kesänä otimme kaksi kania. Ne asustivat navetassa pehkupaaleista rakennetussa "talossaan". Talvella eräänä iltana navetan ovi jäi hieman raolleen. Seuraavana päivänä ei enää pupuja näkynyt mailla eikä halmeilla. Liekö ketturepolainen saanut makoisan paistin pihapiiristämme?

Sitten otimme kissanpennun. Se hävisi isona jonnekin. Myös seuraava kissa, Nappi, hävisi omille teilleen. Siskoltani saamamme kissa tuli taloon 13 vuotta sitten lasten iloksi. Maija omi sen itselleen. Kissa ristittiin Missuksi.

Kuva: Lea Mustonen.

Lautalan Missu-kissa.

Viime kesänä laitoin taloni myyntiin, kun molemmat nuoret läksivät opiskelemaan Kuopioon. Ajattelin itsekin muuttaa kaupunkiin kissa mukanani. Talo ei mennytkään kaupaksi, joten jäin Missun kanssa elelemään Lautalaan. Talven myötä ilmaantui mies kuvioihini ja häitä vietimme juhannuksena. Näin tuli isäntä taloon, Mustonen hänkin, ja muuttohalut hävisivät. Nyt saa Missu viettää rauhassa ehtoopuolen päiviään isossa hirsituvassa välillä jahdaten hiiriä pihalla. Viikonloppuisin Maija tulee lemmikkiään paapomaan. "Mikäpä sen mukavampaa", tuumii Missu, ja kiipeää tuvan uunin pankolle nokosille joulukuusen valaistessa hämärää tupaa.

Lea Mustonen
Lautala

Muistokuvia Lapin sodasta

Kun Suomi ja Neuvostoliito solmivat aselevon, olimme Korpiselässä lähellä Tohmajärveä. Sieltä marssimme Tuupovaaran ja Enon kautta Kontiolahden Kontiorantaan Höytiäisen rannalle. Siellä olimme pari viikkoa telttamajoituksessa.

Maiden väliseen sopimukseen kuului, että entiset aseveljet, saksalaiset, on karkoitettava Lapista.

Lapissa oli sodittu jo jonkin aikaa, ennen kuin mekin lähdimme junakuljetuksena Lappiin.

Oulussa nousimme Hesperus- nimiseen laivaan ja seilasimme Kemin Röytän satamaan. Siellä nousimme autoihin ja matkasimme Rovaniemelle. Rovaniemi oli poltettu perusteellisesti. Savupiiput, kekäleet, tuhka ja kivirauniot olivat vain jäljellä Lapin läänin pääkaupungista.

Kuljimme pioneerien tekemää pukkisiltaa pitkin Oinasjoen ylitse ja matkasimme Petsamon maantietä pitkin kohti Sodankylää. Sielläkin meitä kohtasi samanlainen näky kuin Rovaniemellä. Ainoastaan kolme taloa oli polttamatta.

❑ *Sodankylän kirkonkylän jäänteitä saksalaisten jäljiltä. Suurimmat tuhot kohtasivat Lapin pääkaupunkia Rovaniemeä, jonka keskusta poltettiin täysin maan tasalle lokakuussa 1944.*

Taustalla olevassa vaaleassa rakennuksessa toimi kenttäsairaala, jossa olin muonittajana.

Suomen ja Venäjän kanssa tehdyn aselevon mukaisesti Suomen armeijan vahvuus piti vähentää ihan minimiin. Niinpä kaikki vanhemmat ikäluokat kotiutettiin. Armeijaan jäi vain kantahenkilökunta; upseerit, aliupseerit ja myös vähän 24-syntyneitä sotilaita.

Me 25-syntyneet sotilaat jouduimme ottamaan vastuun sotatoimista.

Kuuluin Jääkäripataljoona 3:een. Meillä oli vähän sotakokemusta Itä-Karjalasta, olimmehan silloin vielä niin nuoria.

Joukot olivat sillä hetkellä Vuotsossa Inarin suunnalla. Marssimme Kaunispään tunturin ylitse Ivaloon.

Ivaloon olivat myös tulleet Petsamosta päin tulleet venäläiset, joiden kanssa kenraalimajuri Ruben Lagus joutui neuvottelemaan.

Ivalokin oli poltettu ja joen siltakin räjäytetty. Joen toisella puolella oleva rukoushuone oli ehjä. siinä toimi kenttäsairaala.

Palvelukseni kenttäsairaalassa

Ivalossa komppaniamme vääpeli tiedusteli meiltä, löytyisikö porukasta noin kymmenen vapaaehtoista sotilasta. Löytyihän meitä. Emme tietäneet, mihin tehtävään joutuisimme?

Meidät vietiin rukoushuoneeseen ja meille jaettiin tehtävät. Sain tehtäväkseni toimia sairaalan muonittajana. Esimiehenä toimi luutnantti Orento, talouspäällikkönä.

Sairaalassa oli kaksi lääkäriä ja hammaslääkäri.

Sairaanhoitajia, keittiö- ja siivoushenkilökuntaa, sekä autonkuljettajia. oli tarpeellinen määrä. Lisäksi olimme me komennusmiehet.

Tehtäviini kuului päivittäinen muona-annoksen jakaminen ja ruokatarvikkeiden mittaaminen keittäjille. Se oli semmoista "grammojen kanssa junailemista".

Sairaala muutti Ivalosta Sodankylään, jossa meillä oli käytössä kaksi taloa; toisessa niissä oli sairaala ja toisessa asui henkilökunta. Talot olivat kaksikerroksisia puutaloja.

Ambulanssissa oli "myrkkypusseja" ja linja-autoja ajoivat jo siviiliin päässeet kuskit.

Sairaalaan tuotiin paljon haavoittuneita ihmisiä, siviilejä ja sotilaita.

Suurin osa heistä oli astunut miinaan korjatessaan teitä sekä sähkö- ja puhelinlinjoja.

Oli ikävää kuulla ja nähdä mitä heille oli tapahtunut.

Lääkärit, vaikka olivat alun perin tavallisia yleislääkäreitä, pystyivät suorittamaan leikkaukset hyvin. Sota oli opettanut heitä tehtävissään. Ikävin tapahtuma oli nähdä, kun eräältä potilaalta leikattiin molemmat jalat reisistä poikki.

Hyppy-Heikki niminen miina oli paha, se kun ensin hyppäsi noin metrin korkeuteen ja sitten vasta räjähti. Sirpalevaikutus miinalla oli suuri.

Erän oman komppaniamme poika astui Hyppy- Heikki- nimiseen miinaan ja sirpaleet rikkoivat hänen suolistonsa. Hän luuli jo kuolevansa ja jakoi tupakkansa kave-

Kirjoittaja Tenho Romppanen kuvassa keskellä. Vasemmalla sotaveteraani Juho Veiste. Oikealla, myös sotaveteraani, Onni Ryynänen. Kuva otettu Tuusniemen veteraanijärjestöjen kesäpäivilä 2011.

reilleen. Hän kuitenkin selvisi hengissä. Kun tapasin hänet myöhemmin siviilissä hän sanoi pärjäävänsä oikein hyvin, mutta syötävä on usein, koska hänen suolistonsa on lyhentynyt paljon leikkauksessa.

Eräällä Tuupovaaran pojalla oli tuuria, kun Hyppy-Heikki iski haarojen väliin kiveksiin, mutta ei räjähtänyt. Myöhemmin hän kertoi, että menetti siitoskykynsä muutamiksi vuosiksi.

Työni sujui kohtuullisesti muonittajana. Elintarvikkeet saimme Sodankylän varastosta.

Myöhemmin jouduimme ruokatarpeet hankkimaan jopa Oulusta asti, kun elintarvikevarikko siirtyi pois Sodankylästä.

Yksi muonanhakureissu on jäänyt mieleeni, kun kävimme elintarvikkeet Oulusta. Menomatkalla tulimme Rovaniemen vastapäiselle Ounasjoen rannalle.

Oli ollut jo muutamia pakkasöitä ja joki oli saanut jääkantensa. Ajattelimme jokohan tuo jää kestäisi linja-auton painon, kiertotie pukkisillan kautta oli pitkänlainen ja tie huono.

Kuski hakkasi kirveellä jäähän reiän ja tutki sen paksuuden sekä tuumi, että eiköhän yritetä jäätä pitkin Rovaniemelle. Asetuimme auton oville, jotta pääsemme nopeasti pois autosta jään pettäessä. Kuljettaja seisoi, toisella kädellä ohjasi ja toisella jalalla kaasutteli. Tuntui, kuin auton alla olisi jää lainehtinut, mutta hyvällä tuurilla ja tasaisella vauhdilla pääsimme joen yli. Pois tullessa emme kuorman kanssa edes yrittäneet urheilla, vaan kiersimme pukkisillan kautta.

Muonanhaku onnistui meiltä hyvin, vaikka olimmekin poliisin suojissa yötä, emme kuitenkaan "asiakkaiden" puolella vaan miehistötuvassa. Kuljettajamme veli oli poliisina Oulussa hän pyyti meitä yöpymään luonaan.

Keväällä kenttäsairaala lopetettiin ja potilaat siirrettiin mm. Kemin sairaalaan.

Kävimme luovuttamassa sairaalan irtaimiston varastoon Hämeenlinnan Poltinahossa.

Palasimme yksikköömme jääkäripataljoona 3:een, joka oli siirtynyt Tornion jokivarteen Karunkiin. Palvelumme sitten jatkui Lapissa lastaustöissä Kemissä ja Rovaniemellä, kun kaikki saksalaiset " jätökset" piti kuormata rautatievaunuihin ja lähettää Neuvostoliittoon.

Tenho Romppanen
Tuusniemi

Marttyyrimummoja - onko heitä olemassa?

Koska on yleisesti tiedossa, että lehtemme lukijoista on huomattava osa mummoja niin julkaisemme tämän Terttu Lensun kirjoituksen ja toisena "Onko mummo vanha" kirjoituksen.

"Kohta te minusta pääsette", huudahtaa marttyyrimummo jälkeläisilleen, jos asiat eivät ala sujua hänen toivomallaan tavalla. Marttyyrimummolla on kuolema aina lähellä.

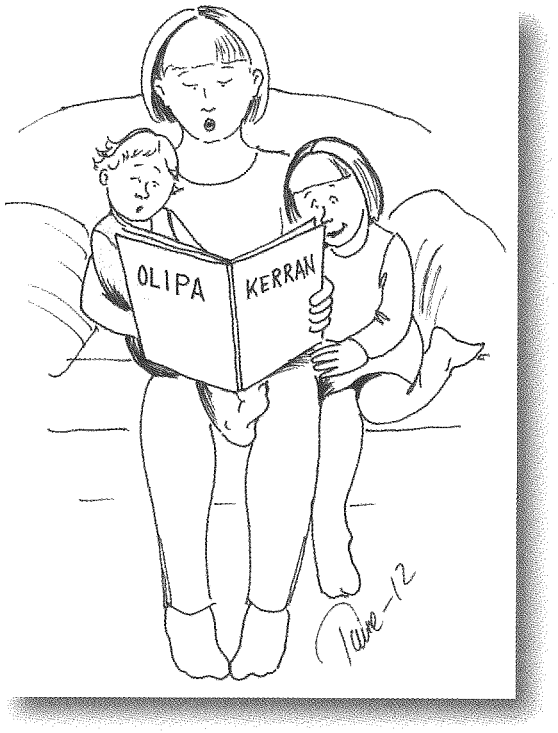
Marttyyrimummon lapset ovat huonosti kasvatettuja, kiittämättömiä nuoria ihmisiä. Marttyyrimummo on tietysti itse ne lapset kasvattanut, mutta siitä häntä ei pidä muistuttaa.

Marttyyrimummo sanoo, että hänen raskaat ponnistelunsa elämän varrella ovat tähdänneet maailman parantamiseen, että elämä olisi häntä seuraaville sukupolville helpompaa kuin se hänelle on ollut. Mutta ei hän suinkaan tätä nykymenoa tarkoittanut,

huomattavasti vähempi olisi riittänyt. Nyt nuorilla on ihan hyvät olot. Marttyyrimummo on katkera omille lapsilleen, koska heidän elämänsä näyttää mummon mielestä kulkevan liian kevyesti.

Työpaikalla marttyyrimummo ei ole saanut ansaitsemaansa tunnustusta, ei sellaisia ylennyksiä eikä huomionosoituksia, jotka olisivat hänelle kuuluneet. Otsansa hiessä hän on raatanut, mutta kiitoksen sanaa on harvoin

kuulunut. Jostain kummallisesta syystä tyhmemmät, veltommat ja nuoremmat ovat kävelleet hänen ylitseen. Marttyyrimummolla on monenlaisia lahjoja ja taitoja, mutta vaatimattomana ihmisenä hän on pitänyt kynttiläänsä vakan alla. Tosin jatkuvasti on ollut olemassa vaara, että vakka syttyy palamaan.

Marttyyrimummo ei koskaan valita. Jos hänellä on kipua ja särkyä, hän vain puree hampaansa yhteen ja kärsii vaieten. Eräät ihmiset briljeeraavat sairauksillaan, mutta marttyyrimummo ei. Surunsakin hän salaa. kukapa meikäläisen murheista olisi kiinnostunut, hän sanoo valittavalla äänellä.

Marttyyrimummo suuttuu, jos hänelle ei bussissa anneta istumapaikkaa. Mutta kun hänelle annetaan paikka, hän suuttuu siitäkin ja tuhahtaa: " Kyllä minä jaksan seisoakin, kiitos!" Itsekseen jupisee: "Hautaan kaatuvaksiko minua luullaan?"

Marttyyrimummon on sivistyneempi kuin ihmiset yleensä. Hän tietää mikä on sopivaa puhetta missäkin seurassa, ja mikä ei. Hän tuntee pöytätavat ja juhlaetiketit ja pukeutumiskoodit. Hän tietää, missä on kenenkin paikka yleensä elämässä.

Se marttyyrimummoa pahasti harmittaa, että vaarit tuntuvat tykkäävät kevyen luokan mummoista, hepsankekkaleista ja tyhjännaurajista enemmän kuin hänestä.

Mutta me kaikki mummothan tiedämme, ettei marttyyrimummoja ole oikeasti olemassakaan. Ei ainakaan Suomessa.

Onko mummo vanha?

Valitkaapa sananne tarkoin, kun kohtaatte mummon. Miten esimerkiksi kaupan myyjän pitäisi puhutella mummoa? Joitakin mummoja pitää ehdottomasti teititellä. Sitten on mummoja, joita pitää sinutella. Ja on vielä kolmannen lajin mummoja, jotka loukkaantuvat sekä teitittelystä että sinuttelusta. Jos heitä teititellään, he ajattelevat että kaupanmyyjä pitää heitä ikäloppuina, ja jos heitä sinutellaan, he luulevat että kaupanmyyjä pitää heitä epäkohteliaina. Näitä mummoja pitää puhutella kolmannessa persoonassa, heille pitää sanoa: Mitä hänelle saisi olla?

Mutta miten kaupanmyyjä tietää valita juuri oikean puhuttelutavan? Mummojen pitää alkaa kantaa rintanappeja, joissa lukee joko``sinä`tai `te`tai sitten `hän`.

Siitä myyjä huomaa heti, miten edetä.

Muitakin ongelmia esiintyy. Onko mummo vanha ja vanhus? Vai onko mummo keski-ikäinen, aikuinen nainen, ikääntynyt, harmaa pantteri, kolmannen iän saavuttanut? Tai kenties seniori, ehkä peräti kansallinen seniori, tai mahdollisesti ikäihminen. iäkäs, kypsään ikään ehtinyt tai varttunut?

Minä vaadin olla vanha ja vanhus. Olen 65-vuotias. Jos olisin nyt keski-käinen, minun pitäisi elää 130-vuotiaaksi, ja se sentään liikaa. Aikuinen nainen tietysti olen, ja olen ollutkin siitä pitäen kun täytin 18.

Ikääntynytkin olen, kaikkihan me ikäännymme joka päivä, vauvatkin. Pantteri en tunne olevani, en harmaa enkä minkään värinen, liikkumiseni ei ole joustavaa kuin kissaeläimellä. Varttunut olen. Mutta olenko jo saavuttanut kolmannen iän, ja kuinka monta ikää ihmisellä kaiken kaikkiaan on, sitä en tiedä. Seniori kuulostaa kovin ulkomaalaiselta. Ikäihminen, no mikäs siinä, kaikkihan me olemme ikäihmisiä, kunnes aika loppuu ja aika jättää. Iäkäs, mikä ettei, iäkkäitäkin olemme kaikki. Kypsään ikään ehtinyt? Sitä hartaasti toivon, mutta vielä tuntuu että kypsyyttä saisi olla lisää.

Mutta sen tiedän, että olen ihan oikeasti vanha ja vanhus sekä mummo, mummi, isoäiti, nuori ja vanha emäntäkin vielä sekä eläkemummo. Nuo kaikki ovat arvokkaita ja käyttökelpoisia suomalaisia sanoja. En voi yhtään ymmärtää, kuka on mennyt kunnolliset sanat pilaamaan ja yleisestä kielenkäytöstä poistamaan ja kaikenmaailman

tekosanoilla korvaamaan. Suomen kielessä on myös sana eläkeläinen, senkin monet kokevat vaaralliseksi. Joukossamme on eläkeläisiä, jotka eivät millään ilveellä kirjoita tuota sanaa henkilötietolomakkeeseensa, vaan keksivät jotakin muuta. Jotkut jopa häpeävät eläkeläinen – sanaa. Sekin on kuitenkin ihan neutraali ja tavallinen sana. Lisäksi se on myönteinen, sehän alkaa kehotuksella elä! Eläkeläinen, ole siis rohkea, älä sanaa pelkää.

Kaiken kaikkiaan, kunnollisten suomalaisten sanojen julkinen sekä yksityinen vainoaminen on lopetettava nyt heti.

Mutta kuka on oikeasti ikäloppu? Hän on ihminen, joka ei viitsi pestä vakituista kahvimukia, vaan juo kahvinsa likaisesta astiasta, ihan vain laiskuuttaan. Sellainen ihminen on ikäloppu, ja hän voi olla nuorempikin ihminen.

Kirjasta "Mummo vastaan muu maailma", Terttu Lensu. Henkilökohainen lupa kirjoittajalta.
Kirja on lainattavissa Tuusniemen kirjastosta.

Lammasfarmarina pienessä Pahkasalossa

Vuonna 1974 oli Helsingin Sanomissa ilmoitus, että myytävänä olisi Tuusniemellä saari, joka sopisi hevostilaksi. Tilaa myi Joensuulainen Korpikontu-niminen kiinteistöfirma.

Korpikonnun mies tuli näyttämään. Saareen mentiin Saunaniemen puolelta. Veikko Juutilainen omisti silloin tämän kotipaikkansa ja oli näyttämässä paikkoja. Veikko asui siihen aikaan Kiteellä. Tässä saaressa oli pinta-alaa 12 ha, josta peltoa 3 ha ja joutomaatakin.

Näin muistelevat Outokumpulaiset Eero ja Tuula Rauhamäki saaristoelämäänsä Pivon saaressa Juojärvellä.

Tilalla oli pystyssä vanhat rakennukset. Kauppaan kuului vene ja kaasukeitin.

Ensimmäinen kesä vuonna 1975 siis ensimmäinen kesä. Saari oli ostettu jo edellisenä syksynä muikun kutu aikana.

Eeron vanhemmat tulivat Asikkalasta käymään. Isä oli maanviljelijä ja alkoi innostaa ottamaan lampaita. niin tehtiinkin ja siitä alkoi pitkäaikainen yli 20 vuotta kestävä lammasfarmarin ura, jolta ei puuttunut monipuolisuutta ja erikoisia tapahtumia.

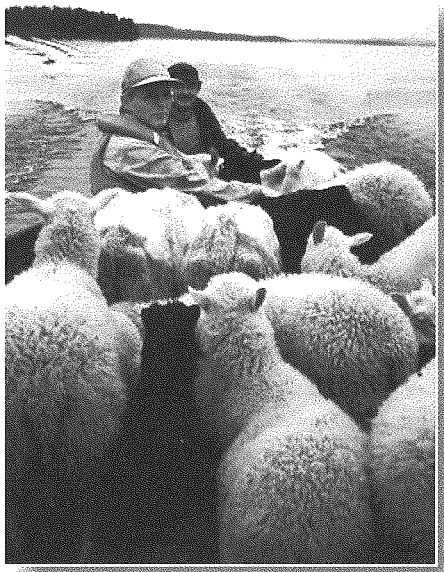
Ensimmäisen emälampaan ja kaksi karitsaa isä toi Asikkalasta keväällä 1979. Toinen karitsa oli vielä tulomatkalla ollut niin tiukalla, että oli hyvin huonossa kunnossa. Siinä vaiheessa toiset vielä yrittivät hoitaa karitsaa, kun toiset jo kaivoivat sille hautaa.

Lampaat vietiin aina talveksi Asikkalaan. Eeron vanhin velikin, joka oli jo kotitilan isäntä huolehti lampaiden kuljettamisessa.

Kerran kun lampaita tuotiin autolla ja alettiin siirtää veneeseen, yksi lammas karkasi, eikä sitä meinattu saada kiinni. Sitten laitettiin kalaverkko, johon lammas viimein juoksi.

Veli viimein kyllästyi lammasrahtiin ja alettiin pitää lampaita talvella Outokummussa, jossa oli kaksikin paikkaa niitä pitää.

Pidettiin niitä Tuusniemelläkin Holopaisen Hannun lammastilalla. Silloin rahdattiin niitä Tiheensaareenkin, kun Hannu piti siellä kesät lampaita. Se oli silloin ihme, kun Hannu otti kaurasangon ja läksi kulkemaan. Kaikki lampaat tulivat perästä traktorin peräkärryyn. Laita kiinni. Traktori ajettiin Tuusniemessä rantaan ja peruutettiin järveen. Siitä lampaat menivät Hannun sangon perässä veneeseen. Ei niitä pantu niitä millään kiinni veneessä.

Hannu Holopainen ja Eero Rauhamäki lähestymässä Pivonsaarta. Huomaa; lampaat eivät ole veneessä mitenkään kiinni.

Ne olivat ymmärtäväisesti paikoillaan ja parin kilometrin venematka mustalla tervaveneellä meni ongelmitta.

Ensimmäisinä vuosina isä tuli aina syksyllä teurastamaan lampaita, kun hän oli aina teurastanut lampaat kotonaankin itse.

Ensimmäisellä kerralla, Isä sanoi, lyö sinä kun olet nuorempi niin minä pistän. Lampaat nyljettiin siihen aikaan tuppeen.

Seuraavina vuosina, kun lammasluku oli kasvanut, isällä oli mukana rippikoulukaveri, joka oli teurastaja. Hänellä oli vasara pitkässä varressa siinä oli myös pieni piikki, mikä iskeytyi lampaan pään läpi ja teurastaminen sillä onnistui paremmin.

Lampaita oli enimmillään 20 - 30, eli melkoinen karja. Teurastustalkoissa oli syksyllä Eeron työkavereita, jotka olivat Afrikan käyneitä safarimetsästäjiä ja tulivat mielellään uusia puukkojaan kokeilemaan. Silloin ei enää tuppeen nyljetty.

Siihen aikaan meillä oli paljon lammaslihaa, sitä riitti sitten vietäväksi ja lahjoiksi moneen paikkaan. Lampaita nyljettiin saaressa olevassa venevajassa, jossa oli orsi ja siinä ruhot riippuivat.

Olihan sitä niistä oma huolensa talvellakin, kun olivat eri hoitopaikoissa.

Saaressa ollessa lampaat selvittelivät vaivattomat mustaviinimarjapensaat, kukat ja kasvimaat.

Vaikka niille oli laitettu aidat, ne oppivat aina ylittämään hyvänkin aidan. Aina oli olemassa johtajalammas, joka johdatti laumaansa, joskus aidan väärälle puolellekin.

Kerran se oli johdattanut laumansa rannalle, josta lampaat olivat kiertäneet aidan juohteen järven kautta ja tulleet aidan pihan puolelle.

Sanoin rauhallisesti johtajalampaalle, että nyt sitä olet tuonut nuo toisetkin aidan väärälle puolelle

Lammas ikään kuin olisi ymmärtänyt sanomisen johdatti välittömästi laumansa aidan oikealle puolelle.

Vaikka oli kaksikin aitaa, ne pääsivät yli jos vain halusivat ja oppivat tulemaan.

Joukossa oli myös aina joku musta lammaskin tai semmoinen joka ei pysynyt niin hyvin aidassa kuin toiset.

Pari muistiin tulevaa tapausta. Olimme Tuulan kanssa kahden kuljettamassa lampaita veneellä saareen. Täydessä vauhdissa lammas teki jotain sellaista, että refleksin omaisesti puutuin tilanteeseen, jolloin päästin ohjauksesta irti ja vene oli vähällä kaatua., oli hyvä opetus.

Hannu ja Eero siirtämässä lampaita peräkärrystä veneeseen. Kuva Tuusniemen kärjestä 1980-luvulta.

Emälammas satimessa

Kerran kun saavuimme saareen pienet karitsat tulivat rantaan vastaan kimeästi määkien. Emälammasta ei näkynyt missään. Arvasin, että jotain on hullusti. Lampaille oli tehty syöttökatos, johon emälammas oli ahtautunut asentoon, ettei päässyt jaloilleen. Jätöksistä päätellen oli ollut siinä jonkin aikaa. Lampaista tuli kesän aikana kavereita ja tuntui siltä, että karitsatkin osasivat hakea apua hoitajiltaan.

Vuonna 1974 ja 1975 Eero sai komennon Vihantiin. Sieltäkin käytiin saaressa joka viikon loppu ja kesäloma pidettiin kokonaan.

Kun vuonna 1980 muutettiin takaisin Outokumpuun, niin Tuula oli koko kesät lasten kanssa saaressa ja Eero kävi sieltä käsin töissä Outokummussa.

Ensin oli venepaikka Ritoniemessä. Väisäsen Aunelta oli kysytty lupa pitää siinä venettä.

Sitten kysyttiin Meijeriltä isännöitsijä Veikko Haapaiselta lupaa pitää venettä meijerin rannassa. Haapalainen lupasi, sanoi vielä että meijerihän on kaikkien omistama.

Sitten kun uusi laituri valmistui alettiin pitää venettä siinä.

Kävin pyytämässä Mikko Törröstä kaveriksi nostamaan verkkoja. Mikkokaan ei sillä kelillä lähtenyt. ja verkot jäivät järveen kun lähettiin ajamaan Vihantiin. Mikko oli käynyt nostamassa verkot viikolla.

Kerran Vihannissa ollessa oli myös kova tuuli. Vieras tyttö piti saada linja-autoon.

Kun tulimme salmesta selän puolelle, tuli ensimmäinen laine veneeseen. Silloin piti kääntyä nopeasti takaisin. Kun veneessä oli muutakin lastia, kuten kasviksia ym. ne piti purkaa rantaan ja lähteä uudelleen. Kiirekin oli kun vieraan tytön piti joutua linja-autoon.

Koska saaren ranta sijaitsee tyynen puolella ja siellä ei aina tiedä sitä, miten kovasti selän puolella tuulee lapset kävivät usein huolestuneena ennen lähtöä katsomassa saaren toiselta puolelta, että onko siellä vaahtopäitä?

Ukkonenkin saaressa pelotteli. Aikaisempi omistaja oli vedättänyt saareen puhelinjohdon, joka oli vedetty asuinrakennuksen seinään. Linjaa myöten tulikin salama ja iski edessä olevat laudat syrjään ja sytytti papereita palamaan. Eero hyppäsi nopeasti ulos, ottamaan vesisankkoa. Kun oli vielä märkä liukas nurmikko niin piti heittää ensin melkoinen kuperkeikka. No vesi olikin tarpeeseen ja tuli sammui. Jos ei olisi ollut ketään paikalla olisi tuli sytyttänyt kuivat hirret ja saaren mökkiä ei enää olisi.

Vuonna 1996 alettiin rakentaa lomamökkiä Ison Pahkasalon saareen Kivenniemeen johon on tieyhteys. Lapset aikuistuivat ja muuttivat kotoa pois. Heistä oli ollut suuri apu myös lammasfarmarille. viimeisinä vuosina oli vain 1 – 2 emälammasta talvihoidossa ja kesällä muutama ostettu lisäkaritsa. Määkiminen Pivonsaaressa loppui vuoden 2002 syksyllä.

Veneellä saareen matkaamisessa oli kuitenkin oma viehätyksensä. Sitä kun lastasi tavarat autosta veneeseen ja lähti liikkeelle tuntui kuin olisi pitemmälläkin matkalla ja tunnelmat muuttuivat nopeasti.

Valto Holopainen

Kuvat: Eero Rauhamäen kokoelmista

Oli sitä joskus myrskyäkin

Yhtenä syksynä tulimme aamusella Outokummusta Ritoniemeen. Oli tarkoitus hakea tavarat saaresta ja jatkaa matkaa Vihantiin. Tuuli kovasti, järvelle ei ollut menemistä. Ei ainakaan koko joukolla. Vene oli kevyt, Verkot olivat järvessä. Johanna tyttären kanssa ajoimme kahdestaan saareen.

Vieraat Venäjän karjalan Kontupohjasta ihailemassa lampaita v. 1994. Taustalla saaren asuinrakennus.

Tuusniemen Kotiseutuyhdistyksen Kotiseutujuhla 7.10.2012 klo 13 Turulan koulukeskuksessa Tuusniemellä. Juhlapuhe Eero Rauhamäki :

Arvoisat juhlavieraat, hyvä kotiseutuväki!

Kun pyyntö tulla puhumaan Kotiseutuyhdistyksen juhlaan esitettiin vuonna 2012 valitulle Tuusniemen kesäasukkaalle toteamuksella: titteli velvoittaa, niin haastehan oli otettava vastaan. Ehkä siis sallitte, että tulen tässä ominaisuudessa puhumaan myös henkilökohtaisia kokemuksia ja muistoja.

Tänäisen Tuusniemen Kotiseutuyhdistyksen juhlan teema on Juojärvi. Teema on ajankohtainen; valittiinhan Juojärvi tänä vuonna Pohjois-Savon maakuntajärveksi ohi kuuluisan Kallaveden. Siitä kunnian saavat kantaa aktiiviset tuusniemeläiset.

Maakuntajärvi-äänestyksessä Juojärvi sai 45% Kallaveden 35% vastaan. Mistä tulee nimi Juojärvi? Aikanaan Outokummussa kuulin, että se olisi saamelaista alkuperää. Tiedä häntä, tunnetaankohan asia paremmin täällä Savon puolella. Juojärven pinta-ala on n. 220 km. Omien havaintojeni mukaan täällä Tuusniemen puoleisessa osassa, Tiheen ja Hirviselän puolella, molemmissa ylletään lähes 50 metrin syvyyteen. Järvi sijoittuu neljän pitäjän, Tuusniemen, Outokummun, Heinäveden ja Liperin alueelle. Tuusniemen vesiosuus on suurin ja Koistilan kalastuskunta laajin kalastuskuntien joukossa ulottuen Outokumpuun saakka. Outokumpulaiset kummastelevatkin sen laajuutta ostaessaan kalastuslupia.

Geologit ja arkeologit ovat tutkineet Juojärven jääkauden jälkeisiä vaiheita. Nykyisinhän Juojärvi laskee Palokin kautta Suvasveteen. Näin ei ole ollut aina, vaan ensimmäiset lasku-uomat olivat lännempänä esim. Soitun seutuvilla ja mahdollisesti vielä pohjoisempanakin. Epätasapainoinen maan kohoaminen käänsi paineen kuitenkin kaakkoon- päin ja uusi purku-uoma puhkesi Palokkiin. Näin on käynyt aikaa myöden kaikille Suomen sisämaan vesistöille. Juojärvi on Saimaan vesistön latvavesiä ja sen pinta on emä-Saimaata noin 20 m korkeammalla. Tänne saattoi kivikautinen asutus tulla siihen aikaan kun Etelä-Suomi oli vielä osin veden peitossa ennen Balttilaisen jääjärven purkautumista Tanskan salmien kautta Atlannin valtamereen. Valto Holopainen onkin aivan oikein oivaltanut asian ja pitänyt Juojärveä Muinaisvetenä, koska sen pinta on suunnilleen samalla tasolla kuin se oli jo Kivikaudella.

Jo tuhansia vuosia ennen lappalaisia ja heitä seuranneita savolaisia on Tuusniemellä (siis Juojärven rantamilla) asunut kivikauden kansaa. Kivikautisia asuinpaikkoja on tähän mennessä löydetty kirkonkylästä Mustosen lammin pohjoispuolella olevalta Harjuntauksen alueelta, Juojärven rannalta, Kojanlahden pohjukasta, Talvilahdesta, Ukonlahden Laukansalosta ja Kiukaanniemen Isännänniemestä ja mm. Outokummun Laitasaaren matalilta rannoilta. Kampakeraamiset saviastian palaset on ajoitettu ajalle 4200-2000 v. ennen ajanlaskumme alkua.

Lappalaisten asuinpaikoista on löydetty merkkejä mm. kivirauniosta, joita sanotaan lappalaisten raunioiksi.

Sekä kivikautiselle asutukselle että lappalaiselle asutukselle Juojärven ranta-alueet ovat tarjonneet otolliset asuinpaikat ja Juojärvi itse on toiminut kulkuväylänä.

Nykyinen asutus täällä Juojärven länsipuolella on alueen vanhinta ja tiettävästi levisi täältä Juojärven yli itäänpäin.

Juojärven kylä on yksi Tuusniemen kylistä. Se pitää sisällään valtaosan Juojärven Tuusniemen kuntaan kuuluvista saarista. Alun perin Juojärven kylä on ollut Koististen maita 1600-luvulta lähtien. 1700-luvulla tulivat kuvaan Poutiaiset ja vielä 1920-luvulla Koistiset ja Poutiaiset omistivat lähes kokonaan Juojärven kylän.

Aina 1900-luvulle saakka Juojärvi oli tärkeä kulkuväylä; kesäisin vettä pitkin ja talvella tasainen rekiliikenteelle. Laivaliikenne käynnistyi Varistaipaleen ja Taivallahden kanavien valmistuttua Suvasvettä myöden aina Kuopioon saakka.

Uhrinsakin Juojärvi on valitettavasti vaatinut. Kaikille paikkakuntalaisille on varmaan tuttu v. 1879 tapahtunut hukkumisonnettomuus, jossa 6 henkilöä menehtyi ja 2 ihmeellisesti pelastui. Tapahtuma kertoo vahvaa kieltään siitä, miten itse kunkin elämän pituus on Korkeamman kädessä. Onnettomuudesta on muistomerkki Tuusniemen satamassa.

Mutta mikä on tuonut minut, alkuaan hämäläispojan tänne tänään? Tulimme Tuusniemelle kesämökkiläiseksi v. 1974 Juojärven Pivonsaareen Ison Pahkasalon eteläpuolelle, lähelle Saunaniemeä. Siitä alkoi lähes 40-vuotinen tutustuminen savolaisuuteen, jota olin seurannut Ohtaansalmen itäpuolelta Outokummusta käsin jo noin 5 vuoden ajan. Työpaikan muuttuminen Pohjanmaalle vaikutti sen, että seuraavat 5 vuotta ajelimme

Vihannin kaivokselta kesäisin Tuusniemelle viikonvaihteiksi ja kesäloma-ajaksi. Siteet tuusniemeläisyyteen rajoittuivat niinä aikoina kauppoihin ja Ritoniemen, Meijerin rannan ja sittemmin valmistuneen laivalaiturin päätepisteisiin. Niin tiiviisti Juojärven Pivonsaari piti perhettäni kainalossaan.

Lähimmät naapurit olivat silloin Törrösen perhe Karkiaisissa, Ison Pahkasalon vanhainkoti, joka muutti jo ensimmäisenä kesänämme kirkolle ja kiinteistöt saivat uudet asukkaansa. Lähin puhelin oli Saunaniemen Nissisellä. Kaasilan salmessa oli silloin vielä asukkaita. Ainoa kesämökkiläiseksi lukeutunut tällä itäpuolella Kaasilan salmea oli Juho Pitkänen eli alias "Piippu-Jussi", josta tulikin tuttavamme, kalastaja, metsästäjä, veneilijä ja paikallisopas.

Seuraavassa joitakin muisteluja alku-ajoilta täällä Juojärven maisemissa.

Juojärvi on karikkoinen ja kivinen. Ensimmäisenä kesänä perämoottorini löysi kiven keskeltä selkää, vaikka olin katsonut kartalta selkeän ajolinjan Ritoniemestä lähtiessäni. Ihmettelinkin, miten paikalliset uskalsivat ajaa kapeisiin salmiin Ison Pahkasalon itäpuolella. Vastaus kuului, että siellä kivet ovat näkyvissä, selällä ne ovat veden alla piilossa.

Eero Rauhamäki pitämässä juhlapuhetta Tuusniemen kotiseutujuhlassa 7.10.2012.

Ensimmäinen tapaamani tuusniemeläinen oli Törrösen Mikko Karkiaisen saaresta. V.1962 syksyllä olin opiskelijan kenttämateriaaleja selvittämässä Outokummun Malminetsintä-osastolla ja ohjauduin samoihin majoitustiloihin hänen kanssaan. Mikko oli malmimiehiä kuten me kaikki geologian ja kivien harrastajat. En silloin tietenkään noteerannut häntä tuusniemeläiseksi, mutta kun 1974 tulin tänne kesäasukkaaksi, Mikko otti yhteyttä, ja rupattelimme Juojärven rantamailla muutaman kerran myöhemminkin ennen hänen poismenoaan.

Kesämökkiläiseksi tultuani olin kiinnostunut pienriistan metsästyksestä ja liityin Juurikkamäen Eräpoikiin, (sittemmin Soitun Eräpojat) ja sain kartat ja ohjeet seuran nuorehkolta sihteeriltä v.1979. Hän tiedusteli, olenko hirvimiehiä. Kerroin, että en ole, mutta hän totesi seurassa tarvittavan nuoria jäseniä vaikkapa ajomiehiksi. Muutaman viikon kuluttua hän soitti ja kertoi kuin anteeksi pyydellen, että vanhempi porukka oli ollut sitä mieltä, että uusia ei oteta. No, minulle se ei ollut tappio sinänsä, koska Vihannista käsin olisi ollut vaikea osallistuakaan metsästykseen. Asia sai positiivisen loppusilauksen myöhemmin, kun Mauno Itkosen puheenjohtajakaudella Pivonsaari liitettiin Soitun Eräpoikien hirvialueeseen ja silloin tällöin syksyisissä peijaisissa olen saanut vastaanottaa mieluisan lihapaketin.

Vielä pieni muistelu takautuvasti liittyen Tuusniemeen. Elettiin 1950-luvun alkua. Silloin oli Etelä- Suomessa hyvä omenavuosi joka talossa, kuten myös kodissani Vesivehmaalla, niin että Lahden kaupungin torillakaan omenat eivät menneet kaupaksi. Isäni pakkasi paketti-auton täyteen omenia sekä 10-vuotiaat kaksospojat mukaan, kohteena Kuopion tori. Koska omenoita oli vielä toripäivän päättyessä jäljellä, matkaa jatkettiin yli Kallan siltojen ja useiden lossien kautta Joensuuta kohden. Omenoita markkinoitiin, missä vain ihmisiä tavattiin, useimmiten kauppojen pihoissa; mitä todennäköisemmin myös Tuusniemen kirkolla. Mahtoiko silloin jo Auvisen kauppa olla paikalla?! Majoitus tapahtui siihen aikaan heinäladoissa. Ohtaansalmen lossin muistan parhaiten. Viinijärveltä sitten käännyttiin Varkauteen ja etelään päin.

Niin tuli Tuusniemi katsastettua jo 1950-luvulla.

Kunnan komean saaren, Ison Pahkasalon alueella tapahtui varsinainen mullistus, kun Kaasilan salmen silta valmistui. Vakituiset asuinpaikat ja kesä-asunnot ovat vallanneet saaren niin taajasti, ettei sorsastajille ole jäänyt ampumatilaa lainkaan. Hirvimiehetkin ovat päätyneet siihen, ettei niin tiheään asutulla saarella enää metsästetä. Saattavat vain kysyä, että onko siellä näkynyt sarvipäitä.

Mekin aloimme viettää enemmän viikonloppuja Tuusniemellä v:sta1996 lähtien, kun petrasimme asumistamme talviseenkin käyttöön sopivalla mökillä Kivenniemessä. 2000-luvun kuluessa eläköitymisen myötä tuli sitten vapauksia niin paljon lisää, että koko kesäkaudeksi, jopa reiluksi viideksi kuukaudeksi olemme muuttuneet tuusniemeläisiksi. Sen myötä olemme osallistuneet eneneväs-sä määrin myös paikallisiin tapahtumiin, kunnan, yhdistysten ja yksityisten järjestämiin juhliin, retkiin ja tilaisuuksiin, jopa seuraamaan paikallispolitiikkaakin. Kesäkirkot Tuusniemellä, Kannassaaressa, Juurikkalahdessa, Kojanlahdessa ja Koivulahdessa ovat olleet mieluisia tilaisuuksia. Omaa juhannuskokkoakaan ei ole enää tarvinnut sytytellä, kun aivan lähellä Kaasilan salmessa on Kyläyhdistys järjestänyt aaton ohjelmaa kokkoineen.

Vuosien saatossa meillä on ollut mahdollisuus ja ilo tutustua lukuisiin tuusniemeläisiin "oekeisiin immeisiin".

Olemme olleet yllättyneitä siitä toimeliaisuudesta ja yhdistystoiminnan aktiivisuudesta, mitä olemme havainneet Tuusniemellä. Tänään vietettävä Kotiseutujuhla on hyvä esimerkki tällaisesta perinteiden vaalimisesta. Tarvitaan innokkaita ja asialle vihkiytyneitä ihmisiä perinteitä ylläpitämään. Näyttää siltä, että heitä eiTuusniemeltä puutu. Näiden arvon "kellokkaiden" syntymäpäivätkin ovat kansalaisjuhlia, joihin mekin olemme saaneet osallistua. Kiitoksemme siitä.

Tuusniemen Kotiseutuyhdistys ja sen puuhanaiset ja -miehet ovat olleet paikkakunnalla monen hankkeen ja kirjallisen tuotteen alulle panijoina. Sellaisia ovat mm.: Oekeihen immeisten Tuusniemi valokuvin (1997), Tuusniemen pitäjänkirja (2000), Sannin kootut kirjoitukset (2005), Rajat, rannat ja asbesti (2000) sekä Saloilla ja kylämailla (2009), puhumattakaan vuosittaisista juhlista, perinnepäivistä ym. Tuusniemen mielenkiintoisen Joululehdenkin, jota on toimitettu jo vuodesta 1989 lähtien, julkaisijana on ollut Kotiseutuyhdistys yhdessä Lions Clubin kanssa.

Savon Sanomien järjestämä "Savon seitsemän ihmettä"-äänestys päättyi 30.9.2012 eli tasan viikko sitten. Siellä ehdolla oli myös Tuusniemen Seinävuoren rotkolaakso. Tuusniemeläisille eli meille kaikille tarjoutui tilaisuus samanlaiseen yllätykseen kuin Pohjois-Savon maakuntajärvi-äänestyksessä. Tuloksesta ei minulla ole vielä tietoa.

Lopuksi toteaisin, että ihana ja puhdas Juojärvi tarjoaa valtavan paljon virkistystä ja mahdollisuuksia sen piirissä eläville. Järven pohjois-osan saariston NATURA-ALUE on ainutlaatuinen karun suurjärven luonnontilaisten muodostumien kokonaisuus. Tiheän ja Kumpusaarten välissä voimme seurata rauhoitettua kalasääksen jokavuotista pesimistä. On ilo katsella paikallisten laivuri-yrittäjien alusten matkaa siniristilippuineen. Ne tuovat juhlan tuntua kesäiseen arkipäiväänkin. Olenkin laivureille sanonut, että soittaisivat pilliä, kun ajavat Pivonsaaren ja Ison Pahkasalon välistä, ettei jää huomaamatta.

Olemme saaneet viettää ikimuistoisia vuosia ja onnellisia hetkiä Juojärven rannalla. Vaikka olenkin maatalon poika Asikkalasta läheltä Lahden kaupunkia, olen miehuuteni viettänyt kaivosmiljöissä eri puolilla Suomea. Perheemme koti on sijainnut monilla eri paikkakunnilla, mutta Tuusniemen kesäkoti on edustanut pysyvyyttä jo lähes 40 vuotta. Nykyään ihmiset puhuvat ykkös- ja kakkoskodista. Me emme voi sanoa kesäpaikkaamme kakkoseksi.

Kiitokset tämän antoisan juhlan järjestäjille sekä menestystä ja vireää jatkoa Kotiseutuyhdistyksen toimijoille ja toiminnalle edelleen.

Voinemme kaikki toivottaa Juojärvelle kuten rakkaalle ystävälle: "terveyttä ja pitkää ikää".

Kiitoksia!

Juovesi

Näin lainehet Juojärven hiljaa
mun venhettäin keinuttaa,
kuinvälkkyvää veden viljaa
käyn kokemaan verkostain.

On Juojärvi Savon mailla
ja rajalla Karjalan,
siellä rantoja Ohtaansalmen
laineet sen hyväilee.

Olen soudellut kesäilloin
näitä lahtias, selkiäs.
Näitä kiertäissä nähnyt silloin
monet saares ja salmeis suut.
Veden kalvoon kun kuvastuupi
nuo rantas ja rannan puut.

Olöen Ahdi kantelot kuullut
tarut Vellamon neitosten.

Kuinka sotamies Duus nousi
pakomatkallaan perheineen.
Yli kalaisen järven he sousi
syliin suojaisan erämaan.

Näin nimensä niemelle antaa,
sitä Tuusniemi vieläkin kantaa.
Siitä asutus alkunsa sai
ja Tuusniemen oikeet immeiset!

Sanni Koponen

Kuva: Anna Liisa Happonen.

Kaksi jo poisnukkunutta pajumäkeläistä runoniekkaa, naapurukset Sanni Koponen (vas.) ja Annikki Poutiainen. Sanni Koponen runoili Juojärvestä. Annikki Poutiainen on Juojärvivalssin sanoittaja ja säveltäjä.

Juojärvi-valssi

Kuva: Liisa Lindblad.

Rajalla Savon ja Karjalan
Juojärvi välkehtii.
Katveesta ulapan kauneimman
taas muistot tulvehtii.
Juojärven aallot lyö kirkkahat
kaislikkorantoihin.
Laineillas unelmat puhtahat
syttyivät rintoihin.

Juojärven rannoille tieni toi.
viittoma kohtalon.
Kauniimpaa paikkaa ei löytää voi
kuin Ohtaansalmi on.
Juojärven aalloilla keinuen
luodoillas ongittiin,
nuotion loisteessa haaveillen
kuikkaasi kuunneltiin.

Juhannusiltoina loistehet
kokkojes nähdä sain.
Nuoruuden hetket nuo mennehet
kai muistat, kalleimpain.
Juojärven aallot lyö kirkkahat
kaislikkorantoihin.
Särkyivät onnemme unelmat
elomme myrskyihin.

(säv. ja san. Annikki Poutiainen, muk. Sulo Leskelä)

Muistojeni Juojärvi

Juojärvi, kun aaltojas katselen,
tunne lämmin on rinnassa mulla.
Tuusniemeä kaivaten muistelen,
tänne takaisin tahdon mä tulla.

Hanget valkeat talvella täällä on,
lumi oksilla puiden vain hohtaa.
Luonto on kaunis ja koskematon,
täällä ystävät rakkaimmat kohtaa.

Juojärvi, oot kesäisin niin sininen,
pilvet taivaalta pintaasi piirtyy.
Lähellä luontoa on ihminen,
murheet jonnekin kauaksi siirtyy.

Tänne saavun mä takaisin muistojen luo,
aina silloin kun päivä ei paista.
Tuusniemi mun sydämeen auringon tuo,
missään muualla ei samanlaista.

Juojärvi, oot kesäisin niin sininen,
pilvet taivaalta pintaasi piirtyy.
Lähellä luontoa on ihminen,
murheet jonnekin kauaksi siirtyy.

(säv. Pauli Huttunen, san. Erkki Römpötti)
(sävelletty Tuusniemen Nuorisoseuran 80-vuotisjuhlaan v. 1999)

Kiertolaismummoja

Kun vietin lapsuuteni kesät Tuusniemellä mökillämme meillä tapasi usein käydä n.s.kiertolaismummoja. Parhaiden muistan kaksi tällaista mummoa erään Ullan ja Anna Pentikäisen.

Heillä ei ollut lainkaan omaa kotia, ei Annalla ainakaan ja he kulkivat talosta taloon, tekivät jotain töitä ja saivat näin yösijan sekä ruuan.

Ulla, joka aina joskus asusti Pikkupappilassa Nevalan aikana, oli aika tiukka mummo, sekä hyvin siisti. Hän yöpyi ja oleili myös meidän mökillämme silloin tällöin.

Siihen aikaan oli yleensä vesiämpäri nurkassa ja siinä oli kauha, jolla kukin joi, kun tuli jano.

Ulla ei sallinut sellaista, hänestä se oli epähygieenistä, niin kuin kai olikin ja kauha piti pestä aina juonnin jälkeen tai sitten juoda lasista. Ulla piti myös vaatteensa siistinä. Muuta en juuri hänestä muistakaan.

Sen sijaan Anna kävi ja asusti usein luonamme pitempiäkin aikoja. Hänellä oli aina muistaakseni mustat vaatteet ja harmaa liina päässä. Vaatteitaan hän pesi järvessä silloin tällöin.

Hänellä oli poika jossain, luultavasti Helsingissä, mutta en tiedä tapasivatko he juuri milloinkaan.

Luultavasti Anna oli leski. En tiedä varmasti.

Kerran lähdimme retkelle Seinävuorelle koko perheen voimin. Anna tuli mukaamme. Silloin ei Seinävuorelle ollut tietä, vain metsäpolkuja joita pitkin kuljimme.

Laskeuduimme rotkolaaksoon. Sen seinämät olivat epätasaisia kiviä täynnä ja laskeutuminen sinne oli hankalaa. Yhtäkkiä Annan jalka lipesi ja hän oli lentää päistikkaa alas. Onneksi sisareni mies sai tarttua mummosta kiinni ja pelasti Annan putoamiselta.

Erään kerran löysimme sisareni pojan ja veljeni kanssa valtavat määrät sieniä. me kannoimme niitä ämpärikaupalla kotiin ja Anna alkoi niitä perata. Siinä oli kova työ ja perattuaan hän heitteli niitä isoon saaviin joka oli vettä täynnä. Lieneekö hänen näkönsäkään enää ollut koviinkaan hyvä, vai väsyikö hän vain perkaamiseen. Kuitenkin sienet jäivät roskaisiksi, että äitini joutui perkaamaan kaikki uudestaan.

Otin kerran Annasta valokuvan. luultavasti hänestä ei ollut koskaan otettu kuvaa, sillä hän ilahtui asiasta niin paljon, että tilasi minulta kuvaansa 10 kappaletta jakaakseen niitä tuttavilleen.

Jo kauan ovat nämäkin mummot olleet manan majoilla. nykyään ei vastaavanlaisia enää kulje kyliä kiertelemässä. Mutta he kuuluivat lapsuuteni aikakauteen ja muistoihin.

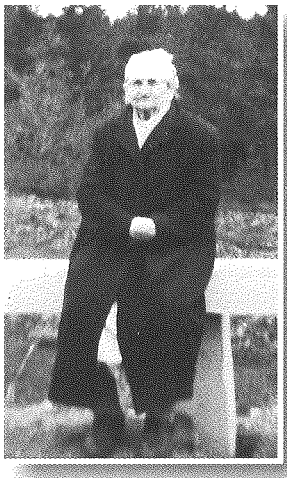
Ulla ei muistaakseni juuri välittänyt hengellisistä asioista, mutta Anna lauleli hengellisiäkin lauluja.

Anna kertoi, että kerran hän oli ollut metsässä keräämässä marjoja. Paikka ei tainnut olla täysin luvallinen, sillä hän sanoi, että kun hän lauleli siellä ääneen" Vapaana on synnistä ja maasta joukko tuo mi taivaltaa, tietä uutta kotiin kulkeissansa.... vapaana on Herran kansa", niin hän kuuli jostain pensaan takaa äänen, joka huusi; "Älä tuollaista laula, kun itsekin olet marjavarkaissa"

Anna oli humoristinen ja hauska. Miten mahtoivat hänen talvensa sujua, mutta kai hän silloinkin sai majailla joidenkin luona ja viettää jouluakin jossain talossa.

Tuulikki Metsola

Kuvat: Tuulikki Metsola.

Anna Pentikäinen.

Koivurannan mökki 1940-luvun lopulla.

Yhteistä taivalta 55 vuotta

Hilkka ja Antti Pitkänen pitivät yhteistä kolminkertaista juhlaa Ohtaanniemen Anttilassa 13. päivä kesäkuuta 2004. Irja Mustonen riimitteli seuraavanlaisen onnittelupuheen:

Hilkka 75 vuotta, Antti 80 vuotta ja yhteistä taivalta 55 vuotta. Parhaimmat onnittelumme!
Paakkilan - Liukonpellon työseura.

Päivänä muutamana kävit Antti meillä, kerroit mitkä suunnitelmat on Hilkan kanssa teillä.

Sanoit on juhlaan aihetta. Pitopaikaksi on valittu Anttila. Pyysit ilmoittamaan kylän työseuraväelle, että tulisivat 13 päivä kesäkuuta 2004 juhlakahville.

Annoit ymmärtää on Hilkalle tullut vuosia 75 täyteen. Ja hänelle itselleenkin saa laittaa 0 kahdeksan jälkeen.

Eivätkä aiheet tähän lopu vielä, on kuljettu Hilkan kanssa 55 vuotta yhteisellä tiellä.

Kun aloin miettiä sepustusta tähän, yritin paneutua elämäänne vähän.

Antti olit 1924 syntyneitä ja samalla kun aikuistuit, tarvitsi suuri Isänmaan savotta teitä.

Kiitos ja kunnia veteraanit Teille, pelastittehan Suomen ja siniristilipun meille.

Sen jälkeen alkoi kotitilalla työtouhu kova, kaveriksi löytyi Ohtaanniemeltä kulta oma.

Elettiin sodan jälkeisiä vuosia, jolloin monista tarvikkeista oli puutetta.Perhe kasvoi neljällä lapsella. Molemmat uurastitte nuoruuden innolla.

Maalaistalon monipuoliset tehtävät hoisitte, silti luottamus- ka järjestötehtäviin jousitte.

Lapset kasvoi ja heidät myös koulutitte vuosien varrella, elämän työnne kaikin puolin on tuottanut tulosta.

Sairauksiltakaan ette ole välttyneet elämän varrella, kurissa on ne pysyneet nykylääketieteellä.

Ikää kertyi eläkeikä lähestyi, jatkajakin rakkaalle kotitilalle järjestyi.

Oli Kari poika teillä paljon kasvuvuosinaan. Hän vaimonsa kanssa innostui tilaa jatkamaan.

Varmaan ilo on nyt teillä saunareissuilla seurata, miten nuorilla työt hoituu entisellä kotitilalla.

Muutitte Pajumäestä Paakkilaan, koti vaihtui Pettäismäistä Purolaan.

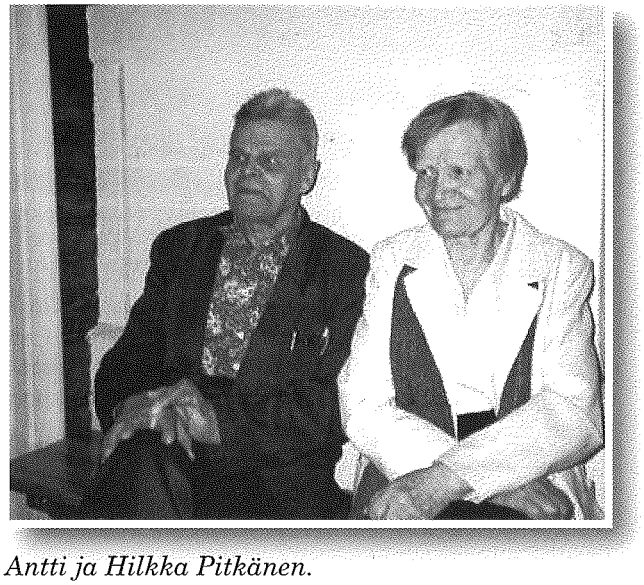
Kun olitte asettuneet Kuopio-Joensuu tien tuntumaan, tulitte mukaan myös kylän toimintaan.

Työseura sai teistä aktiivikävijät ja Antista puheenjohtajan kyläkirjan tekijät.

Ihan kuin viihtyisitte kylällä tuntuu meistä. Leikkisyys ja elämänmyönteisyys heijastuu teistä.

Sellainen asenne on teillä, ei ihminen ole liian vanha uutta oppiakseen. Osoituksena on siitä, kun hankitte kotiinne tietokoneen.

Kuva: Anna-Liisa Happonen.

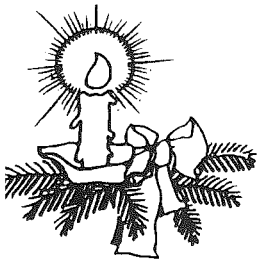

Antti ja Hilkka Pitkänen.

Lapsiin, sukulaisiin, ystäviin ja Karjalaan hoituu yhteys sähköpostissa ja välillä on mielenkiintoista surfailla myös netissä.

Vilpittömästi kaikkien puolesta kerron Teille,
Hilkka ja Antti olette rikkaus kylälle tälle.
Lämpimät Onnittelumme johdosta merkkipäivienne
ja Herran siunausta toivotaan elämäänne.

PS: Käyköön tämä muisteluksena Hilkalle ja Antille. Ovathan he molemmat poistuneet rajan tuolle puolen".

Antti oli tämän Tuusniemen Joulun pitkäaisimpia avustajia, lehden alkuvuosista alkaen. Myös toimitus kiittää tästä merkittävästä kotiseututyöstä.

Antti menehtyi 17.2.2012

Faktaa ja fiktiota

Kotikyläni 122 vuoden aikana - isoukkini silmin nähtynä

Siinä on nyt tuleva torpan paikka. Olemme Katrin kanssa siitä monesti haaveilleet.

Nyt on torpan kontrahti povella tehty; 50 vuodeksi. Siinä tulee olemaan työtä tehdä kaikki aivan alusta. Rakentaa tupa, navetta, polttaa kasket, raivata pellot.

Onhan täällä Anttilan tilan salopalstalla tilaa, sanovat olevan yli 200 hehtaaria.

Emmekä me työtä pelkää, kun saamme tehdä sen oman kodin hyväksi. Olemmehan pyörineet loisina jo kuusi vuotta. Lapsiakin on jo kaksi, Eeva ja Juho. Kolmas oli, Olli-poika kutsuttiin tuonpuoleiseen vajaan vuoden ikäisenä.

Tästä on hyvä alkaa. Kontrahti astuu voimaan 15. maaliskuuta 1887. Sitten vaan kaatamaan rakennuspuita. Lampuoti Salomon Koistinen, jonka tuvassa olemme nyt loisina, lainaa hevostaan ja antaa apuaan minkä ehtii. Auttanevat naapuritkin, Sivaskin, (Kaatralan torppa) Lähteenjoen (Voutilan torppa) ja Oravin lahden kahtapuolta olevat torpparit sekä Myllykorven mökkiläinen. Metsäsää on riistaa ja läheisessä Kaavin järvessä kalaa. Kyllä se siitä...

Tänään joulukuun 13. päivä 1886. Saatiin hyvä joululahja. Täytyy hiihdellä takaisin Homaan vaimon ja lasten luokse.

Ote: *"Vuonna 1910 elokuun 29 päivänä toimitettiin torppari Olli Räsäsen pyynnöstä tulokatselmuksen korvauskatselmus Huuhkainkallion torpassa Anttilan tilan Oravin salopalstalla n:3 Kiukooniemen kylässä Tuusniemen pitäjää, ollen saapuvilla katselmusmiehinä allekirjoittanut mannerpuolen vuokralautakunnan puheenjohtaja O.B. Toropainen puheenjohtajana ja saman vuokralautakunnan jäsenet vuokramiesten valitsemina lampuotilainen Olli Miettinen ja vuokranantajain valitsemana J.P. Smolander jäseninä, kuin myös tilanomistajista Mauno Mustonen ja torppari Olli Räsänen itse..."*

Kaikki käytiin tarkastamassa; tupa, sen sisäänlämpiävä uuni, lattia, laipio, seinät, ikkunat ja ovi; yksinkertainen ja rautasaranoilla. Samoin kamari, jonka ovessa oli kamarin lukko. Sitten kamarin sivulla oleva rontta ja kamarin tapainen, jota ruokahuoneeksi kutsuttiin.

Porstua, navetta, kuja, lato, vanha kuja, sauna, kota, saunakaivon ja juomakaivon kunto (molemmissa kapat pitemmällä varrella!) Talli, aitta, perunakuoppa, heinäladot, riihi ja ruumenus olivat sitten vuorossa. Kaikki käytiin tarkasti läpi; mikä oli kunto? Löytyikö mistään lahosekaa? Ja koot mitattiin tarkoin.

Sitten käytiin läpi pellot, niiden koko ja mitä niissä kasvoi ja miltä tuleva sato näytti. Maaperääkin arvioitiin, oliko kivistä, savista vai mutalikkoa. Pihapiiriä, peltoja, kaskihalmeita ja niittyjä ympäröivät aidat – kuinka monta seiväsväliä ja millaisista aidastarpeista tehdyt. Ja sitten vielä ojat, niiden pituus ja kunto. Haasioiden pituus ja kunto tarkastettiin myös.

Tarkkaa, ylen tarkkaa tehtiin. Olevat rakennukset katsottiin puolin ja toisin maanviljelykselle tarpeellisiksi. Laskuakin katselmuksesta tuli. Asetuksen torpan, lampuotitilan ja mäkitupa-alueen vuokrauksesta 12 p:ltä maaliskuuta 1909 § 65 3 ja 4 kohdan mukaan verrattuna vastaaviin säännöksiin vuoden 1902 laissa maanvuokrasta maalla, velvoitettiin isännät ja torppari Olli Räsänen. suorittamaan vuokralautakunnalle palkkiona laskun mukaan puolena kumpikin 14 markkaa 24 penniä ja lunastamaan kukin kappaleensa tästä pöytäkirjasta 4 markalla 50 pennillä pöytäkirjaa kohti.

Paljon oli 23 vuoden aikana saatu aikaiseksi rakentamisessa, peltojen ja kaskien raivaamisessa. Mutta olipa pirttiviljelykin tuottanut tulosta. Meille oli syntynyt 12 lasta, joista tosin neljä oli kuollut.

Vanhin, Eva Kristiina, oli muuttanut ja Kaaville ja avioitunut Olli Tirkkosen kanssa.

Pojista vanhin, Juho, muutti 1911 Kotkaan. Edellä mainittu Olli oli kuollut jo lapsena. Anna Maria kuoli 1912 naimattomana 22 vuotiaana. Johanna Katri vihittiin avioliittoon 21 vuotiaana Olli Heikkisen kanssa. Toinen elossa oleva poikamies, joka syntyi 14.6.1892, sai nimen Olli ja vihittiin Maria Koistisen kanssa 1916.

Sitten syntyi Matti, hän avioitui Ida Maria Smolanderin kanssa. Hilja Helena muutti naimattomana Kotkaan veljensä luokse. Adam syntyi 1.5.1899 ja vihittiin 16.12.1926 Bertta Koistisen kanssa. Petter Edvard eli vähän yli vuoden ja Selma vajaan kuukauden. Viime mainittujen välillä syntyi Mikko. Hän elää vielä naimattomana. Kylä oli muutoin entisenlainen. uusia torppia ei ole tullut. Saisipa vielä tämän torppansa omakseen.

Tuhatyhkeksänsataaneljäkymmentäluvun loppupuolella

Olen ollut tuon puoleisissa lähes 25 vuotta ja sain luvan kurkistella miltä koti ja kylä näyttää.

Saihan se Huuhkainkallion torppa viimein itsenäisyyden. Hakemuksen torpan lunastamisesta, sillä tavalla kuin vuokra-alueiden lunastamisesta 15 päivänä lokakuuta 1918 annetussa laissa säädetään, tein 12 päivänä syyskuuta 1922. En kuitenkaan saanut viedä asiaa loppuun,

sillä minut kutsuttiin tuonpuoleisiin 25.12.1924, mutta vaimoni Katri sai sen päivän vielä elää. Hänet kutsuttiin pois 3.12.1825.

Vuokranantajan puolesta uudistettiin siirtovaatimus, sekä jos alue erotetaan, niin pienimmän määrän mukaan 11 ½ mainitaan. Ulkona toimitetun tarkastuksen perusteella todettiin, että esitetty paikka ei vastaa likimainkaan entisiä torpan etuuksia, jonka vuoksi päätettiin torppa lunastaa valtion välityksellä entisille paikoilleen. Vuokralautakunnan pöytäkirja kyseisessä asiassa luettiin julki ja myönnettiin oikeaksi. Tuusniemellä 8 päivänä lokakuuta 1925. Vaimoni jälkeen tilan isänniksi jäivät poikani Olli ja Aatu. Lohkomiskirja on allekirjoitettu 20.9.1928.

Ja mitäpä näenkään tänä päivänä?

Ollin perhe asuu kamarin puolella, Aatun perhe tuvassa. Peltoja on raivattu lisää. Tila on jaettu Ollin ja Aatun kesken. Olli rakentaa omaa taloa savikon laidassa olevalle kohoumalle. Sauna väliaikaiseksi asunnoksi ensin ja sitten navetta, myöhemmin tuparakennus. Kummallakin pojalla on 3 – 4 lehmää, muutama vasikka ja lampaita. Tallissa molemmilla oma hevonen.

Oravilahden salopalstasta sai Huuhkainkallion kanssa samoina aikoina itsenäisyyden Mikko Keinäsen torppa Ohtaanniemen Kaatrasen Olli Tirkkonen osti pojalleen Paavolle Riihimäen ja koska se oli pienempi kuin Kaatrala, Sivaskin torppa siirtyi maineen Riihimäen omistukseen. Sinne on vuonna 1930 muuttanut Edvard poika perheineen.

Valtio on lunastanut loputkin Oravilahden palstasta ja asutustilallisiksi ovat muuttaneet Turuset, Hiltuset Miettiset ja Pekka Tirkkonen. He ovat rakentaneet tarpeelliset rakennukset, raivanneet peltoja ja suo on saanut väistyä. Antti Tirkkonen ja Janne Holopainen ovat saaneet kukin 3 hehtaarin asuntotilan.

Hevosten vetämiä pankkorekiä puukuormineen kulki letkassa talvisessa metsässä Loukeiselta ja Konttimäestä kohti Oravilahtea Sen rannat täyttyivät pitkistä puupinoista. Muualta tulleita hevosmiehiä hevosineen ja tekomiehiä oli kortteeria kylän taloissa. Keväällä tulivat pöl-

Kuva: Eila Tirkkonen.

Ennen laitettiin heinät seipäälle. Edessä Huuhkon, takana Konttijärven ja oikealla Kettukallion heinäpeltoja.

lin kuorijat. Miehet ja keskenkasvuiset pojatkin hankkimassa ensimmäistä tienestiään. Propsit niputettiin ja hinaajat hinasivat ne pois, tukit vieritettiin lautoiksi ja hinattiin Rantolahteen, jossa ne niputettiin. Halot kärrättiin lotjiin, jotka hinaaja veti Kuopioon. Kyllä oli vilskettä rannoilla, miehiä, lotjia, (proomuja) ja laivoja. Talojen emännät saivat myydä leipää, perunaa ja maitoa lotjalaisille. Ja lapset myivät keräämiään marjoja

Olihan väkeä omastakin takaa: Sivaskissa 6 henkeä, Turulassa 7, Hiltulassa 9, Miettilässä 6, Kettukalliossa 11, Iloniemessä 8, Kitulassa 3, Nurkkalassa 5 ja Huuhkainkalliossa Aatun perhettä 6 ja Ollin perhettä 6. Aikamoinen joukko, lähes 80 henkeä, jos ei nyt joku isommista lapsista ollut piikomassa tai renkipoikana vähän kauempana.

Ei ole enää Oravilahden salopalstaa, on väkirikas ja sodan jälkeistä elämää rakentava Oravin kylä.

Kolmekymmentä vuotta myöhemmin

Onpa kylä jälleen muuttunut. Sivaskin taloa laajennettu, navetta näyttää olevan iso virtastorneineen ja puimaloineen. Ja pelloilla kasvaa viljan lisäksi kaalia ja mansikkaa. Laitumella on lehmien sijasta härkälauma. Turulaan

Aili ja Eero Räsäsen talouskeskus edustaa kylän uutta kasvua.

on rakennettu uusi navetta puimaloineen ja uhkea tiilitalo. Hiltula on entisellään. Miettilään on rakennettu uusi asuinkartano ylemmäs metsän reúnaan. Samoin navetta, aitta ja kalustoliiteri. Huuhkainkallion vanha rakennus on autiona ja vieressä seisoo Aatun pojan Toivon rakentama uusi asuinkartano. Ollin uusi koti, Koivula, näyttää myös olevan kunnossa tarpeellisine rakennuksineen. Peltoja viljelee Ollin tytön, Liisan tytär Eila miehensä Matin kanssa. He asuvat Sivaskissa. Kylä on saanut sähköt. On jääkaapit, pakastimet, televisiot, pyykinpesukoneet, sähkölämmitys ja jopa joillakin sähkökiuas saunassa.

Peltoja on raivattu paljon. Kun lähtee Lapinsuolta Hiltulan pelloilta, voi kulkea yhtä aukeaa Oravilahden rantaan saakka. Lienee yli 30 hehtaaria yhdessä pläntissä seitsemän talon omistuksessa. Oli muuten komea näky heinäntekoaikaan se heinäseiväsmeri, joka pelloille muodostui. Kettukallion peltoja ei ole niitetty, ne ovat kuulemma "paketissa". Hevosia ei enää näy töissä, traktorit möyrivät nyt pelloilla ja metsissä.

Maantie kulkee läpi kylän kohti Konttimäkeä, edelleen Ohtaanniemelle..

Väki on kylältä vähentynyt, Nurkkalassa, Iloniemessä ja Niemelässä ei asu ketään. Kitula on purettu, Homa on autiona. Kuka kuollut, kuka lähtenyt maailmalle onneaan etsimään.

Armon vuonna 2008

On se maailma muuttunut. Niin myös Oravin kylä. Ei näy enää heinäseiväsmeriä. Traktorit niittävät, pöyhivät ja paalaavat heinän. Ne tiputtelevat peräänsä semmoisia isoja valkeita palloja.

Lapset kuuluvatkin sanovan niitä traktorin muniksi.

Ei näy kuhilaitakaan viljapelloilla. Puimurit puivat viljan, joka kuivattaa kuivurissa tai litistetään suoraan karjan rehuksi, ilman jauhatusta. Ei näy hevosia. joka talossa on henkilöauto, jopa kaksikin.

Oravilahden pohjukassa on hiljaista. Ei näy lapsia uimassa. Huuhakinkallion rannassa ei näy nuottakotaa, moottorivene kuitenkin on. Koivulan ja Kettukallion veneet ovat olleet muutamia kesiä kumollaan. Iloniemessä on rantaryteikön takana enää hajoamassa oleva tupa ja aitta. Muita rakennuksia ei enää näyt. Pellot taitavat kasvaa luonnonheinää.

Niemelässä on rakennusten paikalla pieniä lahoja hirsikasoja. Peltoja ei näy, metsää tai aukkohakkuita. Mutta rannalla on kolme kesähuvilaa, joissa kesäisin näkyy liitettä.

Kettukalliokin on kesäasuntona. Raivatut pellot ovat saaneet taas metsän kasvatettavakseen. Myllykorvessa asuu yksi mies. Kitulasta ja Homasta näkyy vain savupiipun jäännöksiä synkän metsän keskellä. Nurkkalassa ei ole kuin romahtaneet aitta ja asuinrakennus ja metsä ympärillä.

Huuhkainkalliossa asuu Aatun poika Toivo vaimonsa Eevan kanssa. Heidän nuorin poikansa opiskelee insinööriksi. Toiset lapset ovat maailmalla. pellot ovat vuokralla. Aho ja Yläpihan paikalla on kaksi aittaa. Vanha aitta ja talli ovat vielä paikoillaan – talli tosin työvajana. Koivula on Eilan ja Matin eläkemökkinä. Pellot on myyty Miettilän Ailille ja Eerolle.

Eila Tirkkonen.

Metsät omistaa Asta tytär. Eilahan se nyt tietokoneella kirjaa ylös minun mietteitäni.

Miettilässä on toimintaa. Eero isäntä on koulutukseltaan metsänhoitaja, joten ostoilla laajentuneet metsät ovat kunnossa, peltoihin on liitetty Koivulan lisäksi Vikelän ja Saamaisen pellot. Navetassa on 25 lehmää. Tyyne ja kolme kouluikäistä poikaa auttavat vointinsa mukaan karjalla ja pelloilla. Rakennukset konehalleineen ovat hyvässä kunnossa. Rantasauna on Luotolahdessa. Elävä talo.

Hiltula on autiona. Pihan rinnepellot kasvavat koivua. Alemmat suolla olevat pellot on Turulan Juhani ostanut. Kesällä lapset käyvät rannalla olevalla kesämökillä.

Turulan navetassa ei ole lehmiä, vaan sonnikarja. Juhani on viljelijänä, vaimo käy työssä tilan ulkopuolella, kaksi poikaa käyvät koulua.

Sivaskin pellot ja metsät on jaettu Tainan ja Astan kesken. Molempien pellot ovat vuokralla. Taina asuu tilalla miehensä Jarkon ja poikansa Pake-Matin kanssa. Taina on sairaanhoitaja ja käy työssä Kuopiossa. Jarkko on ympäristötekniikan insinööri ja työt ovat Eteä-Suomessa. Pake-Matti on adoptoitu Thaimaasta.

Satakaksikymmentäkaksivuotta. Pitkä aika. Kylän syntyminen ja sammuminen. Ei se sammu - se muuttaa vain muotoaan. Peltoja on raivattu – metsitetty uudelleen. Kaskiahot ovat kasvattaneet ensin naurista, viljaa. kunnes jälleen puuta, sitten aukkohakkuut, siemennykset tai istutukset ja maa antaa kasvun. Talot nousevat, lahoavat, häviävät. Ihmiset syntyvät, muuttavat pois tai kuolevat, mutta **maa ei häviä.**

Eila Tirkkonen

Isonkiven Antti

Antti Juho Juvonen syntyi Tuusniemellä 11.5.1885 ja oli kuollessaan 1.7.1950 65 vuoden ikäinen. Antti sai varmaan nimensä siitä isosta kivestä, jonka vieressä Antin mökki oli.

Mökki sijaitsi lähellä entistä Enonsalon koulua. Mökkiin mentiin kiven vierestä, kuin ketun koloon. Kivi, joka oli lähes mökin kokoinen, muodosti porstuan yhden seinänkin. Kiviporstuasta mentiin, sitten tultiin tupaan.

Tupa oli hirrestä tehty, sisäpuolella oli uuni ja pienet ikkunat. Tupa oli siitä erikoinen, että sen sisäseinät oli tehty sementistä. Siisti mökkihän se olikin.

Antti oli nuorempana ollut reissussa, jopa Pietarissakin. Niistä reissuista Antilla riitti juttua paljonkin. Kuuntelijat saivat aina arvailla, mikä oli totta ja mikä tarua. Muuten Antti oli hyvä tarinamies ja lupsakka luonne muutenkin.

Emäntänä Antilla oli Hanna. Hanna oli hiljainen ja hillitty ihminen. Hän oli kotoisin Mikkelistä. Siitä miten Antti oli Hannan sieltä löytänyt ei ole enää tietoa. Lapsiahan heille ei koskaan syntynyt. Hanna kuulosteli Antin monia juttuja, mutta ei niihin koskaan puuttunut. Hanna oli jonkun verran Enonsalon koululla keittäjänäkin.

Kun Antti ja Hanna olivat aikoinaan olleet laillistamassa liittoaan Antti muisteli, miten siellä oli silloin paljon kansallispukuisia naisia. Ne olivat Antin puheiden mukaan nykivät Anttia, itkivät ja sanoivat: "Tuommoisenko sinä sitten otit"?

Hyvinhän ne sopuisasti Antti ja Hanna asuivat ja elivät. Heillä oli pieni tila, jossa pidettiin muutamaa lehmää ja hevostakin. Hevosen nimi oli Piku. Lähellä olevassa Vaakasen lammissa oli Itälahti, josta Antti kalasteli.

Kun olin koulussa siellä Enonsalon koululla, Antti kävi usein siellä kyselemässä onko heidän Matti-nimistä kissaa siellä näkynyt?

Antti oli meilläkin joskus ojan kaivussa, minä vein työmaalle kahvia, olin silloin vielä poikanen. Kun vein kahvit Antti kysyi kerran otatko palkkasi rahana vai tupakkana?

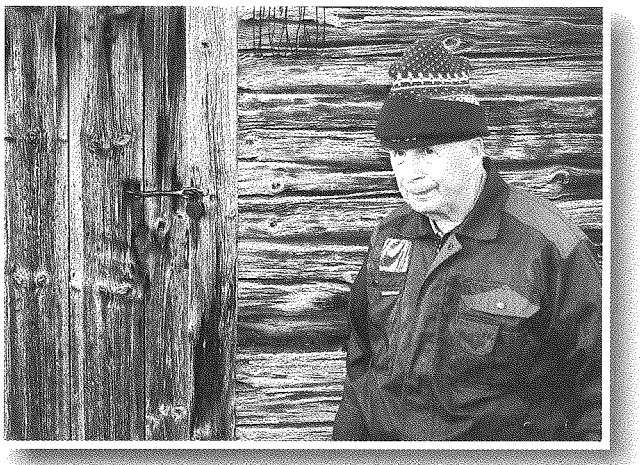
Minä arvelin ottaa mieluummin tupakkana. Antti sitten neuvoi isällisesti mitenkä sätkä tehdään. Antti sitten neuvoi, miten sätkää pitää tiivistää ja vielä tikulla tiiviimmäksi tökkiä ja työnnellä. Sittä se sätkä pantiin palamaan. Sehän rupesi palamaan kovemmin toiselta puolelta. Toinen puoli paloi niin kuin eillempänä ja sitä sanottiin, jotta se "seinustaa". Antti neuvoi, että pitää kostuttaa sormen pää suussa ja tökkiä sillä enempi palavaa puolta. Palaminen siten hidastui.

Tupakoilla, eli kessuilla, Antti teki pientä "bisnestäkin". Hän kasvatti kessua ja pieniä kessun taimia. Niitä hän kävi myymässä Kuopiossakin. Hän meni kaupunkiin laivalla Mustinlahdesta. Möi hän hakattua kessua kyläläisillekin, jopa koulukkaillekin, vaikka se oli yleisesti paheksuttua.

Antin hevonen Piku tuli sitten vanhaksi ja uupui tielle. Piku jouduttiin panemaan lihoiksi. Antti keitteli ulkosalla Pikun lihoja ruuaksi, kettukin oli haistanut keitoksen ja tullut näykkimään Pikun lihaa. Kova kuumuus oli kuitenkin pitänyt sitä loitompana.

Antin kuoltua tuli hänen siskonsa Hilma Tampereelta hautajaisia pitämään, jonne kutsuttiin paikalle kyläläisiä. Hanna yritti asua kylällä, välillä kylän miehenkin kanssa, mutta ei kai katsonut miestä Anti veroiseksi ja muutti kotiseudulleen Mikkeliin. Myöhemmistä vaiheista hänen elämästään ei tiedetä. Kerran kun äiti oli käymässä Helsingissä sukulaisissa linja-autolla, oli hän sattumalta huomannut Hannan Mikkelin linja-autoasemalla. Oli Hanna siinä päivitellyt, että näkee sitä vielä vanhoja tuttuja Tuusniemeltä.

Vilho Miettinen
Tuusniemi, Enonsalo

Kirjoittaja Vilho Miettinen vanhan aittansa edustalla 26.10. 2012.

Otukselta maailmalle

Aune Kulmala Tiheensaaressa 28.7.2012. Edellisestä käynnistä onkin aikaa 70 vuotta, jolloin Juojärvellä oli erikoisen kova myrsky.

Tuon pienen, kauniin lammen päässä on vieläkin mökki missä synnyin kevään kynnyksellä vuonna 1926. Siinä lapsuuteni leikit leikin ja elämän aakkosia opettelin. Isäni suutari Taavetti Ihalainen ja äitini Helmi pitivät huolta kuudesta lapsestaan. Elämä 20 – 30 luvulla oli monella tavalla vaikeaa. Oli lama-aika ja työttömyys. Isälläni ei olut juuri töitä ja hänen kommunistinen ideologiansa teki elämän monin verroin vaikeammaksi, kuin mitä oli maanviljelijänaapureilla. Jotenkin siinä vain sinniteltiin ja selvittiin. Meitä lapsia tuolloin oli kolme ja minä heistä nuorin. Kävin koulun Salonkylän uudessa, uljaassa koulussa. Olin kouluaikana ja vähän sen jälkeen Tuusniemen kunnan "palkkalistoilla". Ensin autoin äitiäni koulun siivoamisessa ja välirauhan aikana toimin yhden lukukauden ajan koulun keittäjänä. Olin tuolloin 15 vuoden ikäinen. Sitten oli aika lähteä pois kotoa ja antaa tilaa nuoremmille sisaruksille.

Nuoruus

Jatkosodan alkaessa olin vuoden Juojärven Vihtaniemellä. Se on äitini synnyinkoti. Enoni Arvi Tirkkonen joutui lähtemään sotaan ja Saima-äiti tarvitsi apua. Perheeseen kuului kolme pientä lasta ja vanha ukki August. Kun enoni vapautui väliaikaisesti, minä siirryin Remasten kautta Juurikkamäkeen Jokelan kaupalle Uuno ja Selma Holopaisen apulaiseksi. Se oli työnteon korkeakoulu. Talossa oli suurehko monipuolinen kauppa, puhelinkeskus, posti ja maataloutta. Perheeseen kuului Uuno ja Selma ja heidän kaksi tytärtään Ulla ja Sirkka. Vanha kauppiaspariskunta Jaakko ja Anna viettivät jo vanhuuttaan. Anna täysin sokeana. Puhelinkeskus vaati yhden ihmisen jatkuvan läsnäolon. Samasta syystä oli jatkuvasti sananvientitehtäviä kylän taloihin. Milloin asiana oli käsky sotaan lähdöstä tai ilmoituksesta lähteä kirkolta evakoita hakemaan. Nämä työt olivat aina vaikeita toimittaa. Kesä 1944 oli erittäin voimia koetteleva. Silloin meitä työntekijöitä oli vain me kaksi, Selma ja minä. Tosin kesäloma-aikana oli suuri apu talon tyttäristä Ellistä, Kertusta, Maijasta ja Elsasta. Jokainen heistä teki töitä hartiavoimin.

Kesä oli todella raskas kaikille. Kaiken lisäksi minun tehtäväkseni tuli kaksi kertaa viedä sana vanhemmilleni veljieni kaatumisesta. Kirkkoherra Heiskanen soitti ja pyysi puolestaan viemään sanaa kotiini Lauri veljeni kaatumisesta.

Muutaman päivän päästä tieto osoittautui virheeksi. Laurilta tuli kirje, jossa hän kertoi olevansa sotasairaalassa jalka amputoituna. Kaatuneiden kirjoihin hän jäi. Sankarimonumentissa Tuusniemellä on vieläkin hänen nimensä, vaikka hän eli vuoteen 1976 asti perheellisenä miehenä. Miten se olikaan mahdollista avioitua kaatuneena?

Kuukautta myöhemmin tuli kirkkoherralta taas soitto. Nyt on Viljo veljeni kaatunut. Nyt oli viesti tosi ja minä jälleen viemään surusanomaa kotiin. Minusta nämä työt ovat tuntuneet koko elämäni ajan kohtuuttoman vaativilta. Mutta silloin oli tehtävä kaikki eteen tuleva työ, tuntuipa se miltä tahansa.

Kun sota loppui syyskuussa 1944, lähdin Portaanpään kristilliseen kansanopistoon kasvamaan, oppimaan ja lepäämään. Se oli hyvä valinta. Opistovuosi oli hoitava ja elämälle suuntaa antava. Opiston loputtua pääsin työhön Kiuruvedelle. Palvelin siellä kahdessa pappilassa Viljo Parkolaa ja Tatu Malmivaaraa. Lähes kaksi vuotta sain asua Kiuruveden vanhassa pappilassa. Aikaisemmat isännät olivat Wilhelm ja Väinö Malmivaara. Sain aistia ja hengittää hienoa kristillis-isänmaallista kulttuuria. Tuo aika on mielessäni arvokkaana jopa pyhänä. Täältä minä läksin opiskelemaan Pieksämäelle Diakonissalaitokseen.

Miten minusta tuli diakonissa

Olin ehkä 12 – 13 vuotias kun tapahtui jotain hyvin tärkeää, kävelin kotoa metsäpolkuja pitkin mennessäni Vihtaniemelle, mummolaan. Poikkesin matkallani maalaistaloon juomaan, olihan kesä ja lämmintä, matkaakin oli useita kilometrejä. Juotuani raikasta vettä istahdin penkille lepäämään. Siinä istuessani huomasin penkillä lehden "Tervehdys Suomen Kirkon Sisälähetysseuran työvainiolta Sortavalasta".

Se herätti minun mielenkiintoni. Pyysin saada lehden omakseni ja sainkin. Sitä lukiessani päätin, tuonne minä menen. Talo oli Holopaisen talo ja talon tyttö Hilma oli valmistunut Sortavalan diakonissalaitoksesta. Kun sitten seurasi, se mistä edellä kerroin, unohdin minä päätökseni. Mutta Portaanpäähän tuli vierailulle ja esittelemään opinahjoaan Pieksämäelle Sortavalasta evakkoon joutuneen diakonissalaitoksen johtaja Pentti Erkamo. Häntä kuunnellessani alkoi muistini palata lukemastani Terveyslehdestä. Siitä se sitten lähti ja kehittyi ja hain oppilaaksi Pieksämäelle. Vielä piti selvittää, mistä rahat opiskeluun. Toisten rahakirstujen sulkeuduttua, sain Tuusniemen Seurakunnalta lainaa 20 000 markkaa. Kiitos vieläkin tästä avusta kotiseurakunnalleni.

Suutari Taavetti Ihalaisen perhe v. 1941. Aune kukkamekossa, joka tuli Amerikansta köyhäinapuna. Äiti helmi sylissään Anja (s. 1940), Taaveltti-isä. Takana vas. vieras poika. Keskellä Hannes (s. 1934), oikealla Martti (s. 1931).

Taavetti Ihalainen uudehkon mökkinsä edessä. Nurkalla seisomassa vanhin poika Viljo (s. 1920) kolmen-neljän vuoden ikäisenä. Viljo kaatui rintamalla 4.8.1944.

Opiskeluaika ja valmistuminen

Aloitin opiskelun vuoden 1947 alussa. Diakoniakurssi kesti neljä vuotta ja kaksi kuukautta. Tuona aikana valmistuin sekä sairaanhoitajaksi, että diakonissaksi. Opiskelu oli vaativaa, mutta monipuolista ja hauskaakin. Teorioiden lisäksi oli paljon käytännön harjoittelua monessa sairaalassa, hoitolaitoksissa ja seurakunnassa. Silloin oli vielä pula-aika ja ruokaa oli niukalti. Pöydässä oli määräys montako palaa tai kauhallista sai ruokaa ottaa. Vasta viimeisenä opiskelukesänä vuona 1950 Lahden Diakonissalaitoksessa sai vapaasti syödä vatsansa täyteen. Valmistuin sairaanhoitaja-diakonissaksi vuonna 1951.

Työhön

Ensimmäinen työpaikkani oli Nurmeksen seurakunta. Oli jännittävää aloittaa työ itsenäisenä diakoniatyöntekijänä. Työ oli suurelta osin kotisairaanhoitoa. Seurakuntatyöhön kuului vanhus- ja nuorisotyötä ja työkerhojen ohjausta. Diakonissaksi vihkimyksen sain piispa Eino Sormuselta vuonna 1952.

Nurmeksesta siirryin sairaanhoitajaksi Pohjois-Karjalan keskussairaalaan vuonna 1954. Sain lisäpätevyyttä sisätautien hoitoon. Sitä olin lähtenyt hakemaankin ja sitä tiesin tulevaisuudessa tarvitsevani. Tämän jälkeen siirryin Lähetysseuran lähetyskurssin kautta Jyväskylän kaupunkiseurakunnan piiridiakonissaksi vuonna 1956. Tässä tehtävässä toimin viisi ja puoli vuotta.

Työhön aistivammaisten pariin

Seurakunta perusti aistivammaisten diakonissan viran ja kutsui minut tehtävään. Olin koko Suomen kirkossa kai kuudes tässä työssä. Tuolloin ei yhteiskunta ollut vielä herännyt näiden ihmisryhmien palveluun.

Tein aluksi työtä näkövammaisten, huonokuuloisten, viittomakielisten kuurojen ja kuurosokeiden parissa. Myöhemmin sain jättää puolet työkohteistani toiselle työntekijälle ja toimin vain viittomakielisten kuurojen ja kuurosokeiden parissa. Aivan työn alussa oli opiskeltava viittomakieli ja perehdyttävä kuurojen kulttuuriin.

Työ oli monipuolista. Siihen kuului kotisairaanhoitoa, puhelinpalvelua, aikojen varaamista ja tulkintaa ym. Työvälineinä olivat silmät, korvat, suu ja kädet.

Tuolloin oli paljon epäluuloja kuuroja kohtaan. Se taas johtui tietämättömyydestä. Raja-aitojen kaatuminen kuului työnkuvaan. Jumalanpalveluksia alettiin tulkita ja muutenkin seurakunta palveli leirien ja virkistystoiminnan kautta. Ihmiset innostuivat viittomakielistä, sen opetuksen aloitin kansalain- ja työväenopistoissa ja erilaisissa kerhoissa.

Tuolloin ei ollut vielä mitään apuvälineitä yhteyden saamista helpottamaan. Ensin tuli tekstipuhelin. Se mullisti jo yksinään yhteydensaannin vaivan. Nyt on sähköposti, skype ja kännykkä. Nyt ei enää ole tarvis tulla aina luokse asioita hoitamaan. Silloin oli lähes ainoat tulkit, muutamat diakonissat koko maassa. Nyt on yli tuhat koulutettua tulkkia. Ja tiedonsaanti- ja yhteydenpitovälineet on kaikilla kuuroilla. Työni alkuaikoina viittomakieltä vieroksuttiin ja kouluissakin sen käytöstä kuuroja oppilaita rangaistiin. Nyt viittomakieli on yksi virallisista kielistämme. Sitä opetetaan ja sen avulla opiskellaan.

Aune Kulmala keskustelemassa kuurosokea Anja Lehtosen kanssa v. 1989.

Jekku Tirkkosen Annelille postinkantomatkalla

Remasten Eemeli oli ajamassa halkoja omasta metsästä tien varteen. Vihtaniemen Anneli kantoi siihen aikaan postia. Hän haki ensin postin Uunon kaupalta, vei sen Puurulaan, Järvelään ja Remasille. Sitten Niittyharjuun Unto Räsäseen, Niittyrantaan ja Lamminrantaan. Siitä sitten Kettulan kautta Korpelaan ja Mäkrämäin kautta Kirveslahteen ja Vihtaniemelle. Pakettia ei kannettu kotiin, vaan ne käytiin itse hakemassa. Savon Sanomat taisi ilmestyä vain kolmena päivänä viikossa.

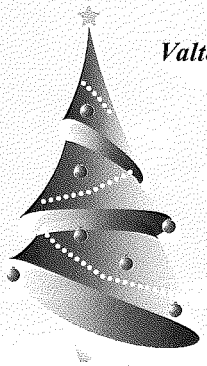
Anneli piti pyöräänsä halkolaanilla, kun ei tarvinnut sitä enää Kirveslahen tiellä.

Yhden kerran laitoin heiniä pyörän eteen ja hevosen lantakasan pyörän taakse. Koivusta oli irronnut halkaistessa tuohilevy, sen laitoin satulan päälle.

Sutisen Toivo ja Arvin Saima olivat kaupalla käydessään nähneet ja kotona nauraneet, jotta onpa Annelin hevosella hyvät oltavat. Anneli otti pyöränsä pois siitä ja piti sen jälestä sitä kauempana metsässä. Ainakin niin kauan kun halkosavottaa riitti.

Eemeli Räsänen muisteli tätä 1960 luvulla tekemäänsä jekkua syksyllä 2011 sota-aikojen muistelemisen lomassa.

Valto Holopainen

Jyväskylän yliopistossa on viittomakielen keskus ja siellä valmistuu viittomakielisiä luokanopettajia, kuuroja ja kuulevia. Siellä voi suorittaa myös viittomakielisessä yliopistollisia arvosanoja. Tällä alueella on tapahtunut täyskäännös. Kuurot itse heräsivät ajamaan oikeuksiaan tasa-arvoiseen osallistumiseen ja oikeutta omaan kieleen ja kulttuuriin.

Tämä työ on kannattanut. Kaikkien aistivammaisten asema yhteiskunnassamme on suuresti kohonnut ja tasa-arvoistunut. He eivät ole enää vain palvelujen kohde vaan palvelujen ja kulttuurin tuottajia ja rikastuttajia.

Olen saanut työskennellä aikana, jolloin on tapahtunut paljon myönteisiä asioita. Olen saanut seurata uskomattoman suuria asioita suomalaisessa yhteiskunnassa ja kirkossa. Ja olen itsekin saanut osallistua muutoksen tapahtumiseen, rohkaisemalla ja tukemalla kuuroja ja muita aistivammaisia täysipainoiseen osallistumiseen.

Eläkkeelle ja naimisiin

Jäin työstäni ennenaikaiselle eläkkeelle vuonna 1982. Tosin olin ollut työssäkin yli 30 vuotta. En ollut suunnitellut avioitumistani, mutta niin minut vain vihittiin avioliittoon Olavi Kulmalan kanssa vuonna 1983. Hänen kanssaan sain kodin täältä länneltä, nykyisestä Sastamalasta. Ehdimme olla aviossa 18 vuotta. Tänne minä jäin myös mieheni kuoleman jälkeen. Sinne kauas jäi Tuusniemi, Otuslampi ja lapsuuteni pieni koti.

Tänä kesänä kävin vielä lapsuuteni ja nuoruuteni mailla, muistelemassa ja uutta kokemassa. Valto serkkuni ja hänen vaimonsa Tuulan ja kummityttöni Ainon kanssa sain nauttia Juojärven venematkasta. Sain kokea myös Juojärven myrskyn. Sain keinua valtavilla laineilla ja olla onnellinen. Tuusniemi on muistoissani kaunis ja rakas. Täällä esittelen itseäni "Tuusniemen Oikeena immeisenä" ja tunnen siitä pientä ylpeyttä.

Aune Kulmala (Ihalainen)
Sastamala

Jaakko muistelee

Mikko Kervinen (s.1910) ja Maria os. Taskinen (s.1908). Viljelivät ja elivät elämäänsä Tuusniemen Kosulassa, Juojärven rannalla sijaitsevalla Paronlahden tilalla. Heille syntyi kaksi lasta Jaakko (s.1938) ja Sisko (s.1939).

Tällä Jaakolla onkin ehtymätön tarinavarasto, ja hyvä muistitieto lapsuudestaan, nuoruudestaan, omasta monivaiheisesta elämästään ja vielä Kosulan kylästä ja sen perinteikkäästä historiasta ja ihmisistä.

Jaakko meni jo poikasena töihin savotoille, oli tukkiyhtiöillä tekomiehenä, vierityksissä ja myös hevosmiehenä ja monissa tehtävissä.

Aikuiseksi vartuttuaan Jaakko hakeutui Tammelan metsäopistoon, josta valmistui metsäteknikoksi vuonna 1966.

Opiston jälkeen hän meni silloin vielä mahtavaan Saastamoinen Oy:n ja sen metsäosastolle.

Työuran aikana hän oli ostomiehenä Rautavaaralla, Karttulassa, Tervossa ja Keiteleellä.

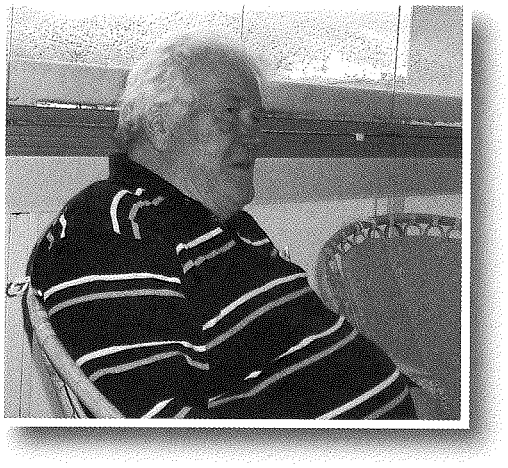
Pohjoisen piirin piiriesimiehenä Jaakolla oli alaisenaan kymmenkunta toimihenkilöä Nilsiässä, jossa asuessa ja työskennellessä meni vuodet 1973 – 1980.

Kuopion Itä- Piirin esimiehenä Jaakko oli vielä vuodet 1980 – 1991. jossa hänellä oli alaisenaan myös kymmenen toimihenkilöä.

Kuopiossa ollessa hänellä oli muitakin tehtäviä mm. firmojen välinen ostoyhteistyö ja puiden luovutukset.

Saastamoisen puun hankinta lopetettiin vuonna 1991. Puun hankinta meni sitten Tehdaspuulle. Tämä oli iso uutinen siihen aikaan. Loppuajan ennen eläköitymistään Jaakko toimi vielä Juojärven Puu Oy:n hallituksen puheenjohtajana.

Nykyisin Jaakko asuu Kuopion Haapaniemellä, mutta lapsuuden maisemat Paronlahdessa vetävät ja siellä tulee vietettyä aika paljon aikaa, niin synnyinkotipaikalla, kuin rakentamallaan rantamökillä.

Jaakko Kervinen Kuopiossa Haapaniemen asunnon kuistilla 24.10.2012.

Jaakon muistelmia

Korkonimiä Kosulassa

Paronniemen Ukko Ville keksi erilaisia korkonimiä, kuten;

- Ihteensä sitä sanottiin rovastiksi
- Kervisen Mikkoo, joka oli Jaakon isä sanottiin Tohtoriksi, kun oli ollut sodassa lääkintäaliupseerina
- Myllyniemen Ukko Jussi oli Lukkari, kun se osasi hyvästi lauloo
- Eskelinen oli unissasaarnaaja
- Otto Turunen, kun oli kova suarnamies sanottiin Piispaksi
- Pasolan Abneria sanottiin Tuomariksi, kun hän oli semmoinen herraskainen
- Oulun Heikki olj Oulun kaupungin pormestari
- Väinö Kervinen, joka oli Mikko Kervisen veli oli Asemapiällikkö, kun oli saanut perinnöksi Alapitkä tilan Ukonahon alta
- Arvi Pennasta sanottiin Maaherraksi, kun se olj tuntilaisena TVH:lla, jossa potki kiviä pois ojista ja tieltä ojiin
- Juhanalan Jussi olj Presidentti
- Otto Voutilainen kauppias ja palotarkastaja olj Herra-Otto
- Salahmo olj Tientäyteinen
- Kotajärven Antti oli Paikallinen

Juttu Herra Otosta

Herra-Otto ja Salahmo olivat sattuneet kävelemään vastaan tiellä. Herra-Otto olij sanonna, jotta soppiihan tästä kulukemaan, vaikka tiällä on tientäyteinenkin. Salahmo olij sanonna jotta "No herralle on kaikki mahdollista".

Mistä Herra Otto sai nimensä?

Herra Otto oli kuskina Hacmannin pomolle Petmannille, joka osti paljon puita siihen aikaan. Petman istui vain reen perässä ja otti napsuja, niin kun ne siihen aikaa ottivat pomot. Mänivät yhteen talloon yöksi. Emäntä sanoi maata ruvetessa Otolle, jotta minä laitoin herralle tilan tuonne kammarin puolelle. Muatkoon tämä toinen mies tuvassa ja käski Oton mennä kamariin nukkumaan.

Otto kun käyttäytyi ja puhui hyvin herraskaisesti. Siitä lähtiin Otto oli Herra-Otto.

Mökin rakentaminen ja kuolemantapaus

Varbrid Ketulla oli iso perhe, johon syntyi 11 lasta, joista kaheksan oli elossa. Vaimona hänellä oli Helmi, joka oli syntyisin Lappalanmäiltä. Saari, jossa perhe asui on tuossa aivan lähellä Paronlahtea. Onhan ne rakennusten jätökset siinä vieläkin näkyvissä. Käviväthän ne lapset meilläkin paljon, olivat joulukuusella ja kävivät aina hakemassa maitoo ja perunoita.

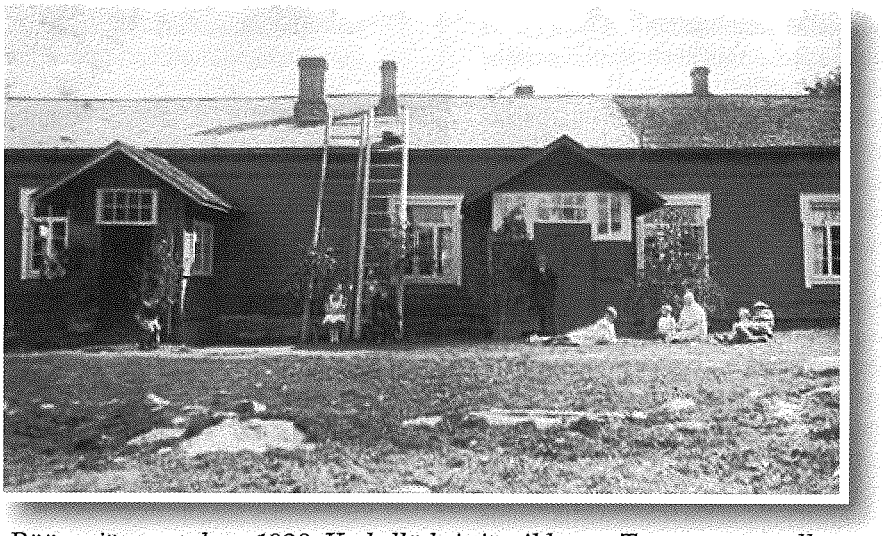
Valbrit kuato Muurainsaaresta, jota Amerikaksi sanottiin, monta kymmentä runkoo pitkiä petäjiä. Vieritteli ne järveen ja uitti tuohon suareen. Sitten rupesi tekemään puista mökkiä. Oli jo tehnyt 5 – 6 varvia, kun Saastamoisen herrat tulivat kahtomaan.

Käräjillehän se Valbrid joutui. Sai siellä pienen sakon, mutta puiden annettiin olla hinnoittelematta. Se kun Valbrid oli vähä semmonen niin kuin oli.

Mökissä Valbridilla oli oma saunakamari, jossa se soitteli ja keitteli keitoksiaan.

Sitten Helmi sairastui ja kuoli. Siitä ilmoitettiin kuntaan. Kunnalliskodin moottori tuli ruumista hakemaan. Ruumis laitettiin veneeseen ja kiinnitettiin moottorin perään, mutta vene pääsi irti ja lähti tuuliajolle. Saatiinhan se vene kuitenkin kiinni ja matka jatkui Tuusniemelle. Ruumis oli viety Tuusniemen hautausmaalle, mutta siunauksesta ei oltu muistettu kenellekään ilmoittaa, eikä tilata hautausta. Me lähettiin sitten äidin kanssa Kervilän Väinön moottorikyyvillä. Se oli se huonompi moottori. Iivanaisen Jussi ja Anna olivat myös mukana. Äiti ja Anna kävivät vielä kukatkin hakemassa. Hauta oli vielä peittämättä ja se jo haiskahtikin. Me ruvettiin sitten Jussin kanssa luomaan hautaa umpeen. Kun heitettiin ensimmäiset lapiolliset, haju tuntui voimakkaammin. Kun hauta oli luotu umpeen, minä kävin hakemassa vanhan hylätyn puuristin ja kirjoitin siihen kynällä Helmi Kettunen. Joku se mäni hakemaan mukaan Valbridiakin, mutta se oli sanonut, ettei nyt jouva lähtemään kun on leivän teko kesken. Oihan ne sitten iltasella kyllä hauvalla käyneet.

Valto Holopainen

Rääpysjärven talo v. 1928. Keskellä keittiön ikkuna. Tupa vasemamlla. Rakennus oli yli 30 metriä pitkä. Talo oli rakennettu 1800-luvun puolivälissä. Talo paloi vuonna 1944.

Rääpysjärven talo Tuusniemen Laukansalossa

Talon isäntänä oli 1800-luvun loppupuolella ja 1900-luvun alussa Imanuel Poutiainen. Vaimo oli Maria Kustaava Räsänen Vehmersalmesta, Hovin tyttäriä. Heillä oli viisi lasta, pojat Herman ja Otto sekä tyttäret Vilhelmiina, Hilda ja Karoliina. Herman oli kouluja käynyt, hän toimi musiikin opettajana Helsingissä. Otto teki elämäntyönsä vaimonsa Martan kanssa Ukonlahdessa maanviljelijänä. Otto totesi leikkisästi Herman-veljelleen: "Jos olisin kouluja käynyt niin kuin sinä, olisin lukenut naistentautien lääkäriksi." Vilhelmiina meni avioon Ohtaanniemen Otramäin Antti-isännän kanssa ja hoiti talonemännän tehtävät. Hänen tyttäristään on Kaisa ainoana elossa sitä sukupolvea. Hilda meni naimisiin Leppävirralle Haapamäkeen. Hänestä tuli Haikolan talon emäntä ja Taavetin puoliso. Karoliina muutti Amerikkaan, avioitui siellä ja sai yhden tyttären. Hän ei unohtanut synnyinmaatansa, vaan kävi täällä useamman kerran. Hän omisti oman osuutensa Rääpysjärven talosta. Sota-aikoina ja sen jälkeen hän lähetti paketteja sukulaisilleen – kahvia, rusinoita, luumuja, suklaata ja myös jotain vaatetavaraa.

Rääpysjärvi oli Etelä-Tuusniemen isoin talo. Päärakennus oli yli 30 metriä pitkä ja toistakymmentä metriä leveä. Taloon oli kaksi sisäänkäyntiä pihamaan puolelta.

Kylällä kulki sanonta tuvasta, kun ovensuussa ei ollut penkkiä. Vieraat totesivat, että ovensuuhun tulisi laittaa penkki, kun peräpenkille ei jaksa kävellä. Uuni oli myös iso ja kerrotaan, että uunin päällä piiat ja rengit tanssivat useamman parin voimalla. Tuvasta meni ovi keittiöön, sieltä pääsi ruokasaliin ja isoon saliin. Toisella laidalla oli useampi kamari. Pihapiirissä oli navetta ja tuparakennuksen välillä oma meijerirakennus. Lisäksi oli useampi aitta, talli hevosille ja omat huoneensa eläinlajeittain. Talossa oli yli kolmenkymmentä lehmää, puolenkymmentä hevosta, nuorta karjaa, sikoja, lampaita ja kanoja. Elettiinhän omavaraistaloudessa. Järvestä saatiin kalaa ja metsästä lisäksi riistaa, marjoja ja sieniä. Omassa puutarhassa tuotettiin lisuketta jokapäiväiseen ruokapöytään.

Talossa oli myös paljon palkollisia piikoja ja renkejä, joista jokaisella oli oma tehtävänsä. Meijerikkö hoiti maidon käsittelyn, navettapiiat lehmien lypsyn ja eläinten ruokinnan. Miehet hoitivat ja ruokkivat hevoset, käsittelivät rehut ja polttopuut ja tekivät kesäisin peltotyöt. Apuna kesäaikaan olivat possakkalaiset, torpparit ja loiset. He suorittivat työllään asunnon ja karjansa vuokrat. Näillä possakkalaisilla oli yleensä joku lehmä ja muita kotieläimiä omaan käyttöönsä. Kulut piti suorittaa työnä. Possakkaviikot oli määrätty asunnon suuruuden ja eläinten luvun mukaan. Possakat tehtiin kiireisinä työaikoina, heinä- ja viljapelloilla ja perunamaalla. Rahaahan ei ollut, eikä sitä tarvittukaan luontaistaloudessa. Emäntäpiika huolehti sisäkön kanssa talon sisätöistä. Myöhemmin kun maitoa vietiin kesäaikaan Tapio-laivalla Kuopioon, niin vakituinen maitokuski oli Juhana Mikkonen Joentauksen torpasta. Talossa oli useampi torppa. Pitkäaikainen työmies oli myös Paavo Koistinen.

Vanhan Imanuel-isännän kuoltua Hermanni hoiti talon isännyyttä ensin loma-aikoinaan ja eläkkeelle jäätyään kokopäiväisesti. Hermannin vaimo oli paljon maailmaa kiertänyt pankkivirkailija. Varsinkin kesäisin rouva oli Lilli-tyttären kanssa Rääpysjärvellä. Keräsen Liisa, suvun nuorempaa ikäluokkaa, sanoin rouvan kertoneen heille lapsille mielenkiintoisia tarinoita ulkomaan matkoiltaan. Hermannia kutsuttiin Rääpysjärven herraksi. Hän oli herrasmies ja muistan hänet hyvin pukeutuneena, vaalea lierihattu päässä ja komea keppi kädessä. Hermanni ei osallistunut varsinaisiin talon töihin. Hän valvoi kuitenkin tarkasti talon töitä niin, että kaikki työt tehtiin hyvin ja ajallaan. Liisa kertoi myös tästä isoenostaan. Hän kulki myös metsissä, aina kassaran kanssa, ja nappasi vesan poikki sieltä täältä. Herman melaskoi kesällä Rääpysjärvellä. Hän tuli aina meloen ja istuen veneen perässä ja Ressu-koira kokassa. Ressua ei saanut laittaa koskaan kiinni, vaan se sai liikkua vapaana isännän tahdon mukaan. Herman-eno oli myös lapsirakas. Hänellä oli aina herkkuja meille lapsille. Amerikan paketit jaettiin lasten kesken.

Vuonna 1944 helluntaina syttyi tämä mahtitalo palamaan keittiön hellasta. Palon huomasi ensimmäisenä venäläinen sotavanki. Hän oli sijoitettu taloon tekemään talontöitä. Rotevana ja vahvana miehenä hän pelasti paljon arvokasta talon irtaimistoa. Paloa ei saatu sammumaan, vaan se levisi polttaen kaikki rakennukset lukuun ottamatta saunaa ja pajaa, jotka olivat tuulen yläpuolella. Omakohtainen muisto on minulla tuosta tapahtumasta. Olin Nytönniemen Sirkan kanssa viemässä viitakkeita taottavaksi Käränkään. Olimme liikkeellä veneellä ja tullessamme Suvasvettä Kantin selkää näimme metsän takaa valtavan savupilven. Menimme sitä katsomaan paikan päälle. Muistan vieläkin sen sekasorron, mahtavat liekit ja kuumuuden, joka palopaikalla oli. Rääpysjärven taloa ei enää rakennettu. Jälkipolvet ovat rakentaneet omia talojaan tilan maille jatkaen viljelyä. Rääpysjärven talosta ja sen asukkaista saisi vaikka kirjan. Pian ei ole muistelijoita, eikä muistitietoa. Näitä muistoja ja tietoa pitäisi itse kunkin tallentaa, kun siihen vielä pystyy.

Muistiin kirjoitti Liisa Keräsen avustamana Anna-Liisa Happonen talon ja sen asukkaiden muistamana.

Kuvassa (vas.) Karoliina, Amerikan kävijä, Heiskasen Tyyne, Otramäin tyttö ja Liisa Keräsen äiti. Takana Hermanni, Rääpysjärven herra. Edessä Otto Sassukan isäntä, vaimonsa Martta, Hilda Haikonen, talon Imanuel-isäntä ja edessä sisarusten lapsia.

Kuvat:
Liisa Keräsen kokoelmista.

Väinön kelloja

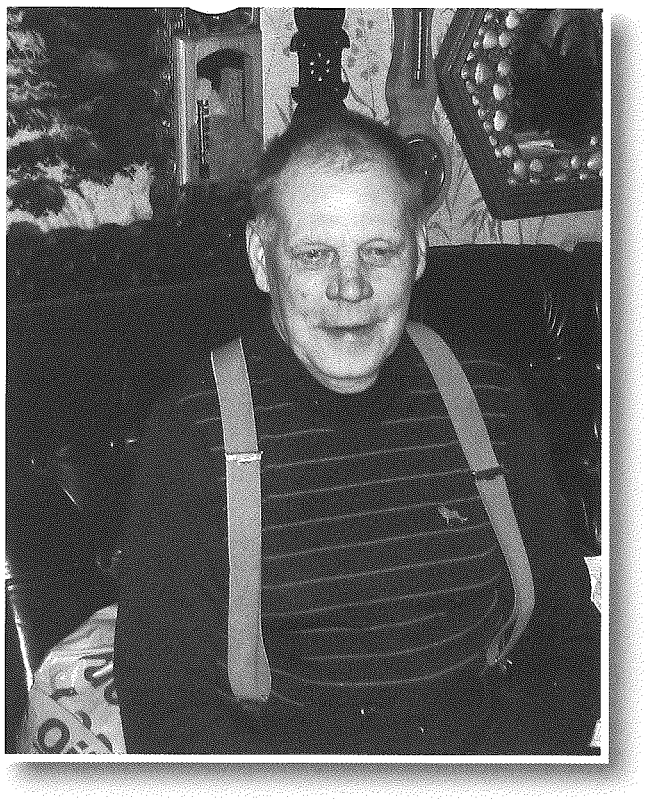

Väinö

Tuusniemen Ohtaanniemellä, neljän tien risteyksessä asustelee **Itkosen Väinö**. Tuulakin on Väinöllä kaverina.

Väinö syntyi v. 1942 Ohtaanniemen tien varrella. Siten hän ei asu nykyään kaukana, vain pari kilometriä synnyinkotinsa paikalta, mökkiä ei enää ole olemassa.

Väinön ollessa vielä pieni, vanhemmat muuttivat Riistaveden Ryönälle. Työelämän hän aloitti renkipoikana kylän taloissa. Renkihommissa meni noin kuusi vuotta.

Sitten Väinö siirtyi Puutavarayhtiö Kaukaan laivoihin. Kaukaahan muuttui vuonna 1963 UPM:ksi.

Laivahommista tulikin pitkäaikainen elämäntyö. Väinö ei jäänytkään pelkäksi kansimieheksi, vaan suoritti AI-kuljettajan pätevyyden ja AI-koneenhoitajan pätevyyden.

Nämä tutkinnot piti suorittaa merenkulun tarkastajalle.

Työmaat olivat Saimaan alueella, aina Saimaan kanavalla asti. Kun puita vedettiin Neuvostoliiton puolelle Ravansaareen, niin silloin piti olla työskentelyyn valtion myöntämä eri vapaus.

Työuraltaan Väinö jäi sairauden takia ennenaikaiselle eläkkeelle. Kellojen teko alkoi suuresti järkyttäneen avioeron jälkeen vuonna 1984.

Väinö on tehnyt noin 300 kelloa, joista reilut pari sataa ovat nähtävänä asuintalon usean huoneen seinillä.

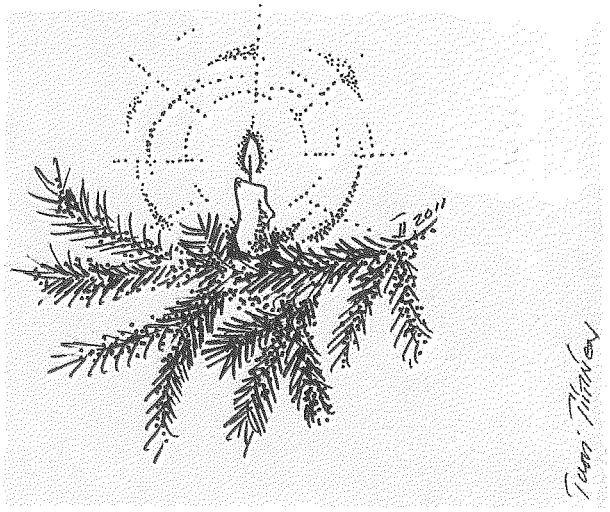
Perin ihmeellistä on, että jokaisella kellolla on oma tarinansa. On mm. kello, jonka Väinö teki samana päivänä kun kuuli aamusella äitinsä kuolleen. Kellojen lisäksi asunnosta löytyy muitakin mielenkiintoisia omavalmisteisia, löydettyjä ja ostettuja tavaroita.

Väinö sanookin, että tavaran minkä toiset heittää tarpeettomana pois siihen hän saattaa tehdä kellon.

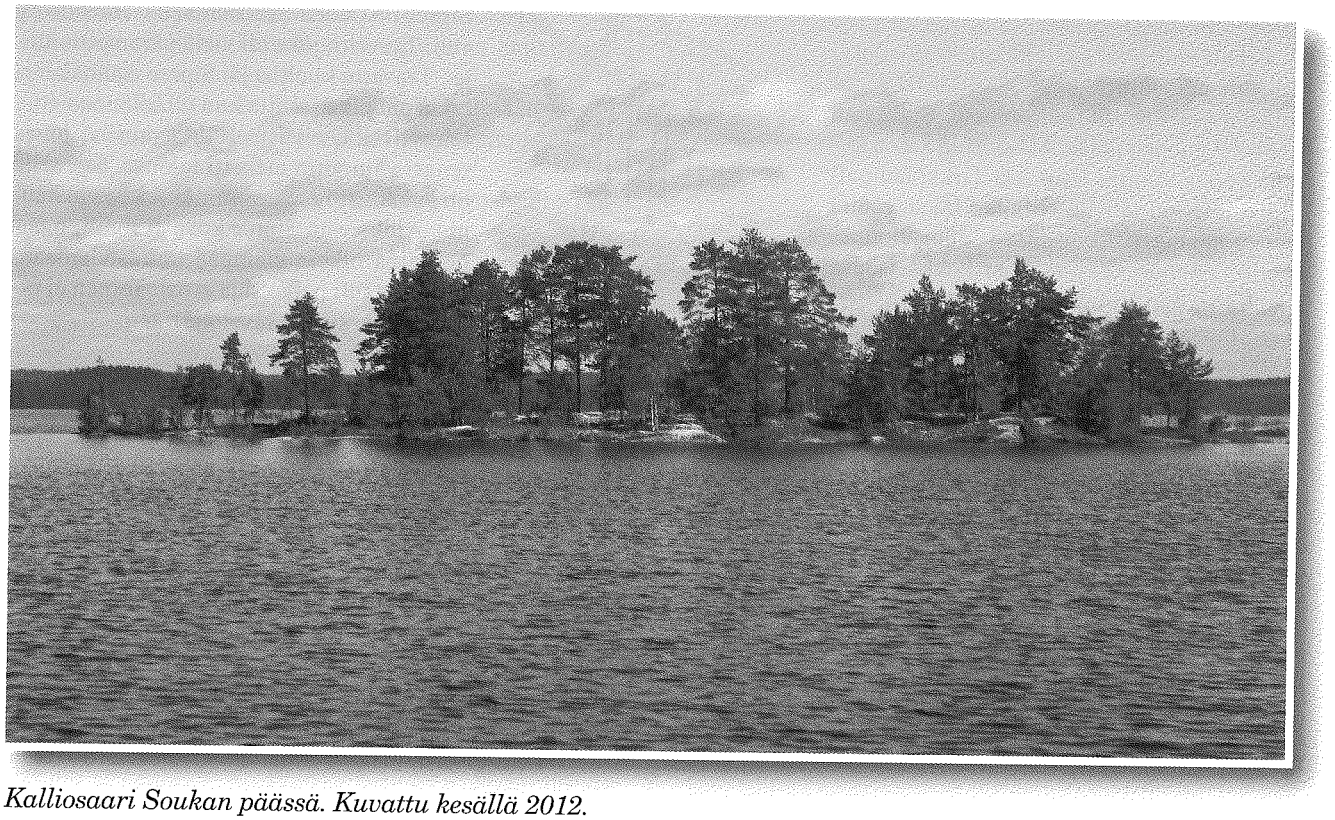
Rakenamme tällä kertaa lehtemme keskiaukeaman tästä mittavasta elämäntyöstä ja harrastuksesta.

Kelloja katsellessa ei voi kuin ihastella ja nöyrästi arvostaa ja kunnioittaa tätä kellomestaria.

Valto Holopainen

Tulen ja veden väki vastakkain
Veden väki voitti

Kalliosaari Soukan päässä. Kuvattu kesällä 2012.

Suutari ja maanviljelijä Pekka Tirkkonen s. 17.11.1885 muisteli ja kertoi kotimökissään Tuusniemen kirkonkylässä Kulajoella, 20.7.1965 seuraavaa;

Siitä on aikaa noin 65 vuotta. Minä olin pieni poika, siksi että muistan. Asuimme Kutulahdessa Remasten maalla, isäni rakentamassa mökissä. Isänikin oli Pekka, joka kuoli vuonna 1944.

Oli kesä ja läksimme sukulaisiin Pajumäkeen. Vilihola paikalle häihin. Matka tehtiin veneellä.

Morsian oli Suontakasen talosta samasta kylästä ja sulhanen oli Puavo Tirkkonen, joka sittemmin asui mm Riihimäen talossa Konttimäellä. Häissä soitti seppä Karjunen yksirivisellä haitarilla.

Silloin tuuli kovasti ja suurelle selälle päästyä, nousi sellainen aallokko, että näimme parhaaksi nousta maihin Soukan saaren nenässä pieneen kallioiseen saareen. Siinä sään pitoa pitäessä ja odottamassa tuulen asettumista, kävi ukkini vierellä olevasta suuremmasta saaresta ison tervaskannon, sytytti sen pään palamaan ja laski vesille purjetuuleen, sanoen, että tuulen pitäisi asettua, kun tuli vesille lasketaan. Siinä kävi kuitenkin paha ristiaallokko. Palava kanto keikkui siinä hetkisen, kunnes laineet löivät sen sammuksiin. Tuuli ei asettunut. . Tämä taika ei siis auttanut, eikä tuli voittanut veden voimaa. Aikamme siinä oltua, jatkoimme matkaa perille, Pahkalahden pohjaan, vain vähän laineet löivät vettä veneeseen.

Nämä muistelmat muistiin kirjoitti 20.7.1965 Otto Räsänen. Hän oli lisännyt, että taikamaailmassa veden voimaa on pidetty kaikista väkevimpänä voimana. Niinpähän näkyi tässäkin.

Muistiin kirjoitti Otto Räsänen

(Tulenkin ihminen saa sammumaan, mutta myrskyävälle järvelle ei mahda mitään. Toim. huomautus.)

Muistelmia Juurikkamäestä

Suutari Pekka Tirkkonen muistelee vuonna 1936

Pekka Tirkkonen, 74 vuotta. Tuusniemeltä, kertoo sen ajan musiikki- ja tanssielämästä.

Pekan vaiheista ensinnäkin: Hän syntyi Tuusniemen Juurikkamäessä 10.4.1862. talollisen poikana, Ollilan talossa. Siinä hän kasvoi 9 vuoden ikään. Sittemmin kiersi loisina kolme vuotta. Asui Ala-Tirkkolan paikalla, joka on lähellä Niilolan taloa, mutta nyt jo hävitetty. Remasilla ja Juurikkaniemellä. Vuonna 1881 rakensi Pekka isänsä kanssa mökin Remasten maalle, Kutulahteen, mustaan mehtään. Isä oli kivuloinen. Asuttuaan siinä 28 vuotiaaksi, muutti Pekka lampuodiksi Haapakankaalle, jossa oli kuusi vuotta. Edelleen hän oli arenttilaisena ja sitemmin palstatilallisena Pajumäessä, tilallisena Mustinlahdessa ja nykyään Juurikkamäessä n:o 14. Pekka on myös suutari ja kiertää kyliäkin suutarin töitä tekemässä.

Pekan lapset ja lapsenlapset soittavat nykyään viulua. Pekka itse ei sanonut enää soittaneensa 40 vuoteen., kun reumatismikin on käsiä jäykistänyt. Pekan poika, Pekka sekin, ja hänen lapsistaan kaksi poikaa ja tyttö soittavat myös viulua. Poika Pekan pojat soittelevat pitoloissa ja iltamissakin. Ukko Pekan tyttären Aino Happosen pojat Haapakankaalla soittavat samoin viulua. niin ikään Ukko Pekan sisaren Miina Poutiaisen kaikki viisi poikaa Vihtalahen rantamökissä soittavat viulua.

Hanureja ei vielä ukko Pekan poikasena ollessa Juurikkämäessä ja Kartasalossa ollut, mutta poika Pekka jo soitteli yksirivistä hanuria.

Pekan ja muidenkin sen ajan pelarien viulunsoitosta

Pekka sanoi ruvenneensa soittelemaan toisilla kymmenillä ollessa, ensin isänsä viulua. sillä isäkin oli viulunsoittaja ja joka soitteli siihen aikaan pitoloissa, häissä ja kuuliaisissa. Pekan isä oli ostanut viulun ensin ruotilaiselta, Juakko Kaipaiselta, mutta tehnyt sitten itsekin myöhemmin viulun. Pekka sanoi myös tehneensä itselleen viulun, jopa toisillekin, mm. Paavo Rissaselle. Ostoviuluja ei ollut siihen aikaan kun Sipree Turusella. Sen olivat Saksat tuoneet Pietarista. Siinä Sipreen viulussa olivat erikoisen mailakat iänet, ihaili vielä Pekka. Aikuiseksi tultua, kertoi Pekka kuulleensa soittelevan myös Kuusjärveltä kotoisin olevan liikkaavan miehen, Lynkka Soinisen ja Leppävirran pelarien Mustinlahdessa. Muistamaan tulonsa aikoina ei Pekka sanonut olevan muita pelareita kuin Sipree Turusen Kartasalossa ja isänsä Juurikkamäessä. Lynkka ja Sipree soittelevat yhteenkin samaa säveltä, kuten yhdellä viululla. Lynkka oli parempi soittaja kuin Sipree. Soittaja Sipree oli talona Suurusmäellä. Hänellä oli veli, Taavetti, joka oli vielä parempi soittaja.. Taavetin kuoltua jäi Sipree isännäksi ja talon pitäjäksi, mutta kun oli sellainen ettei tehnyt töitä, eikä teettänyt muilla, joi ja renasi vain, niin menetti talonsa. Sipreellä oli kaksi vaimoa, ensimmäinen hyvin kaunis. Aluksi sitä Sipree kovasti ihaili, mennen aina oikein etempää tarkastelemaan. Sitten se tuli pahaksi ja erosi. Toinen ei ollut kaunis, suulas räveltäjä vaan.

Erilaisia sen ajan tansseja:

Katrilli

Katrillissa oli 8 henkeä, s.o. 4 paria. Aluksi parit kävelivät vastakkain, ensin pitkin sitten poikki siltaan ja keskellä toisen parin kanssa vikulierattuna, mentiin paikoilleen oman parin luo.

Hollolalainen

Hollolaisessa oli 10 henkeä, 3 aina yhdessä rivissä ja näitä rivejä 3 peräkkäin. Kymmenes oli erillään liikana. Ensin oli tässäkin kävelyä vastakkain, 3 rinnan ja sen jälkeen vikulieruuta tämän kymmenennen eli kymmenniekan kanssa. Jos missä ei osattu tanssia, piti pelurinkin olla mukana. Pelarille sopi parhaiden kymmenniekkana olo, mutta hänen ei sopinut vain pyörähtää.

Riialainen

Riialaisessa oli 4 paria, kuten katrillissa. Tässä eivät vastakkain olevat parit marssineet toisiaan kohti, vaan lähestyivät toisiaan, vieläpä mennen sivunkin, pyörien oman parin kanssa. Sitten toisen parin kanssa vikulierattiin kerta ja palattiin paikoilleen. Toiset parit odottivat vuoroaan ja kun se tuli tekivät samoin.

Hemu

Hemussa oli kolme paria peräkkäin, siis kuusi henkilöä, näin: Keskellä oleva pari hellassasi päissä olevien kanssa, pyöri. Sitten päissä olevat siirtyivät keskelle.

Engliska

Engliskassa oli neljä henkilöä, 2 paria samassa rivissä, näin (( )). Siinä ensin rymistelyä, alkoi pujottelu toistensa väistä.

Ristkontra

Ristkontrassa oli samoin kuin edellisessäkin neljä henkilöä, kahdessa parissa vastakkain. Siinä parit menivät vastakkain, oman parin kanssa ristiin ja keskellä vikuleerattiin, pyörittiin sekä mentiin paikoilleen.

Hapanlohko

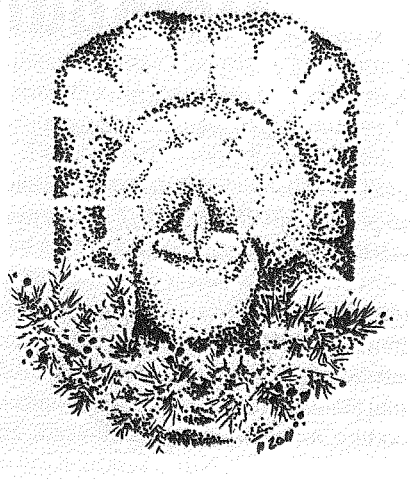
Hapanlohkoon sopi tanssijoita vaikka kuinka paljon. Tanssijat asettuivat isoon piiriin ja keskelle kaksi "hierimiksi" Hierimet ottivat aina piiristä yhden kyynärkoukkuunsa, pyörittivät sitä ja välillä pyörivät hierimet keskenään. Näin jatkettiin edelleen. Häissä tanssittiin aina hapanlohko erojaisiksi.

Hapanlohkon sanat "Hapanlohkoja keitetään ja pannaan papuja sekkaan. Hierimellä hämmennetään, ettei pala pohjaan".

Hapanlohkon lisäksi oli siihen aikaan myös vanha valssi.

Nämä muistelmat Pekka Tirkkosesta kirjoitti muistiin 18.7.1936 kotitalossaan Juurikkamäen Koivumäellä Otto Räsänen, jossa Pekka oli silloin suutarina. Samalla otti hänestä myös valokuvan.

Tietoinen tahtoni on käyttää enenemässä määrin rakkautta

Rakkauden öljyä;
elämän kipeisiin haavoihin. Tunnelukkojen ruosteisiin saranoihin ja lukkoihin.
Rakkauden laastaria;
pienempiin elämän haavoihin, hoitamaan ja puhdistamaan.
Rakkauden hengitystä;
hengittämään elämän hengitystä, vahvistamaan uskoa ja ajatuksia. uusia elämän tuulia.
Rakkauden katseella;
katsoa elämään uusin silmin. Nähdä se kauneus, joka meissä kaikissa on.
Olemme elämän kukkia luojan puutarhassa.
Rakkauden kuulolla;
kuulla elämän äänet ja hiljaisuus. Kuulla oman sydämen sykkeet, tiedostaen yhteinen elämän syke.
Rakkauden pyhä hiljaisuus;
jossa kohtaamme toisemme. Luojan pyyteettömässä rakkaudessa, muistaen täydellisyyden hänen lapsinaan. Jokainen omana itsenään arvokkaana elämän kirkkaan.
Rakkauden muistutus minulle;
käyttää vaaleanpunaista rakkauden kumia, silloin kun huomaan ajatukseni, tunteeni, tekoni ja sanani olevan ei kovin rakkaudellisia. kiitollisena minä näin kiittäen.

Näin
Pirkko Orvokki

Nälkäaikojen muistoja

Suutari Pekka Tirkkonen, s.10.4.1862 oli vasun teossa Juurikkamäen Koivumäellä 11.1.1941 ja muisteli vuosien 1867 ja 1868 nälkävuosia seuraavasti:

Olin pieni poika 5 - 6 vuotias, kun olivat suuret nälkävuodet ja muistan vähän yhtä ja toista niiltä ajoilta.

Juhannuspäivänä kirkkoon soudettaessa oli Juovedellä vielä vähän jäänhileitä. Veneessä oli mukana mm. Taavetti Laukkanen, maanviljelijä Hautomäestä. Hän sanoi; "Nyt ei tule sian purtavoo". Niin kävikin. Kesä oli kylmä, etteivät viljat viljehtineet.

Vain Tiinan päivän aikaan oli lämmintä. Tiinan päivän muistan siksi, että minulle syntyi silloin sisar, jolle syntymäpäivänsä mukaan annettiin nimeksi Tiina, tarkemmin sanoen Lienas-Tiina. Ihmiset surkeilivat, kun aika kului, eivätkä viljat joutuneet. Syyskuun neljättä päivää, eli Mooseksen päivää vasten tuli halla ja vei kaikki. Rukiitkin olivat silloin vielä pehmeäjyväisiä. Vain jostain selän saarista saatiin siemenviljaa, siksi että itivät. Me silloin asuimme ja olimme talona Juurikkamäen Ollilassa. Perettä oli 10 henkeä. Yksi lammas tapettiin talveksi ja yksi lehmä oli lypsämässä. Sen arvaa, ettei rasvassa ryvetty.

Kuva: Mirjami Hanttu.

Kansanperinteen kerääjä, opettaja Otto Räsänen (oik.) Juurikkamäen Koivumäeltä isänsä Augustin ja tätinsä Elsan kanssa.

Sellaisessakin talossa, kuin Mäkelässä oli pakkohuutokauppoja, joissa myytiin karjat. Pakkohuutokauppojen pelossa karjoja yritettiin piilotella toisiin taloihinkin. Silloin hävisi monta Juurikkamäen taloa, kuten Saunaniemi, Remanen, molemmat Järvelät, Hautamäki, Heikkilästä toinen puoli. Lassin ja Heikin osa, Tirkkola, Mäkelä ja meidän paikka. Mäkelä joutui pankille, muut yksityisille. Tirkkolan osti Lamminmäki.. Meillä oli 900 markan velka ja kun sitä ei pystytty maksamaan, piti talo myydä ja osti sen Juvalan Paavo, samasta kylästä. Kauppakirjat tehtiin juuri minun syntymäpäivänäni, kun täytin 9 vuotta. Silloin piti rätnäillä, miten toimeen tullaan. Käytiin elopalkalla työssä sellaisissa taloissa joissa oli vanhaa viljaa tai ostettiin rahalla, mikäli rahaa saatiin. Mutta rahasta oli puute ja vilja oli kallista, 1 mk 50 p kappa. Leipää tehtiin siten, viljaa pantiin juureksi ja siihen lisättiin olkijauhoja.

Muistankin tällä tavalla leipää tehden. Yhdestä ruiskapasta tuli 10 leipää. Äiti sanoi, että siinä oli herran siunaus. Arvatenkin tällaisessa leivässä maku oli muuttunut, kun viljaa oli vähän ja survetta paljon. Olkileipää syöneeltä ei tarvis yksinään syntynyt, vaan tarvittiin toveri auttamaan nurkan takana käydessä. Sittenkin se lähti veren kanssa.

Lassilan maalla, Sika-ahon mökissä, oli mökkiläissä räätäli Juoseppi Koistinen. Hän oli suuren perheen elättäjä, 5 lapsen isä. Että vähä vilja riittäisi, jauhatti hän jyvät siivoamatta, siis ruumenineen. Siitä tuli leipä huonoa, enkä sitä kuullut muualla näin tehdynkään. Tultuaan meille käymään, kertoi tämä räätäli, että itkupa pääsi meidän lapsilta nurkan takana. Apua piti huutaa.

Talvella ei saanut petäjäistä puusta, eikä kesällä, jolloin sitä olisi saatu, arvattu ottaa. Vasta seuraavana kesänä, siis vuonna 1868 sitä otettiin. Siitä sitten meilläkin leivottiin petäisleipää. Se oli väriltään kauniin ruskeaa, kuin ryynirieska.

Kala oli parasta särvintä. Meillä oli nuotta, jolla saatiin muikkuja hyvästi. Niitä keitettiin ja syötiin silakkana. Kesällä pidettiin verkkoja. Meidän kanssa samassa perheessä asui ukki ja mummo. Minä kuljin ukin kanssa kalassa.

Kotona ei ollut panna leipää evääksi, vain tyhjä piimälasku, johon saatiin rantataloista piimää. Kun saatiin kaloja verkoista, niin tehtiin siellä rannalla "pökkelöpaistia" ja piimän kanssa syötiin.

Pökkelöpaistin teko

Pökkelöpaisti tehtiin siten, että tikkurassi työnnettiin siivoamattoman kalan läpi, suusta pitkin ruumista ja tulirompsussa käänneltiin, kunnes suomus paloi päältä. Sitten irrotettiin lihat. Ne tipahtivatkin helposti, selkärangan

ja suolten jäädessä rassiin. Lihat pudotettiin tuohisessa olevaan suolaveteen ja sitten syötiin.

Kesällä 1868 saatiin valtiolta siementä ja vuosi tuli hyvä. Siihen aikaan asui Lassilassa Pekkarisia. Näillä oli poika Mikko, vähän vanhempi minua. Myöhemmin tämä asui Kumpusen rannalla ja siihen kuolikin. Olimme paljon Mikon kanssa yksissä. Muistan miten silloin nälkätalvena Mikko aina minulta kysyi, että olikos teillä mitään syötävää? Kun siihen vastain, että eipä niistä syötävistä hyvin ollut, niin pisti tämä minulle leipäkakun ja sekös maistui hyvältä, paremmalta, kuin vehnänen.

Myöhemmin Ollilasta lähdettyä, poikasena ollessani asuin vanhempieni kanssa loisina Ala-Tirkkolassa, Lamminmäen maalla. Siinä oli samalla kertaa loisina myös työmies Jussi Varonen, nykyään Pentissä asuva Jussin ukki. Varosella oli kuusi lasta ja oli perhe kurjimpia eläjöitä, mitä olen nähnyt. Mies ei pystynyt kuin halon hakkuuseen ja akka oli saamaton ja laiska. Yksi lehmä heillä oli. Mutta lehmä ei talvella lypsänyt. Mikäli jäädytettyä maitoa talveksi säilytettiin, joi eukko itse sen, eikä antanut lapsilleen. Näillä ei ollut kylliksi leipääkään, saatikka särvintä. Perunaa jo siihen aikaan kasvatettiin, mutta sitä ei ollut Jussilla paljon, jotenka niitä ei piisannut kovin kauaksi. Perunaa yleensäkin kasvatettiin siihen aikaan vähemmän kuin nykyään. Leipätaikinan ollessa tekeillä, piti jo toiselta lainata, siksi kun lämpöset uunista joutuivat. Talvella piti Jussin, kuten monen muun työmiehen tehdä velkaa "kesätyön päälle". Palkaksi muistan Jussin saaneen 8 kappaa, 10 sylen hakkuusta. Tavallisesti oli hakkuupalkka 1 kappa syleltä, mutta näin vikavuosina (huonoina vuosina) maksettiin vähemmän. Sen aikuisista työmiesten palkoista vielä mainitakseni, voi sanoa, että aidas sadan särennästä ja seiväs sadan teosta oli sama palkka kuin halkosylen hakkuusta eli siis 1 kappa jyviä. Jyvät maksettiin kaha ohrina ja rukiina.

Otto Räsänen

Lapsuusmuistoja Hiidenlahdesta

Juhannusaattona koko perhe
postiautolla matkasimme
Tuusniemen mummolaan
kiirehdimme.

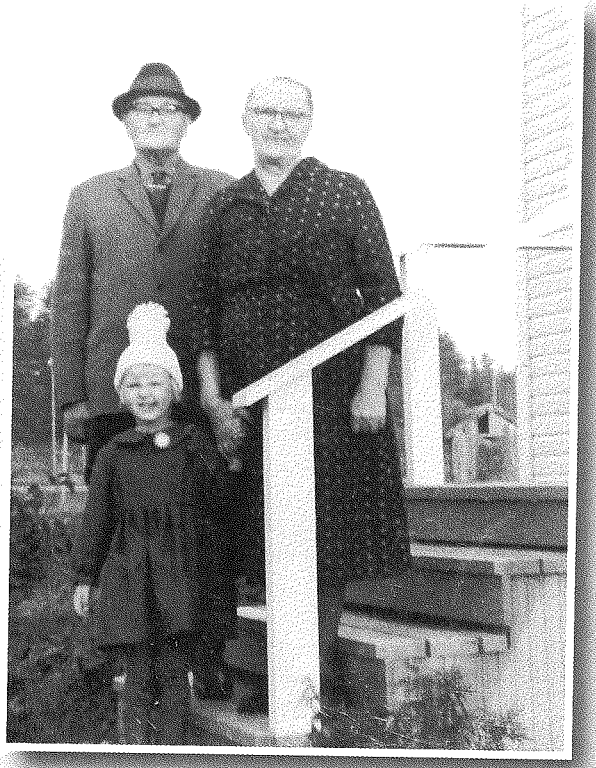
Mummi itse pavuista jauhoi kahvin,
taisi Johannaa olla.
Valkoiset liinat pöydille asetti,
valkoiset ruusut pöytää somisti.

Lippu oli salkoon nostettu, koivut ovenpielessä.
Ukin savustamat lahnat, ruotoiset, mutta hyvät,
ne kokolla paistui.
Erkki-enon kaupasta makkaraa hain,
se paremmalta kokolla maistui.

Illalla rantakalliolla, oli koko suku koolla.
Enon perhe taisi tulla autolla tai Jopolla,
vai tulikohan Martti jo mopolla?

Kuusikymmentäluvulle jäivät,
nuo aurinkoiset päivät.
Kerran päätimme katsella lapsuuden paikkoja,
aurinko paistoi vielä mummolan rantaan.
Ihmettä riitti; talo oli kaukana tiestä,
iso pelto välissä talon ja tien.
Nyt talo lähempänä tietä ja pellot pienempiä.
Siirsikö joku talon lähemmäs tietä,
ehkä pellot paketoi?
Sitä tietää en koskaan saa.
Vai onko ne lapsuusmuistot, jotka kaiken suurentaa?

Seija Väre,
Merikarvia

Seija Väre isovanhempiensa Aino ja Aleksanteri Karvosen kera.

Ukko-Niki

ja muita Koposten suvun kertomuksia

Jokaisella suvulla on varmaan omat tarinansa ja tarinankertojansa. Äiti Helmi oli meillä se, joka kertoi useasti entisaikojen tapahtumista tai sitten mitä hänen isänsä oli aikanaan tarinoinut. Äitini kuoleman jälkeen tajusin, että hän oli ikään kuin viimeinen linkki nykyisen ja entisten sukupolvien välillä. Tajusin myös sen, että nämä suvussa kulkeneet tarinat pian unohtuvat, kun niiden kertoja on nyt poissa, jos kukaan ei ryhdy niitä tallettamaan.

Pyysin äitiäni joskus kirjoittamaan muistitietojaan paperille, mutta valitettavasti kirjoittamatta ne häneltä jäivät. Nyt jälkikäteen harmittaa, että miksi kuuntelin näitä juttuja vain puolella korvalla, enkä kysellyt tarkemmin yksityiskohtia ja tehnyt jotain muistiinpanoja tärkeimmistä asioista.

Asikkalan talo Salmenkyllässä. Vasemmalla aitta, jonka päässä on vellikello. Vellikello näkyy tielle tänäkin päivänä.

"Ukko-Niki"

Äitini isä Niilo Niilonpoika Koponen syntyi Tuusniemen Pajumäessä 5.12.1861. Hän oli toiseksi vanhin maanviljelijä Niilo Koposen ja Margareta Juliana Miettisen kuudesta lapsesta. Koposen lapsista kolme kuoli jo pienenä, mutta heitä ennen vuonna 1872 kuoli jo Margareta äiti. Hän oli selvänäköinen henkilö ja tiesi jo etukäteen ilmoittaa omaisilleen pian.siirtyvänsä pois ajan vaivoista. Tästä tiedosta aviomies tietenkin hätääntyi, ja kyseli kuinka hän sitten pärjää tämän äidittömäksi jäävän lapsilauman kanssa. johon hänen vaimonsa tokaisi: "Onhan näitä nyt monta lasta, mutta sinun haudallasi ei ole kuin yksi enää seisomassa." Näin myös kävi, jäljellä oli vain "Ukko-Niki" isänsä Niilo Koposen kuollessa 1911.

Ukkini ainoa sisar Anna Juliana kuoli 20 vuotinana lavantautiin. Hänen kuolemaansa liittyy myös erikoinen muistitietona suvussa kulkenut tarina.

Kun Anna oli kuollut päivällä, ruumisarkkua ei tietenkään siinä samassa saatu valmiiksi, ja hän oli illalla vielä kuolinsijallaan. Kun joku meni käymään huoneessa missä vainaja lepäsi, niin tyttöpä avasi silmänsä ja rupesi kertomaan: " Olin tuonelassa, mutta ei ne pyytäneet edes istumaan, vaan sanoivat, että vielä ei ole minun vuoroni tulla, vaan vasta kahden viikon päästä." Kahden viikon päästä Anna sitten kuoli, niin kuin tuonelassa olivat sanoneet hänelle. Ennen tätä "lopullista kuolemaa" pappikin oli käynyt Annaa jututtamassa ja kyselemässä hänen kokemuksistaan.

Kuolema vieraili usein Ukko-Nikinkin perheessä, vaikka hän oli kolme kertaa naimisissa, niin kaikki vaimot kuolivat ennen häntä ja seitsemästä lapsesta viisi ehti ennen isäänsä maan poveen.

Ensimmäisen kerran Niilo Koponen meni naimisiin tuusniemeläisen Anna Baltsarin kanssa v. 1889. Tästä avioliitosta syntyi viisi lasta, joista kaksi kuoli aivan pienenä. Nuorimmainen, kuukauden ikäinen Hilja vauva ja Anna-äiti kuolivat samana syksynä vuonna 1903.

Mutta elämän täytyi jatkua, talo tarvitsi emäntää ja kolme lasta äitiä. Toisen avioliiton Niilo Koponen solmi 1906 muuruveteläisen opettajattaren Katri Wartiaisen kanssa. Katri nuorikko ei halunnut asua Pajumäellä, vaan halusi lähemmäksi kirkonkylää, niinpä Salmenkylälle, kauniille paikalle, Juojärven rantamille rakennettiin uusi talo.

Koposen taloudessa elivät Niilon ja Katri nuorikon lisäksi Niilon kolme alaikäistä lasta edellisestä avioliitosta, Niilo Koponen vanhempi ja tämän Silja vaimo sekä Niilon velivainajan alaikäinen tytär Hilma. Katri ei kohdellut heitä tasavertaisina perheenjäseninä, vaan he saivat syödä palvelusväen pöydässä, ja huonompaa ruokaa kuin herrasväki itse söi.

Niilo-appi ja tämän vaimo eivät saaneet asua päärakennuksessa, kun Katri emäntä pelkäsi saavansa heistä keuhkotautitartunnan. Mutta tällaista kohtelua appi Niilo Koponen ja hänen vaimonsa eivät kauan sietäneet, vaan haastoivat 1907 Niilo ja Katri Koposen eläkesopimuksen

Niilo Koponen toisen vaimonsa Katri Vartiaisen kanssa v. 1906.

rikkomisesta käräjille. oikeus katsoikin Niilo ja Katri Koposen menetelleen vanhuksia kohtaan väärin ja velvoitti heitä pitämään kiinni eläkesopimuksen ehdoista tästä eteenpäin.

Kauan ei Katri-emäntä ehtinyt pitää komentoa uudessa talossaan. Pelätty keuhkotauti ei häntä kuitenkaan nujertanut, vaan ensimmäistä lasta odottaessaan hän kuoli raskausmyrkytykseen 1908. Katrin kuoltua taas oli talo ilman emäntää.

Kolmannen avioliiton Niilo Koponen solmi vuonna 1910. kolmas vaimo oli Iida Räsänen Tuusniemen Juurikkamäestä, Iidaa Niilo kävi kosimassa jo ennen Katria, mutta jostakin syystä Iida ei silloin suostunut hänelle emännäksi. Iida synnytti kaksi lasta; pojan ja tytön ja he saivat kumpikin varttua aikuisiksi asti.

Takana Esko Koponen (s. 1911, kaatui Ruskealassa v.1941). Vas. Niilo Koposen kolmas vaimo, hän oli kansanperinteen kerääjä Otto Räsäsen sisar. Keskellä Helmi (kirjoittajan äiti) ja oikealla Niilo Koponen.

Ajan myötä Niilo Koponen luovutti Asikkalan perintötilan isännyyden pojalleen Esko Koposelle. Hänkään ei ehtinyt kauan isännöidä perintötilallaan, kun sota syttyi ja hän kaatui puolustaessaan isänmaataan. Eskon sankarikuoleman enteistä on muistitietona säilynyt pari tarinaa:

Eskon serkku August Koponen oli nähnyt kolme kertaa saman ennusunen, jossa venäläinen upseeri oli ilmoittanut, että Eskon ja Augustin kohdalta taistelut päättyvät 2.8.1941. Näin myös tapahtui, serkukset kaatuivat samaisena päivänä Ruskealassa. Esko itse oli välirauhan aikana nähnyt unen, jossa hän oli katsellut sankarivainajien muistoksi tehtyä kuvateosta ja löytänyt kirjasta oman kuvansa. Silloin hän oli sanonut:" Jos se sota syttyy uudelleen, niin varmaankaan en selviä siitä hengissä."

Esko Koponen ja Mirja Eskelinen olivat vain vuoden aviossa, kun kuolema jo heidät erotti, eikä heille ehtinyt syntyä perillistä.

Kun Eskon leski ei halunnut jäädä miehensä kuoleman jälkeen enää Tuusniemelle, niin Asikkalan tilan isännyys siirtyi sitten Eskon sisarelle Helmi Koposelle.

Ukkini Niilo Koponen oli eläessään monessa mukana. Hän oli mm. Tuusniemen Osuuskassan (Osuuspankin) ja meijerin perustajajäseniä. Äitini kertoi, että Ukko-Nikillä ei ollut oikein liikemiehen kykyjä nimittäin useammin kuin kerran hän erehtyi panemaan nimensä vekseleihin tai lupautui lainojen takaajaksi sillä seurauksella, että oli monta kertaa vähällä menettää koko omaisuutensa. Iida Koponen yritti näissä takaus asioissa vähän toppuutella Niiloa, mutta usein huonolla menestyksellä.

Kirjoittaja veljensä Eskon kanssa Asikkalassa. Talo purettiin 1970-luvun alussa. Kuvat Mirjami Hantun kokoelmista.

Luonteeltaan Ukko-Niki oli seurallinen ja leikkisä kansanmies, ja erittäin hyvä juttujen ja vanhojen asioiden kertoja, oikea kansanperinteen "tietopankki".

Helmi Koponen avioitui 1945 Koivistolta kotoisin olevan Sulo Hantun kanssa. Sulo tuli Koposille kotivävyksi ja niin hän yhdessä Helmin kanssa jatkoi maanviljelystä ja lypsykarjan pitoa Asikkalan perintötilalla.

Iida niin kuin Niilokin saivat viettää vanhuudenpäivänsä Salmenkylällä omassa tutussa kodissaan. Helmi tyttären perheen kanssa. Iida Koponen kuoli pari vuotta ennen miestään, vuonna 1946. Niilo Koponen, joka eli viimeiset vuotensa lähes sokeana, kuoli 87 vuoden ikäisenä 22.6.1949.

Huomasin tässä, kun olin saanut kootuksi Ukko-Nikin tarinat paperille, että koko ajan siinä puhutaan kuolemasta tai kuoleman enteistä.

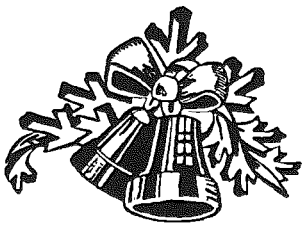
Tuntuu, että silloin kuolema oli joka hetkessä läsnä ja osa luonnollista elämän kulkua. Nykyään kuolema on kuin kuokkavieras elämän pidoissa ja siksi se on epänormaalina ilmiönä piilotettu pois näkyvistä sairaaloihin ja muihin hoitolaitoksiin.

Nykyisen runsaan ruokatarjonnan ja yltäkylläisyyden aikana on vaikeaa kuvitella, että on vain hieman yli sata vuotta aikaa siitä kun Suomessakin oli nälkävuodet eikä jokapäiväinen leipä muutenkaan ollut itsestään selvä asia, vaan kovan raadannan tulos.

Sitäkin olen ihmetellyt, mistä isoisäni aikalaiset saivat voimaa elämäänsä, jaksoivat tehdä alkeellisin työvälinein raskasta työtä, ja kestivät jatkuvat menetykset ja kuolemat perheen piirissä.

En tiedä kiinnostaako tätä Internet- Multimedia-sukupolvea enää tällaiset tarinat, mutta siitä huolimatta haluaisin niiden säilyvän myös seuraaville sukupolville.

Kirjoitus ja kuvat
Mirjam Hanttu

P.S.. Minulla on hämärä omakohtainen muistikuva ukista. Kun olin kahden vuoden ikäinen hän souvatti minua kätkyessä, ollessani päiväunilla. Kun ukki oli huononäköinen eikä huomannut, minun nousevan kätkyestä pois, vaan jatkoi souvattamista edelleen. Kävin hakemassa pankon alta hellapuun ja napsautin sillä ukkia käsille. " Huomaatkos, että olen jo hereillä !" lopeta jo tyhjän kätkyen souvattaminen, varmaan tarkoitin.

Koulumuistoja

Menenpä ajatuksissani ajassa taaksepäin, vuoteen 1941, jolloin aloitin oppivelvollisuuteni lapsuuteni kotikylän Hiidenlahden kansakoulussa. Tuosta pienen tytön mieleen jääneestä juhlallisen, jännittävästä päivästä on tänä armon vuonna 2012 kulunut ajastaikaa jo 71 vuotta.

Elämä maaseudulla

Maaseudulla elämä oli silloin hyvin erilaista kuin tänä päivänä. Oli sota-aika ja ihmisten läheisyys ja huolenpito toisiaan kohtaan oli käsin kosketeltavissa. Yhden suru oli kaikkien suru, samoin myös yhden ilo kaikkien ilo.

Ennen koulun aloittamista vain lähimpien naapureiden lapset tunsivat toisensa, toisin kuin tänä päivänä.

Nykyisin jo aivan pienestä pitäen lapset tutustuvat toisiinsa yhteisissä kerhoissa ja hoitopaikoissa. Kouluun menokin on jotenkin helpompaa, kun tietää että siellä on monia tuttuja kavereita.

Silloin oli kylillä paljon ihmisiä, kun perheet olivat suuria. Niinpä omassa koulussanikin oli silloin lähes sata oppilasta. Oli sota-aika ja elämä oli hyvin puutteellista. Oli opittava tulemaan hyvin vähällä toimeen. Ei silloin osattu edes uneksiakaan televisioista, kännyköistä, eikä tietokoneista, kun ei ollut edes lankapuhelinta eikä sähköä. Ruokaa sentään lienee suurin piirtein kaikille ollut. Oli pystyttävä tulemaan toimeen ns. korttiannoksilla. Ei nälkäkään liene ollut aivan tuntematon vieras.

Ennen sotia kauppojen hyllyt olivat tavaraa pullollaan, mutta nekin katosivat jonnekin tiskin alle ja "mustaan pörssiin". Ei löytynyt vaatteita, jalkineita, eikä oikeastaan mitään muutakaan.

Koulumatkakin oli kuljettava omin kyydein, kuka jalkaisin, tai talvella kotitekoisilla suksilla hiihtäen.

Mutta eipä ollut silloin ylilihavia lapsiakaan.

Ensimmäinen opettajani

Ensimmäinen opettajani oli Kerttu. Hän oli hyvin ihana ja lempeä luonne ja hän teki kaikkensa että me pienet paaperoiset viihtyisimme hänen hoidossaan. Jos joskus sattui jollekin tytölle tai pojalle tulemaan jostakin syystä paha mieli; niin hän tuli lähelle ja lohdutti, jolloin pienet vaivat paranivat.

Koulun silloisena vahtimestarina oli Matti Rissanen vaimoineen. Matti oli pienen alakoululaisen mielestä jotenkin tuikean näköinen, jota oli pakko pelätä ja kunnioittaa, vaikka hän oli pienikokoinen. Jos isot pojat joskus villiintyivät liikaa, niin ei tarvinnut muuta kuin Matti loi tuikean katseensa silmälasiensa yli heihin, niin johan oli rauha maassa.

Matti kuljetti myös kyläläisten postit Melalahdesta koululle, josta ne sai jokainen hakea. Hänellä oli kolmipyöräinen polkupyörä. Hänellä oli myös oikea postimiesten koppalakki, samoin myös kiiltävänappinen oikea virkapuku, joten hän näyttikin tosi tärkeältä virkamieheltä.

Matin vaimo Esteri oli aivan vastakohta Mattiin verrattuna. Hän oli hyvin rehevä, kookas ja aina hyväntuulinen.

Kouluruokailu tuli

Sitten kun koulun puolesta alettiin antaa lämmintä ruokaa, niin Esteri toimi myös koulun keittäjänä, eikä siihenkään virkaan tarvinnut esittää todistuksia. Voileivät, maito ja puuron tarvittava voisilmä piti viedä itse kunkin tuoda kotoaan. Alkuaikoina myös lautanen ja lusikka.

Keittolaan tarvittavia ruoka- aineita kerättiin talkoilla.

Hiidenlahden koulu 5.11.2012.

Isompien talojen pelloilla oltiin perunannostoapuna. Samoin myös kerättiin viljan tähkiä, josta keittola sai vastineeksi jauhoja ja perunoita. Myös marjoja kerättiin oppilastalkoilla. Useinkin syksyiset puolukkaretket opettajan johdolla olivat odotettuja tapahtumia.

Olisiko mahdollista myös tämän päivän oppilaille opettaa noita taitoja?

Esteristä sanottakoon vielä sekin, että hän toimitti kylällä myös kätilön virkaa. Kun lapsia syntyi paljon, eikä silloin kätilönä ollut Anna Myllymäki ehtinyt joka taloon, kun lapset syntyivät kotona. Esterille ja Martille ei suotu omia lapsia. Koulun vakioasukkaisiin kuului myös Matin sisar, pieni Helleena. Hän oli tosin hyvin pienikokoinen. Kun isot pojat joskus häntä pilkkasivat, kun hän oli vähän erilainen, niin ei hän siitä välittänyt, vaan oli aina hymyilevä ja ystävällinen.

Sitten oli vielä Antti-Jussi

Hän ei asunut koululla, mutta kuului hyvin kiinteästi koulun asukaskiintiöön. Hän oli halon hakkaaja ja asui vaimonsa kanssa kauniilla niemellä muutaman kilometrin päässä koululta. Aamusella koulun alkamisen aikoihin hän saapui koulun liiteriin kirves olallaan tai kainalossa. Samoin illalla hän aina otti kirveen mukaansa, mutta jätti nälkäviulunsa (sahansa) liiterin naulaan. Antti-Jussi oli hyvin mielenkiintoinen ukko. Hänellä oli aina karvareuhka takaperin päässä, jonka siivekkeet töröttivät eteenpäin.

Hän pyöritti sanomalehtipaperista sätkiä, joskus hän poltteli piippuakin.

Tupakan suhteen hän oli omavarainen polttaessaan omaa kasvattamaansa.

Joskus välitunnilla pojat kävivät kärttämässä häneltä sätkätarpeita, vaan eihän Antti-Jussi opettanut keskenkasvuisille pahoja tapoja, eikä antanut. Muuten välitunnit olivat hänelle mieluisia hetkiä, kunnes oppilaat varsinkin pojat, sepittäisivät liiteriin kuulemaan hänen mielenkiintoisia juttujaan. Ulkoisen olemuksensa perusteella häntä saattoi erehtyä luulemaan vähän yksikertaiseksi, mutta ei hän mikään typerys ollut. Hän oli vain omanlaisensa "herramme muurahainen" joka seuraili maailman menoa omalla tavallaan.

Sellaisia ihmisiä olivat edellä kertomani lapsuuteni kyläkoulun "hyvät" hengettäret silloin ensimmäisten kouluvuosieni aikoihin.

Sota-ajasta johtuen opettajatkin vaihtuivat yhtenään. Useimmat heistä olivat ylioppilastyttöjä, mutta oli joukossa päteviä opettajiakin. Pisimmän työrupeaman teki Lauri Keränen 38 vuotta, joista vuosista välillä meni pitkiä rupeama sodassa Suomea puolustaessa.

Toivotan Rauhaisaa Joulun aikaa ja hyvää Uutta Vuotta kaikille lukijoille!

Sisko Räsänen os. Laitinen
Juurikkamäki

Kuva: Valto Holopainen.

Kirjoittaja Sisko Räsänen (vas.) juhannusaattona 2011 Kaasilansalmessa. Oikealla Happolan Hilma (Hilma Räsänen).

Kuva Sisko Räsänen.

Hiidenlahden koulun oppilaita 3. ja 4. luokka opettajansa Lauri Keräsen kanssa vuonna 1944 tai 1945. Sisko Räsänen eturivissä kolmas oikealta.

Entisaikojen elämistä Juurikkamäessä

Kertojana:
Ida Sofia Räsänen os. Tirkkonen s. 22.11.1869. Ollilan talossa Juurikkamäessä.

Isä Petter Tirkkonen omisti talon, mutta joutui sitten myymään sen Juhana Holopaiselle, ollen silloinen kauppahinta vain 800 markkaa, tai hiukan yli. Tila oli pinta-alaltaan useita satoja hehtaareita.

Ollilassa olo oli savutuvan aikaa. Idan ollessa neljännellä vuodella alkoi kierto loisena talosta toiseen. Vuosi kussakin paikassa, sillä kun oli iso perhe, kahdeksan lasta, kukapa olisi sellaista joukkoa kauan pitämään. Ollilan jälkeen asuttiin Tirkkolassa, mikä nyt on jo hävitetty, sitten Remasilla. Siellä oli lampuotina viikkokoulu-opettaja Matti Markkanen. Markkanen kiersi opettajana, rengit ja piiat hoitivat taloa. Vielä oltiin loisina Juurikkaniemellä ja Ahmamäessä. Sitten isä rakensi mökin Kutulahteen Remasten maalle. Kaikissa näissä paikoissa oli savutupa, paitsi Juurikkaniemellä. Savutuvista voisi mainita, että Ollilan tupa oli yöllä hyvin kuuma. Remasten tupa taas häkänen ja asukkaat siinä valittivat päätään.

Loisväellä oli siihen aikaa lehmä tahi pari, siihen lammas ja sika. Niin Tirkkolankin perheellä.

Kymmenvuotiaasta oli Idan lähdettävä lapsenlikaksi ja kaksitoistavuotiaana palvelukseen.

Koulunkäyntiä

Ida oli viikkokoulussa joka talvi. Kansakoulua ei ollut omassa kylässä, vain Tuusniemen kirkolla oli koulu ja se jäi käymättä. Viikkokoulussa oli opettajana ensin Matti Markkanen ja sitten Heikki Miettinen, talollinen Sammakkomäestä. Oppilaat olivat eri asteilla olevia. Lukemista opetettaessa yksi sanoi kirjaimen, toinen teki tavun, kolmas sanan ja niin edelleen. Oppikirjoina olivat Raamatunhistoria ja Katekismus, niistä oli aina ulkoläksyä. Virsikirjakin oli ja siitä opetettiin virsiä. Hengellisiä lauluja ei vielä ollut, mutta Heikki Miettinen opetti niitä muistamaan. Kirjoitusta ja laskentoa ei vielä opetettu, mutta Heikki Miettinen opetti niitä muististaan. Kirjoitusta ja laskentoa ei opetettu ja niitä ei haastateltavakaan sanonut oppineensa, paitsi minkä päässälaskua.

Molemmat opettaja olivat Idan mielestä hyviä.

Kurinpitotapauksia sanoi Ida jääneen mieleen pari. Toinen niistä sattui Niemelässä. Se oli erillinen talo ja useat oppilaat olivat kortteeria. Osa pojista oli yön seutuna mennyt kortille. Siitä opettaja Heikki Miettinen nuhteli aamulla poikia ja nosti seisomaan, jopa eräitä tukistikin. Toinen tapaus sekin Heikki Miettisen aikaan sattui Vihtalahdella. Siinä tyttö tappeli toisen kanssa. Opettaja nuhteli ja käski tyttöä hakemaan vitsan. Mutta tyttö pyysi anteeksi, niin vitsan haku raukesi.

Pyhäkoulua oli joka toinen viikko ja kiersi se määrätyssä järjestyksessä talosta toiseen. Juurikkamäessä toimi siihen aikaan pyhäkoulun opettajana loismies Vilho Holopainen. Siinä käytiin talvipakkasillakin, vaikka ei ollut housuja. Läsksyä oli Raamatunhistoriasta ja Katekismuksesta sekä virsikirjasta. Alussa meiningin oli myös vanhempaa väkeä, he tulivat kuuntelemaan saarnaa jota luettiin postillasta.

Rippikoulua

Rippikoulupappina oli Idan aikaan rovasti Pertelius ja toisena syksynä Sidensnöre. Keväällä viime mainitun paikalla Melardin. Lukkarina Cajander, joka tuli laulattamaan aina kello 8. Tytöillä oli koulua yksi viikko syksyllä ja kaksi viikkoa keväällä. Pojilla päinvastoin. Jos illalla oli vuorossa Pertelius, niin loppuvirren sai aloittaa Ida, sillä rovasti oli huono messupappi. Melardin oli sen sijaan hyvä laulaja.

Kotihartauksia pidettiin sunnuntaisin taloissa. Niin esim. Juurikkamäen Mäkelässä Idan ollessa palveluksessa Paksun Heikin (Räsänen) aikaan. Siinä veisattiin virsiä ja luettiin saarna.

Isäntä luki itse, mutta välillä kutsui palvelijansakin Idan sen toimittamaan, kun tiesi hänet hyväksi lukijaksi. Loppurukouksen piti aina Heikki itse. Kaikkien piti olla läsnä tässä hartaustilaisuudessa.

Tirkkoset olivat pelarisukua

Idan isä, Pekka Tirkkonen oli viulupelari, samoin hänen poikansa, Idan veli hänkin Pekka nimeltään. Tällä nuoremmalla pojalla Pekalla oli myös Pekka-poika, viulunsoittaja hänkin ja elää nyt omassa mökissään Tuusniemen kirkolla. Tämän nuoremman Pekan lapset myös ovat viulunsoittajia. Musikaalisuus näyttää kulkevan suvussa.

Soitellessaan Idan isä oli kehottanut lapsia tanssimaan. Sen aikuisista peleistä mainitsi Ida valssin, jota pyörittiin samaan suuntaan ja polkan. Melkutusta myös soitettiin ja laulettiin seuraavilla sanoilla:

"Minäpä tassin melkutusta,
kultani kanssa kappia.
Onkos sinulla rinnassasi
kiiltävätä nappia.
Kultani hyppää rinnallani
melkutuksen oppia."

Otettiin parit ja pyörittiin parin kanssa.

Pitoloissa tanssittiin;
- Hollolalaista, jossa oli 5 paria
- Katrillaa, jossa oli 4 paria
- Riialaista, jossa oli 4 paria
- Hemppua, jossa oli 3 paria

Muita nuorten huvituksia

Joissakin paikoissa, kun pidettiin talkoita – tanssittiin. Sunnuntaisin kokoonnuttiin leikkimään veskenkäläistä tai oltiin numeroisilla, marjasilla ja lintusilla. Näissä kolmessa viimemainituissa leikeissä asetuttiin parittain, joku sitten antoi salaa korvaan kuiskaamalla itse kullekin oman numeronsa numeroleikissä, marjaleikissä marjan nimen, ja lintuleikissä linnun nimen. Leikissä oli se jännää, kun ei tiennyt edeltäpäin millainen pari sieltä tuli.

Rosvosilla olo

Siinäkin pariton otti, "varasti, rosvosi" toiselta parin. Samalla laulettiin ja käytettiin erilaisia sanoja, esim. tällaisia;

" Mitäs varten tulit sinä
riiaamahan minua.
Luulen rallallaa,
Luulen rallallaa,
Luulen rallallaa,
lallalallaa".

Erään piirileilkkilaulun muisti Ida vanhemman sisarensa häissä lauletun, hänen itsensä ollessa silloin 10-vuotias. Sanat kuuluvat näin:

"Ystävästä rakkahasta
päästäkäätte rinkiin
leikkiä laulaa
tanssia haastaa.
Sanoppas se kultasi nim,
niin sä pääset rinkihin.
Niin se on nim"
(Sanottiin nimi).

"Tule vaan tanssimaan
ystäväsi kanssa.
Neito leikkii lasissansa
istuu yksinänsä.
Kohta tulee rinnallensa".

Muistelmat kirjoitti muistiin
Otto Räsänen
Juurikkamäen Koivumäeltä

Liisa Lyytikäinen
(1911-2011)

Tämän lehden monet pikkujutut on Liisa Lyytikäinen (os. Tiilikaisen) kirjoituksista. Hän talletti kuulemiaan asioita paperille ja antoi ne joululehtitoimikunnan käyttöön. Liisa oli Tuusniemen tyttöjä. Hän ylitti 100 vuoden iän, verrattain hyvissä sielu ja ruumiin voimissa. Tuusniemen joulun toimituskunta kiittää ja kunnioittaa valoisaa elämäntyötä.

Tässä Liisan muistelma, eräs monista....

Syylät

Syylät, eli "käsnät", niin kuin niitä Savossa ennen aikaan nimitimme, olivat tosi kiusallisia tytöillä. Mitä johtunee, että nykyään ei näe tyttöjen käsissä ainakaan niin paljon niitä kiusallisia käsniä. Olin 17-18 vuoden paikkeilla, kun minulla oli niitä kiusaksi asti. Niitä oli samoissa rykelmissä ja oli myös yksittäin. Muistan, että vasemman käden nimettömässä, juuri siinä paikassa missä on sormuksen paikka, oli käsnärykelmä. Ihan huolestutti miten siihen saisi sormuksen mahtumaan, jos sellaisen saattuisi saamaan.

Oli monenlaisia taikoja, joita neuvottiin käsnien poistamiseen. Kallion kupurassa oli sadevettä, sillä piti pestä kädet. Jos leivänmuru putosi vahingossa suusta, sillä piti painella. Kun oli täysikuu, piti sivellä käsiä kuuhun päin ja sanoa: "Syö kuu syyliä, vaan älä syylän haltijaa". Apteekista sai sievettä jolla niitä poltettiin, se olikin aikamoista myrkkyä. Kirveli, kun sitä myrkkyä tikulla tiukattiin käsnän päälle. Ei kuitenkaan ollut apua. Olin kokeillut näitä kaikkia ja monta muuta konstia.

Satuinpa sitten kerran menemään erääseen naapuriin. Siellä eräs nainen, olikohan Lyyli, en aivan tarkkaan muista. Tämä Lyyli nyt kuitenkin sanoi minulle, että otetaanpa nuo käsnät sinulta pois. Tietenkin minä heti innostuin asiaan, vaikka en uskonutkaan, että se niille mitään mahtaa. Lyyli otti käteensä valkoisen lampaanvillakerän. Sanoi minulle, että laskepas kuinka monta sinulla on niitä käsniä. Kun olin ne laskenut, niitä oli 64 kappaletta. Lyyli katkaisi lankakeräst pitkän säkeen ja teki siihen 64 umpisolmua. Antoi sitten sykermän minulle ja sanoi, vie nyt tämä semmoiseen paikkaan, jossa tämä nopeasti mätänee. Mutta älä sano kenellekään, että mihin panit. Tein tietenkin niin kuin käskettiin ja yritin etsiä semmoisen paikan. Eipä sitä varmaan vieläkään uskalla sanoa mihin sen kätkin.

Ihme kuitenkin rupesi tapahtumaan. Käsnät rupesivat ihan heti häviämään. Ne ihan murenemalla lähtivät pois. Se oli tosiaan ihan uskomatonta.

Sotasairaalassa 7-vuotiaana

Kasvoin karjalaisessa suurperheessä ensimäiset kolme vuotta Salmin Uudessa kylässä Miskalanmäellä.

Olimme syksyllä 1939 kyläilemässä Ala-Uuksussa kolmen sisareni ja äitini kanssa. Siellä asuivat äitini vanhemmat. Ehdimme olla yhden yön, kun kuulimme radiosta, että neuvostoliittolaiset olivat hyökänneet Salmiin. Äitini lähti polkupyörällä Uudestakylästä hakemaan vaatteita ja tärkeämpiä tavaroita.Hänet pysäytettiin Uuksun sillalla, jossa oli sotilasvartio. Äitiä ei päästetty enää kotiin.

Evakkomatka

Jouduimme Uuksun rautatieasemalta lähtemään junalla evakkoon. Matka kesti kaksi viikkoa. Matkustimme ns. härkävaunuissa, joissa oli vain pieni kamina keskellä vaunua.Matkustimme Jyväskylään ja sieltä linja-autolla Saarijärvelle Kalmarin kylään. Saarijärvellä asuimme eri paikoissa 1942 kevättalvelle asti.

Suomi ja Neuvostoliitto olivat solmineet välirauhan. Jatkosota kiutenkin alkoi ja suomalaiset sotajoukot jatkoivat valloitusta Äänislinnaan (Petroskoi) ja Aunukseen asti.

Alkoi asemasota Karjalasta. Väkeä alkoi virrata takaisin synnyinseuduilleen. Ennenkuin Salmiin pääsi, sotilaiden piti raivata pois räjähtävät miinat ym. ammukset.

Meidän perhe lähti takaisin Salmiin kevättalvella 1942. Siellä oli asuntoja niukasti.

Meidänkin kaikki rakennukset oli poltettu, suomalaisten perääntyessä talvisodassa.

Alkoi kova rakentaminen. Taloja rakennettiin vuoronperään talkoila. Oli pakkastalvija minäkin seurasin isääni rakennuksille. Kevättalvella 1943 vilustuin ja muistan istuneeni uunin päällä iltaisin. Kevään aikana sairastuin, kesäkuussa isäni ja äitini veivät minut kuorma-autolla Kasakkalahden sotasairaalaan Salmissa. Sairaalassa lääkäri Sotamaa sanoi:"Täytyyhän tällaiset pojat parantaa."

Kuva Reino Miskala.

Salmin Kasakkalahden sotasairaala. Kuvattu vuonna 1985.

Sairaalassa oli sotilaita hoidettavana noin 300 miestä, heistä monet oli vaikeasti haavoittuneita. Kolmikerroksinen talo oli sotilaita täynnä, kaikki käytävätkin.Muistelen olleeni yksin siviilihenkilö. Tarkastuksessa minulla todettiin keuhkokuume, minkä takia jäin hoidettavaksi.

Sairaala oli aivan Laatokan rannalla Lunkulan saaren vastapäätä. En silloin arvannut, että hoitoni kestäisi lähes kolme kuukautta elokuun loppupuolelle saakka.

Olin kuulemani mukaan villi poika, enkä pysynyt sängyssä. Kiertelin sotilaiden luona kuntelemassa tarinoita. Minä livahdin päivisin uimaan Laatokan rannalle. Muistelen heitelleeni lääketabletteja kolmannen keroksen ikkunasta nurmikolle.

Eräänä päivänä olin nukahtanut sängylle. Hoitaja tuli katsomaan minua, hän kopisteli tyynyliinaa ja huomasi syömättä jääneet tabletit. Tämän jälkeen lääkkeiden syöntiä valvottiin tarkemmin.

Hoitaja myös ilmoitti minulle, jos en pysy sängyssä, hän otaa minulta housut pois.Vastasin hänelle, ettei minulta naiset saa housujani.Torkkuessani eräänä päivänä sängyllä, hoitaja oli vetäissyt minulta housut. Sen jälkeen pysyin sängyssä ja aloin parantua. Hoito oli myös kivuliasta, minulta otettiin viikottain vettä keuhkoista. Lääkkeet olivat pahan makuisia.

Valvotulla hoidolla paranin ja vanhemmat tulivat minua hakemaan sairaalasta.

Olin taas lääkäri Sotamaan tarkastuksessa. Muistan kun lääkäri sanoi vahemmilleni, tämä poika ei näe 50 vuotta. Minulle jäi sanonnasta jonkinlainen kammo. En uskaltanut otaa asiaa puheeksi ennenkuin 70-vuotiaana.

Muistelen tehneeni aikaisemmin päätöksen, tupakkaa en polta milloinkaan.Päätös on pitänyt.

Sanotaan, että jos lapsena sairastaa, niin elää terveemmin.

Myöhemmin selvisi, että kyseinen lääkäri Sotamaa oli presidentti Urho Kekkosen henkilääkäri.

Olemme Miskalan sukuseuran matkoilla käyneet kyseisen Kasakkalahden sairaalan pihalla vuosina 2008 ja 2012. Pihalla oli lapsia. Rakennus oli mahdollisesti lasten päivä- tai hoitokoti.

Sairaalarakennus vastasi lapsuuden muistoja.

Reino Miskala
Tuusniemi

Kuva: Hannu Holopainen

Unski kumiveneellä Sohjana-joella Venäjän Karjalassa v. 2009.
Kyydissä Leo Miettinen.

Tuusniemen Oikeen immeisen juhlaa vietettiin Mikonniemen tanssilavalla vuonna 1984 viimeisen kerran, juhlien pito siirtyi seuraavina vuosina Hotelli Ukko Teeren rantaan. Tänä vuonna valittiin Tuusniemen oikeeks immeiseks taimitarhanhoitaja Matti Nieminen.

Oikeen immeisen rantakala Mikonniemessä v. 1984

Meni Juhannus Suomemme suvinen juhla
ja päivä on oikeen immeisen kohta.
Silloin kokkoontuu immeiset niemeen Mikon
ja näkköövät siellä keittopaan ison.

Oli piätetty yhessä ihan, jotta sijasta lihan,
keitetään rantakala muikuista ihan.
Sitä Juojveen hoppeista viljoo,
joka muhinut paassa tulella ,- hiljoo.
Ostettiin voita ja hankittiin tillit
ja mausteeksi sipulit villit.

Nuottakunta Keinasen lupas hankkia kalat,
nuo juhlamme parraat palat.
Kalat tuoreina piätettiin keittoon laittoo,
siksi laivasto männäyönä pyyntiin läks´
Miehet ehtivät Juoveiltä apajan parraan ja
potkivat nuottaa aaltojen varraan.

Tek moottori työt, jota miehet ennen
Veti nuottoon tullen männen.
Niin valkeni suvinen uamu,
mut nuotan perässä vuan muikuista huam.
No ei tässä vielä mittään hätteen sanovat miehet,
vaikka kuinka piilossa muikku lienet.

Niin vejolla toisella saamme Pietarin saaliin
ja ilolla palata satamaan, - maaliin.
Mutta ilo oli lyhyt, vain vedon verran.
Tuli pettymys miehille jo toisen kerran.
Oli persässä muikkuja muutama kilo
ja tipotiessään oikeen immeisen ilo.

Tuli laivasto rantaan ja ankkuroi paatit.
Viel `tuumaili miehet, olipa heikko saalis.
Ei Ahti miehille suopeena ollut,
ei rantakalloo immeiselle tullut.

Tää tarina totta on jokainen sana,
mutta jospa kesällä tuonnempana muikkuja
enemmän suatas,
Ja otettais uusiksi tämä immeisten juhla
ja syötäis muikkuja
mässeemällä ja muisteltais juhloommo
värssyllä tällä.
Oi muikku. Sie säilytit henkes ja emäntiin vaivat.

Kirjoitettu sunnuntaiaamuna 24.6.1984 sen jälkeen kun olin soittanut Puurusen Ritvalle ja tiesin, jotta muikkuja ei oo.

Unto Siili

MUISTOISSAMME

Kuva: A-L. Happonen

Elina Junkkari (1921–2011)

Opettaja, ruustinna, kirjoittaja, tämän lehden yksi perustaja on poissa. Monet näytelmät, runot ja kirjoitukset olivat saaneet päivänvalon Elinan kynästä. Hänen näytelmänsä ja kirjoituksensa jäävät elämään jälkipolville. Elina perusti kotiseutuyhdistyksen yhteyteen Töyr Teatterin. Tähän teatteriin hän kirjoitti myös näytelmät. Comua Lindua, Täyssinänrauhan 450 v. juhlavuoden pääjuhlaan kirjoitettu näytelmä, oli yksi hänen kuuluisimpia näytelmiään. Hinttu, Piurun pauhu, Lomalle lähtö ja paluu sekä lukuisat lastennäytelmät mm. Hiidenvuoren Pihkapeikot olivat Elinan hengentuotteita. Kotiseutuväki ja tämän lehden toimituskunta kiittää Elinaa elämäntyöstä.

Kuva: A-L. Happonen

Marjatta Järveläinen (1936–2012)

Taivas yllä, vesi alla, ajatukset taivahalla. Voisko paremmin olla kun kutsu kuuluu pitkälle matkalle, jonka paluupäivää ei ole ilmoitettu. Laululintu on poissa. Monien juhlien esiintyjä lähti laulamaan taivaan kuoroon. Sinne ei myydä pääsylippuja. Sinne kutsutaan itse kukin vuorollaan. Vuoronumeroita ei ole vaan kutsu. Marjatta teki elämäntyönsä Tuusniemellä. Valokuvista olen todennut hänen olleen työssä mm. Aino Holopaisen kukkakaupassa ja puuseppä Tauno Räsäsen verstaassa. Eläkepäivillään Marjatta harrasti kodinhoidon lisäksi korien ja monien pienten käsitöiden tekoa. Marjatta oli myös innokas pikkuleipien leipoja ja näitä hän myi esimerkiksi joulumessuilla. Kaiken yli meni kuitenkin laulu. Lauluillaan hän ilahdutti meitä yhteisissä kokoontumisissa ja juhlissa.

Kuva: A-L. Happonen

Sinikka Itkonen os. Holopainen (1941–2012)

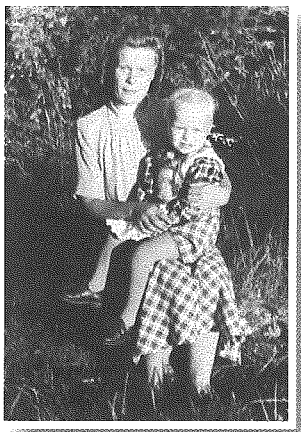

Ei saavu Sinikka saarelleen, eikä huhuile Martta rannallaan. Nämä Juojärven Tiheensaaren entiset asukkaat ovat poissa. Sinikka oli saaressa syntynyt ja Martta avioliiton kautta sinne tuotu. Sinikka oli ahkera yhdistysihminen. Toimijaamme jäi kaipaamaan kotiseutuyhdistys, nuorisoseura, kalevalaiset, Syöpäyhdistys, Punainen risti, Savon Tomerat Naiset, Suomi Venäjä seura, Keskustanaiset, paikallisosasto ja kunnallisjärjestö, kunta, seurakunta lähimmäisenkammareineen – ja monet muut yhteisöt, joille Sinikka antoi työapuaan.

Syöpäyhdistys järjesti kiitoksena muistoristeilyn Juojärvellä laivurin, Eino Räsäsen laivalla Sinikan omaisten ja ystävien muistellessa Sinikkaa ja hänen työtään. Hänen lapsensa Mikko ja Matti perheineen, omaiset ja me ystävät yhdymme kaipaavin mielin kiitokseen. Merkitsit meille monille hyvin paljon.

Kuva: Valto Holopainen

Martta Holopainen os. Kammonen (1925–2012)

Martta v. 1950. Sylissä poikansa Esa.

Martta elit Erkkisi ja poikasi kanssa Tiheensaaren yhteisössä. Ajan mittaan saari tyhjeni ja tekin muutitte kirkonkylään. Juojärven rantaan rakensitte oman talon. Halusitte elää järven tuntumassa, olittehan innokkaita kalamiehiä. Järvestä ja mökkitontilta korjasitte paljon suuhunpantavaa. Kesäinen kukkapihanne ilahdutti myös vieraitanne. Olitte vieraanvaraisia ja ystävällisiä ihmisiä. Martta herkuillasi ja Erkki viulullansa ilahduttivat meitä monia kotiinne poikenneita. Monilla ulkomaanmatkoilla olitte hauskaa seuraa. Haikein mielin mutta kiitoksella muistelemme maakuntajärven saaren asukkaita.

Anna-Liisa Happonen

Kouluni

Koulumme nimi on Tuusjärven koulu. Meidän koulu on pieni kyläkoulu. Meidän koulussa on 48 oppilasta ja henkilökunnassa on 10 henkilöä. Meidän koulu on keltainen ulkopuolelta. Sisällä meillä on kolme luokkaa, liikuntasali, atk-luokka ja yläkerta. Kaikilla luokilla on dokumenttikamera. Meidän koulun liikunnan sali on todella pieni, mutta siellä on hyvä pelata pelejä.

Meidän kouluun tuli uudet vessat. Tyttöjen vessa on vaaleanpunainen. Siinä on perhosia ovessa. Poikien vessassa roikkuu tähtiä katosta. Me ruokailemme kaikki omissa luokissa. 3-6-luokkaiset hakevat käytävältä ruoat ja nolla-kakkosille tuodaan luokkaan ruoat.

Meidän koulun piha on uudistettu. Siellä on hämähäkkikeinu, kiikkuja, kiipeilyteline, karuselli, aikuisten laitteita ja sinne on tehty uusi jalkapallokenttä. Jalkapallokentälle tuli tekonurmi. Viimeksi oli huonot maalit, koska siellä oli reikiä ja oli hiekkakenttä. Meidän uusi pihamme on tosi hieno ja tosi hyvä. Välitunnilla on mukavaa, kun on uudet laitteet ja siksi on mukavaa leikkiä kavereiden kanssa. Meillä on joka päivä hämähäkkikiikkuvuorot. Tänne istutettiin omenapuita. 1-2 luokan omenapuun nimi on Huvitus ja 3-4 luokan Vuokko ja 5-6 luokan Pirja.

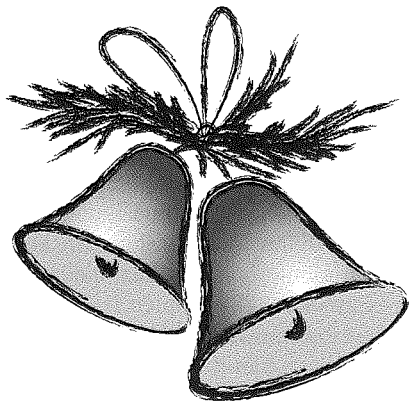
Meillä on joka perjantai aamunavaus. Meillä oli yksi päivä liikenneturvallisuuspäivä ja lisäksi meillä oli urheilukisat 22.9.2012. Me olemme käyneet monena vuotena Orilammella. Meillä on joka vuosi disco. Siellä myydään karkkia ja limpparia ja siellä on tanssikilpailuja ja arvontoja.

Tuusjärven koulun 3-4-luokkalaiset

Kouluni

Kesällä pesäpalloa pelailtiin uudella pelikentällä.
Paljon porukkaa tuli pelaamiseen mukaan,
palloa lyötiin, välillä huilattiin.
Karuselliin mentiin pelin jälkeen pyörimään,
jalat ei yltänyt maahan ollenkaan.
Liukumäkeen teki mieli mennä,
vettä muut taisivat niellä kovaan janoonsa vielä.
Liukumäki on uusi, kello on kohta kuusi.
Noustiin tikkaita ylös, riippusiltaa pitkin
marssittiin koko jono.
Liukumäkeä laskettiin kerta,
mennäänkö toinenkin kerta.
Tasapainoilu- radalla tasapainoillaan,
pysytäänkö puomilla ollenkaan.
Kiikussa kilpaa kiikutaan, niin että kohta pyörrytään.
Koulu alkaa laitteita jaellen, kestääkö kiikun saranat sen,
kun tungosta on.

Koulun takapihalle omenapuita istutettiin,
niiden alle kukkia laitettiin.
Koulun piha on viihtyisä talvellakin,
kun mennään mäkeä alas pulkallakin.
Kentällä talvella on hyvät valot,
näkee luistella ja pelata pelejä iltaisin.
Urheilun jälkeen ruoka maittaa,
kilpaa syödään ja hyvältä maistaa.
Vessoihin oli tungosta
katsomaan kimaltavia peilejä ja seinille tuotuja
uusia tauluja.
Liikuntasalin renkaissa me pelot voitetaan,
eikä pudota ollenkaan.
Koulussa hauskaa on,
jatkuu se huomenna uudestaan.

Kouluni

Koulu, jota käyn, on pienempi mitä muut, mutta se on todella hauska ja viihtyisä .

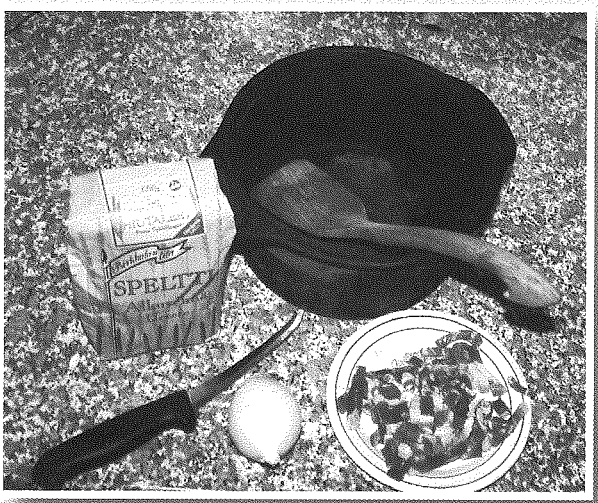
Koulussamme on tällä hetkellä ollut remontteja, niin sisällä kuin ulkonakin.
Kesäloman aikana koulumme piha uudistettiin uuteen uskoon.
Vanha karusellimme, aikaisemmat kiikkumme, ponnahduslauta, rekkitanko ja aikaisempi kiipeilytelineemme vaihdettiin linnunpesä-kiikkuun (lempinimi: hämähäkkikiikku), uuteen karuselliin, kiipeilytelineeseen, sinisiin kiikkuihin, apinapuu-kiipeilytelineeseen, jalkapallokenttään, uusiin isoihin jalkapallomaaleihin ja voimistelutelineeseen.
Sisällä remontoitavana ovat olleet koulun vessat. Henkilökunnan vessan seinät ovat hienon vihreän väriset ja sinne on tullut uusi WC-pönttö, uusi peili ja uudet lattiat joissa on myös lattialämmitys.
Myös tyttöjen ja poikien WC:ssä on uudet peilit, maalatut seinät (poikien seinissä vihreää ja sinistä ja tyttöjen vaaleanpunaista ja myös vähän vihreää) sekä uudet lattiat lämmityksen kera.

Koulussamme on myös ollut ja lisää tulossakin paljon tapahtumia ja retkiä kuten: urheilukilpailut, disco ja keväällä tuleva leirikoulu, jolloin menemme Vuokattiin. Urheilukilpailuissa oli todella hauskaa.
Silloin nimittäin istutimme koulumme pihalle omenapuut. Joka yhdysluokka sai oman.
Omenapuiden viereen kylvimme kukkasipuleita.

Meidän kuutosten kanssa samassa luokkahuoneessa on myös viitosluokkalaiset. Luokkahuoneessamme on siis viides- ja kuudesluokkalaisia yhteensä neljätoista. Poikia on kuusi ja tyttöjä kahdeksan. Luokkamme on yhtä viihtyisä kuin koulummekin. Kavereita on myös paljon ja se on todella mukavaa. Luokkahenki on myös hyvä. Koulussamme on hyvä olla ja hauskaa on joka päivä.

Terveiset!

Spelttinen läskisoosi

Muistammehan vielä ajan, kun jokaisena päivänä syötiin potattija ja soossia?

Läskisoosi on tietysti paras. Se vaatii kuitenkin kunnolla onnistuakseen aikaa ja huolellisuutta, mutta se kannattaa.

Tässä reseptissä käytämme Spelttiä, joka on alkuvehnää ja vielä siitä valmistetusta rouheesta.

Käymme ostamassa kaupasta valmiita pekonikuutioita. Rasiallinen riittää.

Nostamme rautapadan hellalle. Etsimme yhden ison sipulin ja pilkomme sen ja laitamme silpun kuppiin odottamaan.

Panemme pataan pari ruokalusikallista voita. Ruskistamme pekonikuutiot huolellisesti.

Loppuvaiheessa lisäämme pataan sipulisilpun ja ruskistamme lisää. Nostamme padan sisällön toiseen astiaan. Panemme pataan lisää voita ja ruskistamme spelttirouhetta huolellisesti.. Kaadamme pekoni-sipuliannoksen pataan. Kaadamme pataan kuumaa vettä vajaan litran tai sinne päin.

Nostamme padan hellalle. Annamme kiehua pienellä lämmöllä.

Heitämme pataan vajaan teelusikallisen hienoa merisuolaa ja noin viisi mustaa pippuria.

Annamme padan muhia miedolla lämmöllä pari - kolme tuntia. - Ja maku eikun paranee...

Ensimmäinen Tuusniemen lomaemäntä

Hilma Kekäläinen piirakkapannuineen Koivulahden Happolassa.

Ensimmäinen lomaemäntä Hilma Kekäläinen 1923–2012. Hilma syntyi Tuusniemen Hiidenlahden Viitajoella savutupaan 8-lapsisen perheen kolmanneksi nuorimpana. Lapsuusmuistona Hilma kertoi, kuinka hänet ja nuoremmat veljensä talvipakkasella käärittiin turkkiin ja nahkaseen ja ulos päiväunille tuvan lämpiämisajaksi. Viisivuotias Hilma ei tästä pitänyt. Tarkoitus oli kuitenkin hyvä, säästää lapset savulta.

Ennen kouluikää perhe muutti Rusilaan. Hilma kävi kansakoulun Pajumäessä. Hilmasta varttui taitava ja osaava nuori nainen. Hän avioitui Simpukan talon Matti Kekäläisen kanssa. Heille syntyi Kaisa tytär ja neljä poikaa, joista yksi kuoli jo pienenä. Kalle-poika kuoli noin vuosi sitten. Kaisa asuu Helsingissä, Keijo Kiuruvedellä ja Pekka Kuopiossa. Lastenlapsia on seitsemän ja seuraavaa polveakin jo aika liuta. Myöhemmässä vaiheessa Hilma muutti kirkonkylälle ja hakeutui vieraaseen työhön.

Tuusniemen tuottajat etsivät lomaemäntää, tämä oli ennen lakisääteistä lomaoikeutta. Tehtävään valittiin Hilma Kekäläinen. Hän oli saanut oppinsa jo lapsuuskodissaan ja hoitaessaan Simpukan emännyyttä. Huoletta sai jättää perheensä, karjansa ja kotinsa Hilman taitavien käsien huomaan. Lomittajat yöpyivät tiloilla ja vastasivat kaikesta isäntäväen poissa ollessa. Hilma oli pidetty lomittaja. Hän oli taitava leipuri voittaen 1. palkinnon piirakantekokilpailussa.

Hilma oli taitava käsityöntekijä, kutoen kauniita tekstiilejä. Hän kutoi myös Koillis-Savon kansallispukukangasta ja teki monia vaativia käsitöitä. Saamme ihailla niin omaiset kuin ystävät niitä pitkään vielä Hilman jälkeenkin.

Hilma osallistui eri järjestöjen toimintaan, Punaisen Ristin ystävätoimintaan, sotaveteraanit olivat Hilmalle ensisijaisia. Tuusniemen kunta myönsi Hilmalle itsenäisyyspäivän kunniakirjan ja Suomen lipun kiitoksen osoituksena hänen työstään.

Sain matkustaa Hilman kanssa, monissa Euroopan maissa. Tutuksi tulivat Pariisi Eiffel-torneineen ja Mona Liisoineen, Istanbulin moskeijat Turkissa, Afrikassa Egyptin pyramidit ja Faraoiden haudat, Aasiassa Malesiassa Buddhan kultaiset patsaat. Aina oli matkassa meillä Hilman leipomat kalakukot matkaeväänä. Hilma oli mainio matkakumppani ja luotettava ihminen, mutta jotenkin etäinen ja sulkeutunut omista asioistaan. Se oli kai elämän tuomaa varovaisuutta.

Hilman täyttäessä 50 vuotta kukat olivat tulppaaneja. 60-vuotispäivillä neilikoita ja 70-vuotispäivillä ruusuja. Kukat puhuvat omaa kieltään ajankulusta ja talouskasvusta. Sain saattaa Sinua Hilma viimeiselle matkallesi. Kiitoksen ruusut kummullasi puhuvat työstäsi isänmaasi ja kotikuntasi hyväksi. Kiitos Hilma Ystäväni!

Anna-Liisa Happonen
Kuva ja teksti

Sivusta seuranneen mietteitä

Matti Antero Poutiaisen muuttaessa näin toisen kerran paluumuuttajana syntymäkuntaansa. Mies on maailmaa kiertänyt ja ammattilainen, näin muuttajan saralla. Tähän yhtyy varmaan moni muukin sivusta seuraaja.

Eipä ole turhia reissuja tehnyt. Niinhän sitä sanotaan, että matkailu avartaa. Hän on monin tavoin kerännyt kokemusta elämän saralla. Niitä arvokkaita tunteita ja asioita, joita voi vain matkallaan oppia. Elämällä elämäänsä avoimena vastaanottamaan kokemukset. Kun mittarissa on 68 vuotta, on hyvä aika tutkailla missä mennään. Ehkä voi jo hieman rauhoittua ja oppia vain elämään tekemättä mitään. Hän on matkannut Tuusniemelle, uskoisin jäädäkseen.

Kaikkea hyvää hänen elämäänsä, toivon sekä Tuusniemelle virikerikasta toimintaa. Elämä jatkuu meillä kaikilla rauhaa toivotellen kaikkialle.

Siunausta vuodelle 2013!

Pirkko Orvokki

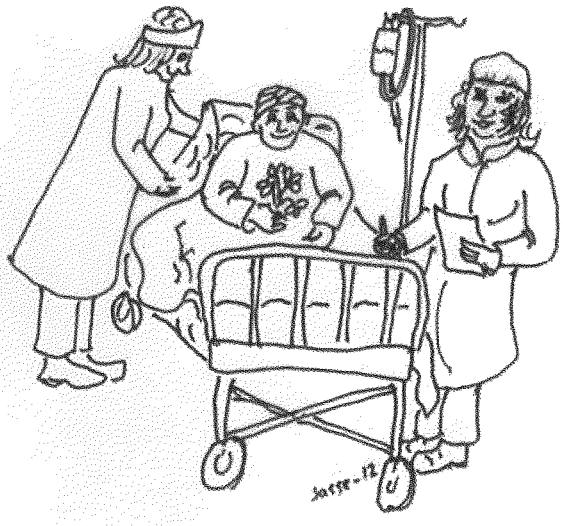
Tahdon tuoda tähän oman kokemukseni muuttaessani takaisin kotikuntaani. Kiitollisin mielin ajattelen aikaa, jonka olin Tuusniemen sairaalassa. Ihmettelin henkilökunnan myönteisyyttä, jonka sain kokea hyvin positiivisena hoitona, jossa oli läsnä tunne – ihminen ihmiselle parhaalla tavalla. Arvostan suuresti hoitajia, lääkäreitä, sekä koko henkilökuntaa laidasta laitaan. Kokemukseni oli vahva tunne, että minusta pidetään hyvää huolta ja on turvallista olla myös sairas.

Tänne on hyvä ollut rakentaa omaa pesäänsä. Kiitos Tuusniemi, kun näin otat vastaan paluumuuttajan. Toivon hyvää elämää kaikille.

Joulurauhaa sydämiin ja antoisaa vuotta 2013!

Kiittäen
Matti Antero Poutiainen

Matti Tuusniemen sairaalassa.
Piirros hyvinkääläisen "Jassen".

Kesän 2012 tapahtumia

Kevyen liikenteen väylän rakentaminen Lautalasta Hietarantaan oli kesän 2012 aikana näkyvä hanke. Heinänsiemen kylvettiin talkoilla. Aisoissa Heimo Räsänen.

Harjutien kerrostalo rupesi näkymään, samoin S-Market. Kiertoliittymä oli jo edellisenä syksynä. Joka tapauksessa Tuusniemen kyläkuva muuttui melkoisesti.

Ns. Ruposen halli hävisi maisemasta v. 2012.

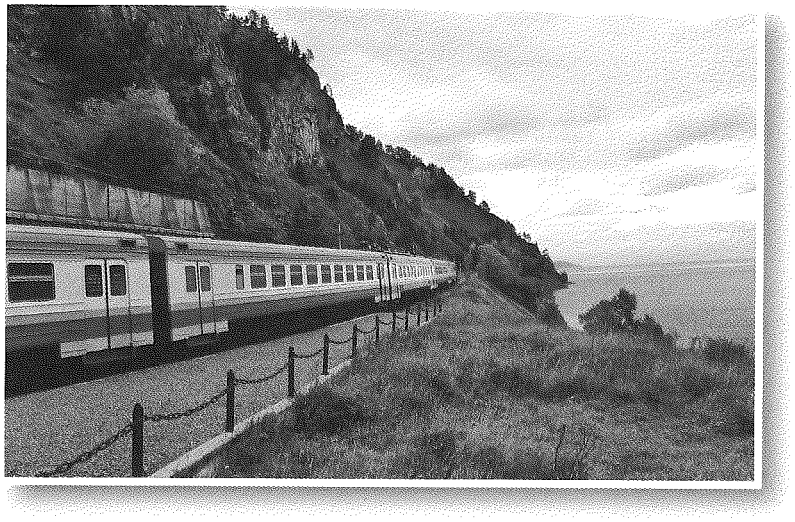

Kauan odotetut infotaulut saatiin eri puolille pitäjää.

Sataman kelluvalta laiturilta koko kesän poissa pysyneet lokit ja tiirat tulivat, kun kesäkauden päättäjäiset oli pidetty 17.8.2012.

Puoleensa vetävä Baikaljärvi

Matkakertomus syyskuussa 2011

Baikaljärvelle junalla

Matka alkaa Kuopion rautatieasemalta. Kouvolassa ollaan jo samana iltana ja sieltä yöjunalla Moskovaan. Siellä onkin meitä vastassa punainen tukka hulmuten Ylen Moskovan kirjeenvaihtaja Marja Manninen. Päivä meni ruuhkaisessa Moskovassa.

Saman päivän iltana noustaankin legendaariseen Trans-Siperian junaan ja matka tämän kolkon, pahamaineisen ja yksitoikkoisen maan osan halki alkaa.

Juna on neljän vuorokauden ja noin 5000 km:n jälkeen Irkutskin kaupungissa Itä-Siperiassa. Sieltä on vielä matkaa Baikal-järvelle noin 70 kilometriä.

Baikaljärvi on maailman kuuluisimpia paikkoja. Syytä siellä onkin siten käydä. Järvelle pääsy onnistui, vaikka tuurillakin oli osuutensa, niin kuin matkoilla aina.

Onnistuimme ostamaan koko päivän junamatkan järvelle. Juna ja matka on tuotteistettu yksinomaan matkailijoille. Junassa on mukavat penkit ja muutkin mukavuudet. Vastapäätä junassa istuivat Petroskoista kotoisin olevat sisarukset. Tunsimme olevamme siellä maailman äärissä aivan naapuruksia ja matkaeväätkin olivat meillä yhteiset.

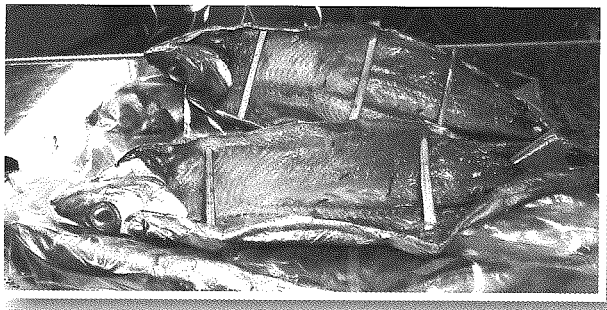
Jännittyneinä odotimme järven näkemistä. Kun Baikal ensimmäisen kerran vilahti ryntäsimme junan ikkunaan kuvia ottamaan. Kiirettä ei kuitenkaan olisi tarvinnut pitää, sillä olimme koko päivän järven rannalla. Juna ajoi aina jonkin matkaa, pysähtyi ja voimme mennä sitten ulos kuvia ottamaan. Ruska-aika oli siellä parhaimmillaan ja hyviä kuvia sai melkoisesti. Radan varrella on nähtävyyspaikkoja ja kyliäkin. Eräässä kylässä oli paikallisen mummon järjestämä borskeittotarjoilu. Ruplillahan sitä sai, oltiinhan koko ajan Venäjällä.

Mummot myivät myös paikallista Omul-kalaa. Se on suomuton, rasvainen, siian näköinen ja makuinen kala. Se onkin savustettuna maukasta. Oma voimakas hajukin sillä on. Useat hotellit kieltävät tuomasta sitä sisälle huoneisiin.

Junan matkustajat olivat enimmäkseen venäläisiä, mutta monia muitakin kansallisuuksia näytti olevan. Näin meni koko päivä, mutta iltasella siirryttiin laivaan ja päästiin aivan oikeasti tälle kuuluisalle järvelle. Loppumatka Irkutskiin tehtiin sitten linja-autolla.

Baikal-järvi sijaitsee Siperian itäosassa. Järven syvin kohta on 1 642 metriä syvä. Järvi on 636 km pitkä ja 80 km leveä. Baikal on suurin makean veden järvi Aasiassa.

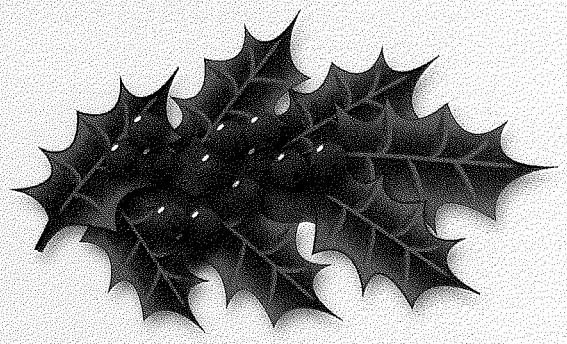
Järvessä on niin paljon vettä, että jos se levitettäisiin 20 cm:n vesikerrokseksi, sitä riittäisi koko maapallon ympäri.

Paikallista Omul-kalaa.

Valto Holopainen

Viimeinen sana

Tämä päivä

Aika on kallisarvoisinta mitä minulla on
tai oikeammin, se ei ole minulla, vaan kulkee kauttani,
ja minä olen siinä tässä hetkessä,
ja voin elää siitä vain päivä kerrallaan, tämän päivän.
Haluan tämän päivän olevan hyvän päivän.

Tahdon elää sen täydestä kokonaisena ihmisenä,
murehtimatta eilisestä ja huomisesta,
sillä niitähän minulla ei ole ei enää – ei vielä.
Ei mikään muutu valittelulla tai pelolla.

Tänään teen työni hyvin ja suunnitellusti,
tuntematta huolta tulevaisuudesta.
Keskityn tärkeisiin olennaisiin asioihin,
lykkäämättä niitä tarpeettomasti huomiseen.

Yritän olla oikeudenmukainen ja kohtuullinen
kantamatta kaunaa maailmalle, epäoikeudenmukaisuudesta.
Tänään olen ystävällinen kaikille tavoittelematta
toisten hyväksymistä.

Käytän kokemuksiani niin työssä, kuin ihmissuhteissakin,
syyttämättä ketään, itseänikään menneistä tapahtumista.
Otan huomioon toisten tunteet ja tarpeet.
Säilytän samalla itsenäisyyteni,
ilmaisen ajatukseni ja tunteeni suoraan
olematta töykeä ja menettämättä malttiani.

Säilytän iloisuuteni ja näen asioiden huvittavan puolen,
suhtautumatta kevyesti toisille tärkeisiin asioihin.
Olen päättänyt elää tämän päivän, heittäytyen mukaan,
niin että unohdan ongelmani ja itseni.

Tänään en anna asioiden, menneiden tai tulevien
masentaa ja jähmettää itseäni.
Tämä päivä voi olla onnellinen.

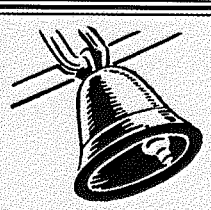
Pekka Kärnä

Toivotamme ystävillemme ja tuttavillemme Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

Juhani ja Paula Airaksinen
Pentti Auvinen ja Helena Taattola
Tuomas Flander
Seppo ja Sirkka Heiskanen
Olli-Pekka Hersio ja Asta Tirkkonen-Hersio
Valto ja Tuula Holopainen
Kalervo ja Taija Huhtinen
Raimo Hätinen ja Eila Kuismanen
Vesa ja Ulla Immonen
Antti ja Leena Järveläinen
Lasse ja Marja Koistinen
Matti Kolari ja Anja Mustonen
Olli ja Irene Lehto
Seppo ja Seija Miettinen
Reino ja Maija Miskala
Arto Mustonen ja Tiina Tiusa
Antti ja Jaana Nissinen
Eerik ja Anni Nissinen
Rauno ja Tarja Nykänen
Kari ja Tuula Puustinen
Raimo ja Pirkko Pääkkönen
Onni, Vieno ja Tiina Ryynänen
Heimo ja Marja Räsänen
Matti ja Tiina Räsänen
Esa Simanainen ja Kaija Laitinen
Eero Smolander
Timo ja Lea Säisä
Jarkko ja Arja Toivanen
Mikko ja Anne Veijalainen
Jorma ja Sirpa Voutilainen
Teuvo ja Reetta Voutilainen

Tuemme tällä yhteisellä ilmoituksella Tuusniemen Joulun julkaisemista.

Joulutervehdys

Kaija ja Jouko Korhonen
Maire ja Pekka Antikainen
Tuula ja Aimo Forsman
Irma ja Seppo Hallman
Hilkka ja Lauri Happonen
Aili ja Unto Hirvonen
Aino-Marjatta ja Timo Holopainen
Riitta ja Eero Hämeen-Anttila
Saara ja Tahvo Hämäläinen
Kaisa Hyvärinen
Elina ja Heikki Jahkonen
Irma ja Kaarlo Kekäläinen
Tuulikki Keränen
Anja ja Martti Kähkönen
Kirsi ja Antti Miettinen
Marjatta Pekkonen
Kaija ja Tauno Räsänen
Anja ja Alpo Marku
Liisa ja Erkki Mustonen
Marja-Leena Mäkelä
Tuula ja Teuvo Nissinen
Pirjo ja Jarmo Nuorento
Tuula Patrikka ja Simo Korhonen
Tenho Soininen
Ulla ja Arvo Härkönen
Tuula ja Kalervo Vartiainen
Anna-Liisa Happonen
Soili ja Eero Toikkanen
Liisa ja Martti Rissanen
Pirkko ja Markku Airaksinen
Sinikka ja Taisto Kröger
Sisko Räsänen
Helvi ja Reino Hiltunen

Kaarina ja Olavi Hakkarainen
Anne ja Teuvo Keinänen
Eeva Lempinen
Mia ja Timo Räty
Eira ja Erkki Nupponen
Otto Juutilainen
Vilma ja Marko Kröger
Aira ja Heimo Parviainen
Terttu Kolari ja Martti Tirkkonen
Anja ja Viljo Tikkanen
Hilkka ja Erkki Kettunen
Marja-Leena ja Arvo Lempinen
Erja ja Pekka Martikainen
Eeva ja Raimo Savolainen
Eeva ja Erkki Tuunainen
Esko Viljami Miettinen
Hilkka ja Teuvo Ronkainen
Ritva ja Esko Taskinen
Riitta Hätinen ja Heikki Korhonen
Reino Kurki
Hannu Smolander
Jaana ja Janne Paananen
Kiitokset lintujen ruokkijoille
Neuvoset
Tuija ja Anssi Junkkari
Eeva Riitta ja Eero Jäntti
Marja ja Pekka Tenhunen
Arja ja Raimo Mikkanen
Elvi ja Pentti Koponen
Lea ja Pekka Mustonen
Matti Poutiainen
Liisa ja Pentti Leppänen
Aila Oinonen ja Tauno Lempinen

TUUSNIEMI
MUUNTUU MONEKSI.

Hyvää ja rauhallista Joulua sekä Onnellista Uutta Vuotta kaikille kuntalaisille, yrityksille sekä yhteistyökumppaneille!

Tuusniemen kunta
Puh. 017 689 041
www.tuusniemi.fi

Suomen
tyytyväisimmät asiakkaat
EPSI Ratingin asiakas-tyytyväisyystutkimus 2011-2012

Suomen
parasta asiakaspalvelua
Taloustutkimus Oy / Kansallinen asiakaspalvelupalautetutkimus 2001–2007 ja 2009–2011

Suomen
uskollisimmat asiakkaat
Asiakkuusmarkkinointiliitto & Asiakkuusindeksi 2012 -tutkimus

Kiitos kaikki hymyilevät asiakkaamme. Teitä on todella paljon.

Tuoreimman asiakastyytyväisyysvoittomme jälkimainingeissa voimme vain todeta, että tuntuu mukavalta olla pankki, jolle raha on vasta toiseksi tärkein asia. Hymyillään kun tavataan. Tervetuloa!

POP Pankki
Tuusniemen Osuuspankki

Tuusniemi - Juankoski - Niirala - Petonen
www.poppankki.fi

Aidosti lähellä ihmistä.

Elämän eri tilanteissa Teitä palvelee

Kukka-, hautaus- ja pitopalvelu

KUKKATUPA

MARJAN KY

Huoltotie 5, 71200 Tuusniemi. Puh. (017) 661 610.
E-mail: marjan@kukkatupa.fi

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta

Tuusniemen parturi- ja kampaamopalvelut

Parturi-Kampaamo Eeva
Keskitie 25, puh. 044 563 0347

Parturi-Kampaamo Pirjo Miettinen
Keskitie 13, puh. 044 366 1790

Parturi-Kampaamo Pirkko Pääkkönen
Poikkitie 2, puh. (017) 661 051

Toivotamme asiakkaillemme
Hyvää Joulua ja Onnea vuodelle 2012

Rauhallista Joulua ja
Hyvää Uutta Vuotta!

MINVERA OY

Erolanniementie 66, 71260 Juurikkamäki

Puh. 044 777 3425

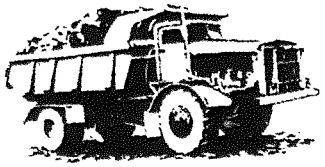
Tuusniemen Kuntoutus Ky

- FYSIOTERAPIA-PALVELUT
- HIERONNAT
- LYMFATERAPIA
- KUPPAUS
- SOLARIUM

TIEDUSTELUT JA AJANVARAUKSET
TUUSNIEMEN KUNTOUTUS: P. 040 545 5788
ASTA TIRKKONEN-HERSIO: P. 040 535 7544

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!

Tuusniemen Sora Oy

Keskitie 30, 71200 Tuusniemi
puh. 0400 374 616

SHELL-HUOLTO-KAHVIO

Aukioloajat: Ma–Pe klo 6.30–20.00
La klo 7.00–20.00
Su klo 9.00–20.00

AUTOTARVIKKEET • HUOLLOT
• KAHVIO • MATKAHUOLTO • ON LINE

TUUSNIEMEN ASEMAHUOLTO OY
Puh. (017) 661 154

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta

Karvosen puutarha
Leväluhti

Hyvää Joulua ja Riemullista Uutta Vuotta

Koillis-Savon Hammaspalvelu Oy

Tauno Miettinen, puh. 040 5473118

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta

Kuljetusliike
Hannu Tervo Ky

Matinpellontie 64
71200 TUUSNIEMI
Puh. 0400 651 240
0400 273 204
hannu.tervo@kuljetus.inet.fi

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!

Puutavaraliike Tauno Räsänen Oy
Sepäntie, Tuusniemi

Rauhallista Joulua ja
Hyvää Uutta Vuotta!

TMI ASA RÄSÄNEN
Riistavesi
Puh. 0400 579 782
asa@lammintaus.fi, www.lammintaus.fi/asa

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta

Siivous Tuula Pelkonen
- viikko- ja suursiivoukset
Puh. 044 335 6214

Joulutervehdys Iines Tuvalta
Tuikkikaa oi Joulun tähtöset, kilpaa lasten tähtisilmäin kanssa!
Hyvää Uutta Vuotta

Ritva Puurunen
Puh. 040 764 6849, iines.tuvat@pp.inet.fi

Seikkailu Savossa • Professional Adventure

VIITAKKO

Savon parhaat retkikohteet.
Lomakodintie 51, 71210 Tuusjärvi
Puh. (017) 724 503, fax (017) 724 550
info@viitakko.fi, www.viitakko.fi

HOTTI-TUVAT Marja & Lasse Koistinen
Kojanlahti 71280 KOSULA 0400 825 514

- **MÖKKILOMAT**
- **OHJELMAPALVELUT**

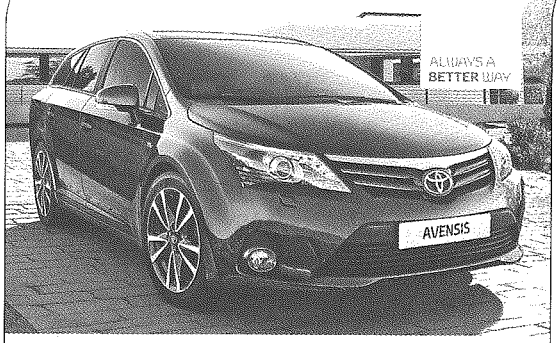
Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta!

RAKSA ja REMPPA VEIJALAINEN Oy
Puh. 045 1119 460
raksajaremppa@luukku.com

AJA ÄLYKÄS AVENSIS.

TOYOTA

Business-paketti alk. 889 €

Avensiksen älykästä vakiovarustelua täydennät Business-paketilla, johon kuuluvat Bi-xenon-kaasupurkausajovalot AFS-kaarrevalojärjestelmällä, 17" kevytmetallivanteet ja Wagon-mallissa tummennetut takalasit. Vakiona mm. • Toyota Touch & Go -multimediajärjestelmä 6,1"kosketusnäytöllä • navigaattori • peruutuskamera • automaatti-ilmastointi. Saatavana myös portaaton Multidrive-S-automaattivaihteisto.
Tervetuloa koeajolle Kuopion Autokauppaan Kallantielle!

Mallisto alkaen:
veroton hinta 18 960 €, arvioitu autovero 6 142,97 €, toim.kulut 600 €
arvioitu kokonaishinta sisältäen toimituskulut 25 702,71 €

EU-yhdistetty kulutus 4,5-7,0 l/100 km, CO_2-päästöt 119-173 g/km.
Takuu 3 v/100.000 km, korin puhkiruostumattomuustakuu 12 v.

KUOPION AUTOKAUPPA.fi

Kallantie 11, 70340 KUOPIO, **www.kuopionautokauppa.fi**
avoinna ark. 8-17, la 10-14, puhelin 017 364 2211

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta

Koneyhtymä
Happonen & Holopainen
040 727 4791, 0400 172 884

RAUHALLISTA JOULUA

KAN ry Tuusniemi

Vanereita ja vanerituotteita
Kaasilansalmentie 299, Pahkasalo, Tuusniemi
Puh. 050 363 4636

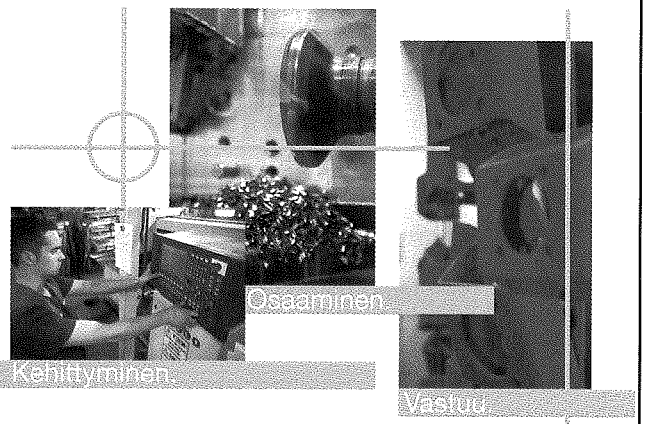
Suunnittelu- ja
Rakennuspalvelu
Hoke Oy

Olli Holopainen 0400 130 185
Arvi Kekäläinen 044 561 6285

Hyvää Joulua ja
Parempaa Uutta Vuotta!

SAHAUSPALVELU
Timo Järvinen

Luostaritie 663, 71200 TUUSNIEMI
timo.jarvinen@ppr.inet.fi
P. 0400 498 887

Ratkaisu vaativiin
kotelorakenteisiin.

PAAKKILAN
KONEPAJA OY

71240 Paakkila
puhelin (017) 664 5511
faksi (017) 664 5530
www.paakkilankonepaja.fi

Hyvää Joulua ja
Onnea Vuodelle 2013

Traktoriurakointi
Eero Smolander
Jarkko Toivanen

Susijärvi, 71240 Paakkila
Puh. 0400 678 112, 0400 193 564

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta

RANTA-MYLLY
Tuusniemi
Puh. 040 721 1097

TUUSNIEMEN LÄMPÖ ja VESI Oy
Meijerintie 16 (vanha meijeri) Tuusniemi
Puh. 040 502 3130

Hyvää Joulua!

Loma Jussila

Onnellista Uutta Vuotta!

Toivottaa
MTY Kekäläinen - Tuomainen

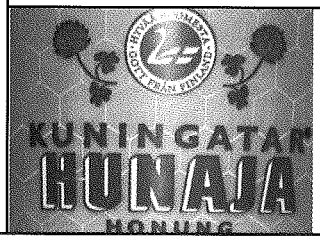
HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

KULJETUSLIIKE PULKKINEN OY

Velhonraitti 9,
71301 Vehmersalmi
Puh. 0500 638 909

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

KONEURAKOITSIJA
ESKO HOLOPAINEN
Puh. (017) 721 710 ja 0400 295 883

"YKÄLTÄ"
Puh. 050 567 7045

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA
UUTTA VUOTTA

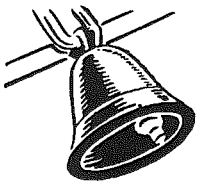

Arto Mustonen
Kuopion Huoltotrio Oy
Teräskatu 5
70150 KUOPIO
044 3060 776
arto.mustonen@huoltotrio.fi

Kuopion Huoltotrio Oy

Hyvää Joulua
ja
Onnellista
Uutta Vuotta 2013

TAKSI
PIIA KOPONEN
Puh. 044 0379 703

KONEURAKOINTI
PEKKA KOPONEN
Puh. 0440 193 899

Hyvää Joulua
ja Onnellista
Uutta Vuotta 2013

Järjestämme tilauksesta
erilaiset juhlat ja tilaisuudet

MÄKIPIRTTI
Tuusniemi

Puh. 045 264 7224

Puutavarakuljetuksia

Kuljetusliike
T. Laitinen Ky

Puh. 040 569 2616, (017) 721 731

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta!

"HIRRESTÄ MITÄ HALUAT"
STK LOGHOMES
Talot, huvilat, mökit, saunat.

Malli: Muikku 2
20m2 + 9 m2 kuisti 4" x 7"
höylähirrestä täydellisellä
puuosatoimituksella.
Toimitukset 30.3.2012 mennessä.
7.700 €

Puh. 050 324 1081 e-mail: jani.kareinen@stkloghomes.com

Meidät löydät Puutossalmen lossin vierestä. Kiviranta 15, Kuopiosta 25 km etelään päin.
www.stkloghomes.com

Rauhallista Joulua ja
Hyvää Uutta Vuotta

Eikala Oy/ Tuusniemen Kyläkauppa
Keskitie 12, 71200 Tuusniemi
TP-Funaria Oy
Sepäntie 9, 71200 Tuusniemi
Tuusvesi Oy
Keskitie 12, 71200 Tuusniemi
Puh. 0400 671 898, e-mail eirasanen@gmail.com

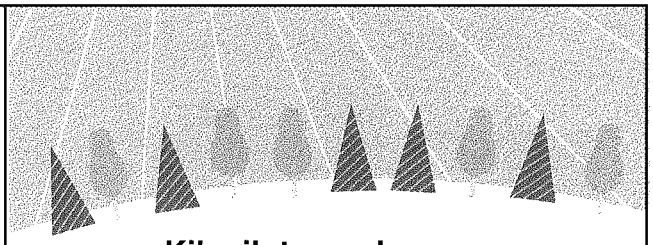
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta

KERAMIIKKAPAJA

Savetar

Meijerinranta, puh. 040 590 7917

www.savetar.fi

Kilpailuta puukauppa
Suunnista metsänhoitoyhdistykseen

Palvelemme kaikissa metsän käyttöön, hoitoon ja suojeluun liittyvissä kysymyksissä.
Toimihenkilömme Tuusniemellä:
Risto Toivanen, metsäneuvoja 040 538 2555
Antti Kakkonen, metsäneuvoja 040 580 2033
Hannu Havu, metsäsuunnittelija 040 500 8126

Metsänomistajat
POHJOIS-SAVO

Edunvalvontaa puun juurelta Brysseliin

Metsänhoitoyhdistys Pohjois-Savo • Minna Canrhin katu 11 B • 70100 KUOPIO • puh. 0400 330 674 • faksi 017 580 1100 • etunimi.sukunimi@mhy.fi • www.mhy.fi/pohjoissavo

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta

KONEKORJAAMO
A. KARTTUNEN

Luostaritie 2404
0400 421 823

TEBOIL
TUUSNIEMI

Kiitämme kuluneesta vuodesta
ja toivotamme
Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta

Tervetuloa

Puh. (017) 661 005

Ystävällinen ja
joustava palvelu

Koulutetut kuljettajat

Monipuolinen
kuljetuskalusto

Paikallinen tilausajon
ammattilainen

hojo-matkat

www.hojo-matkat.fi

email: tilausajot@hojo-matkat.fi

Puh. 050 570 9553, Fax (013) 550 336

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA
UUTTA VUOTTA 2013

- Kiinteistöhuoltopalvelut
- Rakennustarvikemyynti
- Remonttipalvelut

SAWON NOVAS Oy

Keskitie 12,
71200 Tuusniemi
Puh. 045 261 5100

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

Korpelan Himmeli
- Leivonnaiset
Aino Pelkonen, Saunaniementie 283
71260 Juurikkamäki, Puh. 040 571 2003

Automyynti
T.Hämäläinen Oy

Kaivotie 23, 70700 KUOPIO
0400 673 100

Käytetyt autot:
OSTO, MYYNTI, VAIHTO

Tilitoimisto
Lokka-Turunen

Anaskintie 27, Tuusniemi
Puh. 045 265 7360

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta

HIERONTAPALVELU
Heikki Oksman
71200 TUUSNIEMI, Puh. (017) 660 007, 050 571 1478

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta 2013

SORATOIMITUKSET

Juha Iivarinen
Pohjalammentie 27, 70940 Jännevirta
Puh. 0400 670 138

Hyvää Joulua ja kiitos kuluneesta vuodesta

Tuusniemen Autohuolto ja Varaosa Oy
Puh. 040 767 3787

Riitta Närvänen
Diplomikosmetologi
Keskitie 11, 71200 Tuusniemi
Puh. (017) 661 058
Matkapuh. 050 552 7758
Kasvo-, käsi- ja jalkahoidot,
meikkaus, kestovärit, korvienreijitys,
hieronta ja hoitotuotteita.

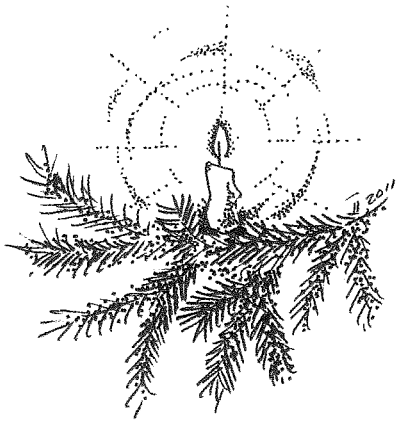
TANEN TAKSIT

Puh. Kosula 0440 572 280
Palokki 0440 572 282
Tilataksit

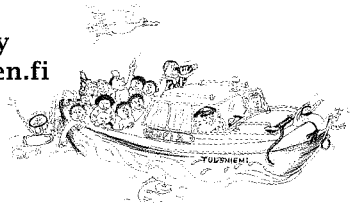
Hyvää Joulua
ja
Onnellista Uutta Vuotta

METSÄKONEURAKOINTI
VOUTILAINEN OY
040 709 4609

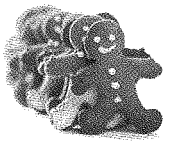

Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta 2013!

Tervetuloa maakuntajärvelle
myös ensi kesänä!
Vesistöristeilyt
Valto Holopainen Oy
www.valtoholopainen.fi
Puh. 0400 679 999

Toivotamme Hyvää Joulua ja Turvallista Uutta Vuotta!

LÄHITAPIOLA SAVO
Vakuutukset, pankki ja sijoittaminen

Tuusniemi, poikkitie 2

Hyvää Joulua ja
Rauhallista Uutta Vuotta

TUUSNIEMEN APTEEKKI

PUHELIN (017) 661228

Hyvää Joulua
ja Onnellista
Uutta Vuotta!

K MARKET **TUUSNIEMI**
Tuusniemi Puh. (017) 661 204
anne.veijalainen@k-market.com

Palvelemme: Ma-Pe 7-21, La 7-21, Su 12-21

PERINTEINEN HIERONTA, VOICE MASSAGE JA INTIALAINEN PÄÄHIERONTA

Mirja Poutiainen

• koulutettu hieroja • Voice Massage -terapeutti

Lahjakortteja pukinkonttiin!

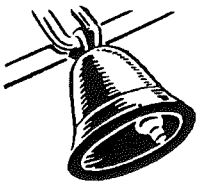
Kenttätie 6, 71200 TUUSNIEMI Puh. 040 502 8091

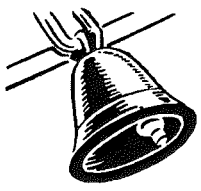
JALKOJENHOITO- RENTOUTUMISPALVELU

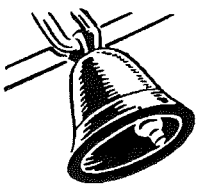
Koralli

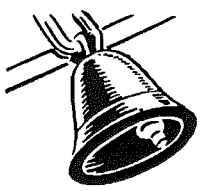
Ajanvaraus arkisin 9-17
Tarja Soininen
Puh. 050 547 5490,
www. jalkahoitolakoralli.net

- jalkojen iho- ja kynsimuutosten hoidot
- vyöhyketerapeuttinen jalkahieronta
- parafiinihoidot
- intialainen päähieronta

Taas joutuvi joulu
ja syttyvät kynttilät joulun.
Taas joulun laulelot elää
ja "enkeli taivaan" helää.

Sanni Koponen,
vuonna 1998

9 988876 046517

7 €